

כללי האזכור האחיד בכתיבה המשפטית

משפטים | מחקרי משפט | עיוני משפט | משפט וממשל

מהדורה שלישית
התשפ"א-2021

נבו

כללי האזכור האחיד בכתיבה המשפטית

משפטים | מחקרי משפט | עיוני משפט | משפט וממשל

מהדורה שלישית

הכללים נערכו בידי הצוות לעדכון כללי האזכור האחיד בכתיבה המשפטית
שליד כתבי העת משפטים, מחקרי משפט, עיוני משפט ומשפט וממשל.

עורך המהדורה השלישית:

מתן גולדבלט

חברי הצוות במהדורה השנייה:

מתן גולדבלט וטל חבקין

חברי הצוות במהדורה הראשונה:

מתן גולדבלט, חיים זקס, טל חבקין, ציפי חוטובלי, אורטל כפירי, אחיעד גבריאלי לוי, מיכאל
סאבין

חברי מערכת שתורמו לגיבוש הכללים:

יעקב גורנשטיין, מיקי הימן, אמיר ויצנבליט, דני פריאל, איציק קובי, רון רווה

הפקה:

נבו הוצאה לאור בע"מ

שבט התשפ"א, פברואר 2021

אתר המרשתת של צוות כללי האזכור האחיד: <https://law.tau.ac.il/izkur>

דואר אלקטרוני: izkur@tauex.tau.ac.il

נבו

הקדמה

לומר דבר בשם אומרתו או אומרו, מביא גאולה לעולם; מקיים את הזכות המוסרית בדיני זכויות יוצרים; תומך בטיעון שלך; בתחום המשפט - מביא מקור נורמטיבי לטענותיך. אבל איך לומר דבר בשם אומרתו או אומרו? כללי האזכור האחד עונים על שאלה זו. מערכת כללים אחידה מספקת מידע על המקור המאוזכר ועל הדרך לאתר אותו. היא חוסכת את הצורך להמציא מחדש בכל פעם דרכי אזכור. ועוד לא דיברנו על החדווה של משפטנים לראות (ולכתוב) כללים מפורטים בנושא טכני.

במהדורה זו, כבקודמותיה, ערכנו שינויים, עדכונים ותוספות. כולם נועדו לשפר את הכללים ולהקל את השימוש בהם. הינה העיקריים שבהם: עדכנו את הכללים על אזכור מקורות מהמרשתת, בין היתר בנוגע למקורות ממדיה חברתית. הוספנו כלל על סביבת האזכור, כלומר היכן להביא אותו ואיך להשתמש בביטויים לפניו (כמו ראו, השוו ל- והעדר ביטוי). סידרנו מחדש חלק מהכללים כדי ליצור סדר הגיוני ולאחד כמה כללים שמהותם דומה. שינינו את ברירת המחלל להפרדה בין כותרת לכותרת משנה בספרות מקו מפריד לנקודתיים. התאמנו את תיאור אזכור המקורות הלועזיים למהדורה ה-21 של ה"בלובוק". שמנו במקומות שונים עצות שיש בהן מידע והבהרות להקלת האזכור.

השינויים האמורים מבוססים על הניסיון בשימוש בכללים ועל הצעות שהתקבלו מגורמים שונים. על כך תודה לכולם: מערכות כתבי העת "משפטים", "מחקרי משפט", "עיוני משפט" ו"משפט ממשל", שהכללים מתפרסמים מטעמם, ושתרמו רבות בהתבסס על ניסיון; עדי אברונין, מיכל אהרוני, נדב בינבאום, יצחק ברט, אודי נוימן, אורי סבח, רפי רוניק, יוסף שטח ויופי תירוש - ששלחו הצעות מועילות. תודה מיוחדת לטל חבקין על הערותיו ועל הסיוע לאורך השנים; ולמיכאל קגזנוב, שבזכות הצעותיו החלה מלאכת העדכון. כתמיד, אפשר לשלוח שאלות לתיבת הדוא"ל של הכללים. התשובות מועילות למשתמשים ולמשתמשים. השאלות מסייעות לאתר קשיים וחוסר בכללים. גם הן הביאו לחלק מהשינויים.

מתן גולדבלט

צוות הכללים

תוכן עניינים

א	הקדמה	א
ב	תוכן עניינים	ב
1	א. כללי	1
4	ב. מקורות בעברית	4
	חוקי יסוד, חקיקה ראשית, חקיקת משנה, הצעות חוק, תזכירי חוק ופרוטוקולים: ישראלים, מנדטוריים, עותמניים ובשטחים המוחזקים	4
4	2. חיקוקים - נוסחת האזכור הכללית	4
4	2.1 כללי	4
4	2.2 הפניה ספציפית והפניה למספר העמוד הספציפי	4
5	2.3 שם החיקוק	5
5	2.4 שנת החיקוק העברית	5
5	2.5 שנת החיקוק הלועזית	5
5	2.6 שם הקובץ	5
5	2.7 שנת הקובץ	5
6	2.8 מספר העמוד הראשון בקובץ חקיקה	6
6	3. מגילת העצמאות	6
6	4. חוקי יסוד וחקיקה ראשית	6
6	4.1 כללי	6
6	4.2 הפניה ל"רשומות"	6
7	4.3 חוקי יסוד	7
7	4.4 תיקון עקיף	7
7	4.5 נוסח משולב	7
8	4.6 נוסח חדש	8
8	4.7 חוקי תקציב	8
8	5. חקיקת משנה	8
9	6. הצעות חוק	9
9	6.1 כללי	9
9	6.2 הצעות לתיקון עקיף	9
10	6.3 הצעות חוק שפורסמו ב"דברי הכנסת"	10
10	6.3.1 פרטי הצעת החוק	10
10	6.3.2 פרטי מקום הפרסום	10
10	6.4 הצעות חוק פרטיות שלא פורסמו	10
10	6.5 דברי הסבר	10
10	7. תזכירי חוק וטיוטות תחיקה	10

11	פרוטוקולים של ישיבות הרשות המחוקקת והרשות המבצעת.....	8
11	8.1 "דברי הכנסת".....	
11	8.1.1 כללי.....	
11	8.1.2 התאריך.....	
11	8.2 ישיבות מועצת העם ומועצת המדינה הזמנית.....	
11	8.3 פרוטוקולים שלא התפרסמו בדפוס.....	
12	9 כתבי אמנה.....	9
12	9.1 כללי.....	
12	9.2 מידע נוסף.....	
13	10 חקיקה מנדטורית.....	10
13	10.1 כללי.....	
13	10.2 אזכור חקיקה מנדטורית באנגלית.....	
14	11 חקיקה עותמנית.....	
14	12 חקיקה בשטחים המוחזקים.....	
14	13 תקנונים, הוראות פנימיות, החלטות, חוות דעת וכדומה.....	
14	13 תקנונים.....	13
14	13.1 כללי.....	
15	13.2 תקנונים שפורסמו בדפוס.....	
15	14 הוראות פנימיות ממוספרות.....	14
15	14.1 כללי.....	
16	14.2 תאריך ההוראה.....	
16	14.3 הוראות פנימיות שפורסמו בדפוס.....	
16	14.4 הוראות פנימיות שפורסמו באתר רשות התחרות.....	
17	15 החלטות של גופים שלטוניים.....	15
17	15.1 כללי.....	
17	15.2 מספר ההחלטה.....	
17	15.3 הגוף המחליט.....	
17	15.4 תאריך ההחלטה.....	
18	15.5 החלטות שפורסמו בדפוס.....	
18	15.6 החלטות שפורסמו באתר רשות התחרות.....	
18	15.7 חריג: החלטות של רשם הפטנטים, העיצובים וסימני המסחר.....	
19	15.8 חריג: החלטות של ועדות ערר לתכנון ובנייה.....	
19	16 חוות דעת.....	16
19	16.1 כללי.....	
19	16.2 זהות נותן חוות הדעת.....	

19.....	16.3	תאריך מתן חוות הדעת.....
20.....	17	מקורות אחרים.....
20.....	17.1	תוכניות של ועדות לתכנון ובנייה.....
20.....	17.2	הסכמים קיבוציים.....
20.....		פסיקה ישראלית .....
20.....	18	פסקי דין ישראלים שפורסמו בדפוס.....
20.....	18.1	כללי.....
21.....	18.2	סוג ההליך ומספר התיק.....
22.....	18.3	פרטי הערכאה.....
23.....	18.4	שמות הצדדים.....
26.....	18.5	מפריד בין צדדים.....
26.....	18.6	סדרות פסקי הדין.....
27.....	18.7	כרך וחלק.....
28.....	18.8	מספר העמוד הראשון.....
28.....	18.9	הפניה ספציפית.....
29.....	18.10	שנת מתן פסק הדין.....
29.....	19	פסקי דין ישראלים שפורסמו במאגר מידע.....
29.....	19.1	כללי.....
30.....	19.2	סוג ההליך ומספר התיק.....
31.....	19.3	תאריך מתן פסק הדין.....
31.....	19.4	הבחנה בין החלטות שניתנו באותו היום.....
31.....	19.5	מאגרי מידע שסודרים את פסקי הדין בהם.....
32.....	20	פסקי דין ישראלים שלא פורסמו.....
32.....	20.1	כללי.....
32.....	20.2	סוג ההליך ומספר התיק.....
32.....	20.3	תאריך מתן פסק הדין.....
32.....	21	פסקי דין מנדטוריים.....
33.....	22	הליכים תלויים ועומדים, פרוטוקולים וכתבי טענות.....
33.....	22.1	הליכים תלויים ועומדים.....
33.....	22.2	כתבי טענות.....
34.....	22.3	פרוטוקולים.....
34.....		ספרות בעברית .....
34.....	23	ספרים.....
34.....	23.1	כללי.....
35.....	23.2	שם המחבר.....

36.....	שם הספר	23.3
37.....	מספר הכרך	23.4
37.....	הפניה ספציפית	23.5
38.....	המהדורה	23.6
38.....	שם העורך	23.7
39.....	שם המתרגם	23.8
39.....	שנת פרסום הספר	23.9
40.....	מאמרים ועבודות אחרות שפורסמו בספרים	23.10
40.....	מידע נוסף	23.11
40.....	דוחות	23.12
40.....	ניירות עמדה	23.13
41.....	החב"ק	23.14
41.....	מאמרים בכתיבי עת, בעיתונות יומית, במגזינים ובספרים	24
41.....	כללי	24.1
41.....	שם מחבר המאמר	24.2
42.....	שם המאמר	24.3
43.....	שם כתב העת	24.4
43.....	מספר הכרך	24.5
44.....	מספר החוברת	24.6
44.....	עמוד תחילת המאמר	24.7
44.....	הפניה ספציפית	24.8
45.....	שנת הפרסום	24.9
46.....	מאמרים בכתיבי עת מקוונים ובמסדות מקוונות של כתיבי עת	24.10
46.....	מאמרים שפורסמו בספרים	24.11
47.....	מקרים מיוחדים	24.12
48.....	ערכים במילונים, באנציקלופדיות וכדומה	25
48.....	עבודות אקדמיות	26
48.....	חיבורים שלא פורסמו	27
49.....	מקורות דתיים	
49.....	מקורות המשפט העברי	28
49.....	כללי	28.1
49.....	מקרא	28.2
49.....	משנה	28.3
50.....	תלמוד בבלי	28.4
50.....	תלמוד ירושלמי	28.5

50.....	28.6	ספרות חז"ל אחרת וספרות רבנית
50.....	28.6.1	שם החיבור
51.....	28.6.2	הפניה ספציפית
51.....	28.6.3	פרטי המהדורה
51.....	29	הברית החדשה
51.....	30	הקוראן
52.....	31	ספרים ומאמרים כלליים
52.....		מקורות שאינם בדפוס
52.....	32	מקורות בכתב ובעל פה
52.....	32.1	התכתבויות
53.....	32.2	ראיונות
53.....	32.3	הרצאות
54.....	32.4	הודעות לתקשורת
54.....	32.5	מקורות ארכיוניים
54.....	33	חומר אור-קולי
54.....	33.1	סרטים
54.....	33.2	תוכניות טלוויזיה
55.....	33.3	רדיו
55.....	33.4	מידע נוסף
55.....	33.5	הפניה ספציפית
56.....	34	מקורות במרשתת
56.....	34.1	מקורות שמוסדרים בכללים הקודמים
56.....	34.2	מקורות אחרים
56.....	34.2.1	כללי
57.....	34.2.2	שם המחבר
57.....	34.2.3	שם העמוד או התוכן
58.....	34.2.4	סוג התוכן
58.....	34.2.5	שם האתר
59.....	34.2.6	הפניה ספציפית
59.....	34.2.7	תאריך
60.....	34.2.8	כתובת
60.....	34.2.9	תגובות
61.....		ג. מקורות לוועזים
61.....	35	כללי

62.....	36. דוגמות.....	36
62.....	36.1 חוקות: ארצות הברית.....	36.1
62.....	36.2 חוקים: ארצות הברית.....	36.2
62.....	36.3 חוקים: אנגליה.....	36.3
63.....	36.4 פסקי דין: ארצות הברית.....	36.4
64.....	36.5 פסקי דין: מדינות אחרות.....	36.5
65.....	36.6 ספרים.....	36.6
66.....	36.7 מאמרים בכתיבי עת.....	36.7
67.....	36.8 מאמרים שפורסמו בספרים.....	36.8
68.....	36.9 מקורות במרשתת.....	36.9
69.....	ד. שימוש באזכור.....	69
69.....	37. אזכור חוזר.....	37
69.....	37.1 מונחים.....	37.1
69.....	37.2 שם המקור.....	37.2
71.....	37.3 כינוי מקוצר.....	37.3
72.....	37.4 כללי.....	37.4
72.....	37.5 תחיקה.....	37.5
72.....	37.6 מאמרים שפורסמו בספרים.....	37.6
73.....	37.7 הפניה לאזכור המלא.....	37.7
74.....	37.8 הפניה ספציפית.....	37.8
75.....	37.9 מקורות לועזיים.....	37.9
75.....	38. סביבת האזכור.....	38
75.....	38.1 כללי.....	38.1
77.....	38.2 אזכור בתוך משפט.....	38.2
77.....	38.3 פסוקית אזכור.....	38.3
78.....	38.4 ביטויים מקדימים לאזכור.....	38.4
78.....	38.4.1 תמיכה בנאמר בטקסט.....	38.4.1
80.....	38.4.2 סתירה לנאמר בטקסט.....	38.4.2
80.....	38.4.3 ביטויים מקדימים אחרים.....	38.4.3
80.....	38.4.4 מידע נוסף.....	38.4.4
81.....	38.5 פיסוק וסימן הערה.....	38.5
82.....	ה. נספחים.....	82
82.....	נספח א: קיצורים בהפניות בהערות שוליים.....	82
82.....	נספח ב: קובצי חקיקה ישראלים ומנדטוריים וקיצוריהם.....	82
82.....	נספח ג: סוגי הוראות פנימיות וקיצוריהן.....	82

83.....	נספח ד: קיצורי סוגי הליכים
90	נספח ה: סוגי ערכאות
91.....	נספח ו: מקומות מושב הערכאות וקיצוריהם
91.....	נספח ז: סדרות פסקי דין ישראלים ומנדטוריים וקיצוריהן
92.....	נספח ח: מדינות, אזורי חסות וערים בארצות הברית וקיצוריהם
94	נספח ט: סדרות עיקריות של פסקי דין אמריקניים וקיצוריהן
97.....	נספח י: סדרות עיקריות של פסקי דין אנגליים וקיצוריהן
99.....	מפתח עניינים

א. כללי

- 1.1 מטרת כללים אלה היא לסייע באזכור מקורות בכתיבה משפטית. האזכור ימסור לקורא את מרב המידע שדרוש על המקור המאוזכר, באחידות ובקצרה ככל האפשר.
  - 1.2 מבנה האזכור הוא פרטי המקור המאוזכר והפניה למקום הפרסום שלו, בהתאם לכללים המפורטים להלן. דוגמות:
ע"פ 36/70 כהן נ' מדינת ישראל, פ"ד כה(1) 339 (1971).
  - 1.3 אם מקור פורסם בכמה מקומות, אין חובה לציין את כולם. אם חשוב או מועיל לציין יותר ממקום פרסום אחד, אפשר לאזכר את המקור לפי הכללים הרגילים על פי אחד הפרסומים ולציין בסוגריים את מקום הפרסום הנוסף. דוגמה:
חיים גנז "ימין ושמאל: אי-ציות אידיאולוגי בישראל" אלפיים 27, 9 (2004) (פורסם גם בחיים גנז **מריכרד ואגנר עד זכות השיבה: ניתוח פילוסופי של בעיות ציבור ישראליות** 121 (2006)).
  - 1.4 בעת ייחוס דברים למקור מסוים ובעת ציטוט מפורש עדיף להפנות למקור הראשוני שמסתמכים עליו. אם אין אפשרות להפנות אליו יש לציין בהפניה כי הדברים מובאים מתוך מקור משני. לשם כך אפשר להיעזר במילות קישור מתאימות. דוגמה:
מדובר בדוגמה נוספת ל"כוחו האדיר של התת-מודע".¹
-
- 1 זכרים שיוחסו לפליקס פרנקפורטר. פנינה להב **ישראל במשפט: שמעון אגרנט והמאה הציונית** 22 (1999).
- 1.5 באזכור מקור בהערת שוליים או בהערת סיום אפשר להשתמש בקיצורים שמופיעים בנספח א לצייון הפניות לחלקים מסוימים במקור, כגון סעיפים או עמודים.
  - 1.6 חלקי אזכור שיש להדגיש, אפשר להדגישם באותיות מודגשות, בקו תחתון, באותיות נוטות, בגופן שונה ובכל דרך הולמת אחרת.

- 1.7. שמות יצוינו כפי שהופיעו במקור. לכך שני חריגים: שמות בעלי דין בפסקי דין יופיעו בהתאם לכלל 18.4; קיצורים בעברית מסומנים בגרש או בגרשיים, ולא בנקודות. דוגמות:
- מנאל תותרי-ג'ובראן "צדק ביחסים שבין פרטים, קהילות וגופים במרחב המשפט הפרטי" **עיוני משפט** מא 417 (2019).
- שי נ' לביא "על ערעורי-ביניים, סמכות עניינית ועלות שיפוטית שקועה" **משפט ועסקים** יט 627 (2016).
- הל"א הארט **חוק, חירות ומוסר** (מהדורה חדשה, אליה גילדין מתרגמת 2006).
- 1.8. חלק אזכור שיש לשים בין מירכאות בהתאם לכללים (כמו שם מאמר), ושיש בו מירכאות (להבדיל מגרשיים לציון ראשי תיבות) – יש להפוך את המירכאות שבאותו חלק לגרש. דוגמה:
- אביעד הכהן "מתלמוד ירושלמי ליהלכות ירושלמי": עיון מחודש בכתבי הרמב"ם ונוסחם" **שנתון המשפט העברי** כג 1 (התשס"ה).
- 1.9. אם שני מספרים עוקבים זה אחרי זה או שתי מילים עוקבות זו אחרי זו, ואי אפשר להבחין ביניהם באמצעות הדגשה או מירכאות, יש להפריד ביניהם בפסיק. דוגמות:
- בין כרך ומספר עמוד שבאים שניהם באותיות או במספרים: מאיה פלד-רז "מסירת מידע על קיומן של בדיקות סקר ואי תחולת זוקטרינת ההסכמה מדעת" **רפואה ומשפט** 41, 11 (2009).
- בין מספרי עמודים: ע"א 313/08 **נשאיבי נ' רינאוי**, פ"ד סד(1) 398, 424–426 (2010).
- בין פרטים ביבליוגרפיים שונים: אבנר אליצור ואח' **פרקים נבחרים בפסיכיאטריה** (מהדורה שישית, חנן מוניץ עורך 2016).
- 1.10. אם מציינים בעברית טווח מספרים (או אותיות), ומפרידים בין שני המספרים בקו מפריד, יש לכתוב את המספרים מימין לשמאל: המספר הנמוך מימין לקו המפריד, והגבוה – משמאל לקו המפריד. דוגמות:
- ס' 37–40 לפקודת התעבורה [נוסח חדש].
- בג"ץ 4284/08 **קלפנר נ' חברת דואר ישראל בע"מ**, פ"ד סג(3) 766, פס' כה–כז (2010).
- יפעת ביטון "מזרחים במשפט: ה'אין' כ'יש'" **משפטים** מא 455, 474–478 (2011).

אם מציינים בלועזית טווח מספרים (או אותיות), יש לכתוב את המספרים לפי הכללים הנוהגים בשפת המקור. דוגמה:

Elena Kagan, *Presidential Administration*, 114 HARV. L. REV. 2245, 2364–72 (2001).

אולם באזכור חוזר בעברית של מקור לועזי, יש לכתוב את המספרים מימין לשמאל. דוגמה:

Kagan, לעיל ה"ש 89, בעמ' 2364–2372.

1.11 אם מציינים שנים עבריות בתור תאריך או בתור כרך בסדרה, תופיע בראשית ציון השנה האות ה"א (שפירושה ה' אלפי שנים) ללא גרש. דוגמות:

חוק המחאת חיובים, התשכ"ט–1969.

רשימת שמות מאת ועדת השמות הממשלתית, י"פ התשס"ו 1482.

ה"פ (מחוזי י-ם) 186/96 **בנייני מידות בע"מ נ' עיריית ירושלים**, פ"מ התשנ"ז(2) 418 (1998).

משפט והיסטוריה (דניאל גוטוויין ומנחם מאוטנר עורכים התשנ"ט).

ב. מקורות בעברית

חוקי יסוד, חקיקה ראשית, חקיקת משנה, הצעות חוק, תזכירי חוק ופרוטוקולים: ישראליים, מנדטוריים, עותמניים ובשטחים המוחזקים2. חוקים – נוסחת האזכור הכללית2.1. כללי

הנוסחה הכללית לאזכור חוקי יסוד, חקיקה ראשית, חקיקת משנה, הצעות חוק, תזכירי חוק והודעות ב"רשומות" (שייקראו בנוסחה "חיקוק") היא:

[הפניה ספציפית] [ל] [שם החיקוק], [שנת החיקוק]
 [העברית] [-] [שנת החיקוק הלועזית], [שם הקובץ בקיצור]
 [שנת הקובץ] [מספר העמוד הראשון], [מספר העמוד הספציפי]
 דוגמות:

חוק איסור נהיגה ברכב בחוף הים, התשנ"ז-1997, ס"ח 84.
 הצעת חוק החוזים (חלק כללי), התש"ל-1970, ה"ח 129.
 תקנות הנמלים (תיקון מס' 3), התשמ"א-1981, ק"ת 956.
 הודעה בדבר קביעת הדרכים והתנאים למינויו של היועץ המשפטי לממשלה, י"פ התש"ס 4894.

2.2. הפניה ספציפית והפניה למספר העמוד הספציפי

דרך המלך היא להפנות לסעיף בחיקוק, לחלק בחיקוק, לפרק בחיקוק, לסימן בחיקוק, לתוספת בחיקוק – ולא למספר עמוד. אם אי אפשר לעשות זאת, או אם מעוניינים בהפניה למספר העמוד, יש להפנות למספר העמוד הספציפי. אם האזכור נכתב בהערת שוליים, אפשר להשתמש בקיצורים שמופיעים בנספח א. דוגמות:

ס' 2 לחוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987.
 תק' 3, 5-8 ו-15 לתקנות השבת אבידה, התשל"ג-1973.
 חלק ג' לתקנות התעבורה, התשכ"א-1961.
 פרק ד' לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967.
 ס"א 1' לפרק השני לחלק י' לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש].
 פרט 11 לתוספת לחוק למניעת העישון במקומות ציבוריים והחשיפה לעישון, התשמ"ג-1983.
 דברי הסבר להצעת חוק הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים, התשס"ו-2005, ה"ח המחשלה 142, 142.

- 2.3. שם החיקוק
 שם החיקוק יצוין כפי שהוא מופיע במקור, כפוף לכללים 4.5 ו-4.6 להלן, בעניין נוסח משולב ונוסח חדש. דוגמה:
 חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (חוקת השיפוט תש"ח), התש"ט-1949, ס"ח 55.
- 2.4. שנת החיקוק העברית
 אם אין מופיעה שנה עברית בפרסום המקורי, אין לציין אותה. יש לציין תמיד את האות ה"א (ללא גרש) בראשית ציון השנה. אין לשים רווח בין השנה העברית לקו המפריד. דוגמות:
 חוק העונשין, התשל"ז-1977, ס"ח 226.
 חוק העונשין (תיקון מס' 39) (חלק מקדמי וחלק כללי), התשנ"ד-1994, ס"ח 348.
- 2.5. שנת החיקוק הלועזית
 אם אין מופיעה שנה לועזית בפרסום המקורי, אין לציין אותה. אין לשים רווח בין הקו המפריד לשנה הלועזית. דוגמות:
 חוק מילווה בטחון, התשל"ג-1973, ס"ח 92.
 הודעת המדגמים, התשמ"ט-1989, ק"ת 279.
 חוק-יסוד: הממשלה, ס"ח התשס"א 158.
 פקודת העיריות [נוסח חדש], נ"ח התשכ"ד 197.
- 2.6. שם הקובץ
 רשימת קובצי החקיקה וקיצוריהם מופיעה בנספח ב.
- 2.7. שנת הקובץ
 שנת הקובץ תצוין רק אם לא הופיעה קודם כשנת החיקוק, או אם שנת החיקוק שונה משנת הקובץ. יש לציין תמיד את האות ה"א (ללא גרש) בראשית ציון שנה עברית. דוגמות:
 חוק-יסוד: הכנסת, ס"ח התשי"ח 69.
 חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון מס' 5), ס"ח התשנ"ט 36.
 החלטות בדקדוק ובמינוח של האקדמיה ללשון העברית, התשס"ג, י"פ התשס"ד 2278.

2.8. מספר העמוד הראשון בקובץ חקיקה

יש לציין את מספר העמוד הראשון שבו מופיע החיקוק בקובץ החקיקה, ולא את מספר החוברת בקובץ החקיקה. דוגמה:
 חוק הירושה, התשכ"ה-1965, ס"ח 63.
 ולא: חוק הירושה, התשכ"ה-1965, ס"ח 446.

עצה: לעיתים מופיע תוכן עניינים לפני כותרת החיקוק בקובץ החקיקה. העמוד הראשון הוא העמוד שבו כותרת החיקוק.

3. מגילת העצמאות

את מגילת העצמאות יש לאזכר כך:
 הכרזה על הקמת מדינת ישראל, ע"ר התש"ח 1.

4. חוקי יסוד וחקיקה ראשית**4.1. כללי**

אזכור חקיקת יסוד וחקיקה ראשית יהיה לפי הנוסחה הכללית לאזכור חקיקה. דוגמות:

חוק-יסוד: חופש העיסוק, ס"ח התשנ"ד 90.

חוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968, ס"ח 204.

חוק איסור הכחשת השואה, התשמ"ו-1986, ס"ח 196.

חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, ס"ח 198.

תקנות שעת חירום (נגיף הקורונה החדש – הגבלת פעילות), התש"ף-2020, ק"ת 812.

פקודת חנינה כללית, התש"ט-1949, ע"ר תוס' א 173.

4.2. הפניה ל"רשומות"

בהפניה לנוסח העדכני של החיקוק אין חובה לציין את מיקומו המקורי של החיקוק ב"רשומות". כדי להפנות למיקום המקורי, יש להשתמש בצורת ההפניה הרגילה. דוגמות:

חוק-יסוד: הכנסת.

אבל: חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 36), ס"ח התשס"ד 336.

חוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957.

אבל: ס' 28(ד) לחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957, שהוסף בחוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 5), התשמ"ו-1986, ס"ח 242.

פקודת סדרי השלטון המשפט, התש"ח-1948.

אבל: הנוסח המקורי של ס' 18 לפקודת סדרי השלטון המשפט, התש"ח-1948, ע"ר תוס' א' 1, 4.

4.3. חוקי יסוד

חוקי יסוד יאוזכרו כחוקים רגילים. בחוקי יסוד שנת החיקוק אינה מופיעה לאחר שם החיקוק, ולכן אם מפנים ל"ספר החוקים" לפי כלל 4.2, יש לציין את שנת הקובץ לפי כלל 2.7.

עצה: בדרך כלל מופיע במקור מקף בין המילים "חוק יסוד", ויש לשים אותו גם באזכור. חריג לכך הוא חוק יסוד: משק המדינה, שבמקור אין מקף בשמו, ובאזכורו אין להוסיף מקף:
חוק-יסוד: מקרקעי ישראל.
חוק יסוד: משק המדינה.

4.4. תיקון עקיף

כדי להפנות לתיקון עקיף לחוק מתוקן - תיקון שלא בחוק שמטרתו העיקרית היא תיקון החוק המתוקן - יש להפנות לחוק המתקן ולציין בסוגריים שמדובר בתיקון החוק המתוקן. דוגמות:

ס' 66 לחוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ו-1996, ס"ח 152, 164 (תיקון עקיף לחוק חינוך מיוחד, התשמ"ח-1988).

ס' 8 לחוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2003), התשס"ג-2002, ס"ח 150, 152 (תיקון עקיף של ס' 1 לחוק מועצת הפירות (ייצור ושיווק), התשל"ג-1973).

4.5. נוסח משולב

אזכור נוסח משולב יהיה לפי הנוסחה הכללית לאזכור חקיקה. ציון הנוסח המשולב יופיע בסוגריים מרובעים לאחר שם החוק ולפני השנים. דוגמות:

חוק הנכים (תגמולים ושיקום) [נוסח משולב], התשי"ט-1959.

חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995.

- 4.6. נוסח חדש
- 4.6.1. אזכור נוסח חדש יהיה לפי הנוסחה הכללית לאזכור חקיקה. ציון הנוסח החדש יופיע בסוגריים מרובעים לאחר שם החוק ולפני השנים. יש לציין אותו תמיד, גם אם לא הופיע במקור. דוגמות:
- פקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971.
- פקודת השטרות [נוסח חדש], נ"ח התשי"ז 12.
- פקודת הנזיקין [נוסח חדש], נ"ח התשכ"ח 266.
- פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973, נ"ח 526.
- פקודת מחלות בעלי חיים [נוסח חדש], התשמ"ה-1985, ס"ח 84.
- 4.6.2. אזכור הצעות נוסח חדש יהיה לפי כללי אזכור הצעות חוק, להלן כלל 6.
- 4.7. חוקי תקציב
- חוקי תקציב יאוזכרו כחוקים רגילים. דוגמות:
- חוק התקציב לשנת הכספים 1989, התשמ"ט-1989, ח"ת 17.
- חוק התקציב לשנת הכספים 2004, התשס"ד-2004, ס"ח 153.
- ס' 19-43-04 לתוספת הראשונה לחוק התקציב לשנת הכספים 2019, התשע"ח-2018, ס"ח 545, 568.
5. חקיקת משנה
- אזכור חקיקת משנה יהיה לפי הנוסחה הכללית לאזכור חקיקה. כללי ההפניה לקובץ שהתקנות התפרסמו בו, דומים לכללים להפניה לפרסום הרשמי לעניין חקיקת יסוד וחקיקה ראשית, לעיל כלל 4.2. דוגמות:
- תקנות הגנת הדייר (דמי שכירות בדירות ובבתי עסק), התשכ"ו-1966, ק"ת 2066.
- תקנות להסדרת הפיקוח על כלבים, התשס"ה-2005, ק"ת 362.
- צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (ייצור גלידה ומכירתה), התשכ"ג-1963, ק"ת 1743.
- צו המועצות המקומיות (עיר יזרעאל – עפולה) (תיקון), התש"ט-1948, ע"ר תוס' ב 17.
- חוק עזר לחדרה (סלילת רחובות), התשנ"ה-1994, ק"ת חש"ם 38.
- צו היטלי סחר (היטל היצף על יבוא לוחות גבס מארה"ב), התשנ"ז-1996, ק"ת מק"ח 20.

6. הצעות חוק

6.1 כללי

אזכור הצעות חוק יהיה לפי הנוסחה הכללית לאזכור חקיקה. חובה להפנות תמיד לקובץ הצעות החוק.

עצה: לעיתים כותרת הצעת החוק מופיעה לפני דברי ההסבר, לפעמים ההפך ולפעמים שניהם מתחילים באותו עמוד. העמוד הראשון הוא זה שבו מתחיל החלק הראשון שהתפרסם: כותרת הצעת החוק או דברי ההסבר. לעומת זאת, אם מופיע תוכן עניינים לפני הכותרת ודברי ההסבר, הוא אינו נחשב לצורך קביעת העמוד הראשון.

דוגמות:

הצעת חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות חוץ), התשי"ד-1954, ה"ח 208.

הצעת חוק המרשם בפלילים, התשל"ה-1975, ה"ח 302.

הצעת חוק רשות שדות התעופה (תיקון מס' 4), התש"ן-1990, ה"ח 134.

הצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, ה"ח התשנ"ב 60.

הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון מס' 4) (המנון המדינה), התשס"ג-2002, ה"ח הכנסת 66.

הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 36) (הצהרת אמונים), ה"ח הכנסת התשס"ד 38.

הצעת חוק ההתיישנות, התשס"ד-2004, ה"ח הממשלה 610.

הצעת חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון מס' 11), ה"ח הממשלה התשס"ג 461.

הצעת נוסח חדש לפקודת הסדר זכויות במקרקעין, ה"ח התשכ"ו 395.

הצעת פקודת האגודות השיתופיות [נוסח חדש], התשמ"ח-1987, ה"ח 1025.

6.2 הצעות לתיקון עקיף

כדי להפנות להצעת תיקון עקיף לחוק – הצעה לתיקון שלא בחוק שמטרתו העיקרית היא תיקון החוק המיועד לתיקון – יש להפנות להצעת החוק המתקן ולציין בסוגריים שמדובר בהצעה לתיקון החוק המיועד לתיקון. דוגמה: ס' 15 להצעת חוק המחשבים, התשנ"ד-1994, ה"ח 478, 484 (הצעה לתיקון עקיף של ס' 1 לחוק האזנת סתר, התשל"ט-1979).

- 6.3. הצעות חוק שפורסמו ב"דברי הכנסת"
הנוסחה לאזכור הצעות חוק שפורסמו ב"דברי הכנסת" היא:
[פרטי הצעת החוק], [פרטי מקום הפרסום]
דוגמה:
הצעת חוק אימוץ ילדים (ביטול סעיף דת), התשנ"ד-1994, ד"כ 27.7.1994, 10233.
- 6.3.1 פרטי הצעת החוק
פרטי הצעת החוק – שם הצעת החוק, השנה העברית והשנה הלועזית –
יאוזכרו לפי הכללים הרגילים לאזכור הצעות חוק, לעיל כללים 6.1, 6.2.
- 6.3.2 פרטי מקום הפרסום
פרטי מקום הפרסום יובאו לפי הכללים לאזכור "דברי הכנסת", להלן כלל 8.1.
- 6.4. הצעות חוק פרטיות שלא פורסמו
הנוסחה לאזכור הצעות חוק פרטיות שלא פורסמו היא:
[הפניה ספציפית] [ל] [שם הצעת חוק], [שנת הצעת החוק]
[עברית] [-] [שנת הצעת החוק הלועזית], [מספר הצעת החוק]
ההפניה הספציפית ופרטי הצעת החוק – שם הצעת החוק, השנה העברית
והשנה הלועזית – יאוזכרו כפי שהופיעו במקור, ולפי הכללים הרגילים לאזכור
הצעות חוק, כללים 6.1, 6.2 לעיל. דוגמות:
ס' 2 להצעת חוק-יסוד: משאל עם, פ/1883.
הצעת חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון – מרוץ הסמכויות),
התש"ע-2010, פ/2525/18.
- 6.5. דברי הסבר
לפני הפניה לדברי הסבר להצעת חוק יש לציין שמדובר בדברי הסבר. דוגמות:
דברי הסבר להצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 12), התשל"ח-1978, ה"ח 202.
דברי הסבר לס' 100 בהצעת חוק החברות, התשנ"ו-1995, ה"ח 2, 39.
7. תזכירי חוק וטיוטות תחיקה
אזכור תזכירי חוק וטיוטות תחיקה יהיה לפי הנוסחה הכללית לאזכור חקיקה.
אינן לציין קובץ או שנת קובץ. דוגמות:
תזכיר חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ה-2005.
טיוטת תקנות איסור צריכת זנות (אמצעי חלופי להטלת קנס), התש"ף-2020.

- 8. פרוטוקולים של ישיבות הרשות המחוקקת והרשות המבצעת**
- 8.1 "דברי הכנסת"**
- 8.1.1 כללי**
- הנוסחה לאזכור "דברי הכנסת" היא:
ד"כ [תאריך לועזי מלא של הדיון], [עמוד]
דוגמה:
ד"כ 13.6.1950, 1743.
- 8.1.2 התאריך**
- יש לציין את פרטי התאריך הלוועזי המדויק שבו התקיים הדיון: יום, חודש ושנה. השנה תופיע במלואה. בין התאריך למספר העמוד יבוא פסיק, בהתאם לכלל 1.9 לעיל.
- 8.2 ישיבות מועצת העם ומועצת המדינה הזמנית**
- נוסחת האזכור של מקורות מתוך כרכי "מועצת המדינה הזמנית" היא זו:
מועצת המדינה הזמנית [מספר הכרך באותיות עבריות], ישיבה [מספר הישיבה], [מספר העמוד] ([תאריך לועזי מלא של הישיבה])
דוגמה:
מועצת המדינה הזמנית א, ישיבה ב, 9 (5.5.1948).
- 8.3 פרוטוקולים שלא התפרסמו בדפוס**
- הנוסחה לאזכור פרוטוקול ישיבה של הכנסת, הממשלה או ועדותיהן (הגוף המתכנס) שלא פורסם בדפוס, היא:
פרוטוקול ישיבה [מספר הישיבה] של [הגוף המתכנס], מספר העמוד ([תאריך לועזי מלא של הישיבה])
אם לא צוין במקור מספר הישיבה, אין לצינו באזכור. יש לציין את מספר הכנסת או הממשלה, גם אם מדובר בפרוטוקול של ועדה. דוגמות:
פרוטוקול ישיבה 15 של הכנסת ה-23, 7-9 (21.4.2020).
פרוטוקול ישיבה 110 של ועדת החוקה, חוק ומשפט, הכנסת ה-14 (3.11.1997).
פרוטוקול ישיבה מכ/התשמ"ה של הממשלה ה-21 (30.6.1985).
פרוטוקול ישיבה של ועדת השרים לעניני חוץ ובטחון, הממשלה ה-4, 9 (16.6.1953).

9. כתבי אמנה**9.1. כללי**

הנוסחה לאזכור אמנות שפורסמו ב"כתבי אמנה" היא:

[הפניה ספציפית] [ל] [שם האמנה בעברית], כ"א [מספר
הכרז], [מספר העמוד הראשון], [מספר העמוד הספציפי
(פרטי חתימה)]

אם מדובר באמנה רב-צדדית, יש לציין בפרטי החתימה את המילים "נפתחה לחתימה ב-" ואחריהן את שנת החתימה הלועזית (ללא רווח בין הקו לשנה).

אם מדובר באמנה דו-צדדית, יש לציין בפרטי החתימה את המילים "נחתמה ב-" ואחריהן את שנת החתימה הלועזית (ללא רווח בין הקו לשנה). דוגמות:

ס' 6 לאמנה בדבר מניעתו וענישתו של הפשע השמדת עם, כ"א 1, 65, 66 (נפתחה לחתימה ב-1948).

אמנה בינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות, כ"א 31, 269 (נפתחה לחתימה ב-1966).

הסכם ממלכת-הירדן ההאשמית – ישראל על שביתת נשק כללית, כ"א 1, 35 (נחתמה ב-1949).

אם העמודים בכרך אינם ממוספרים ברציפות, אלא מספריהם מתחילים מחדש בכל חוברת, יש לציין בסוגריים לאחר מספר הכרך את מספר החוברת.

דוגמה:

אמנת בניינים בין ממשלת מדינת ישראל לבין ממשלת קנדה בדבר בטחון סוציאלי, כ"א 51(1415) 1 (נחתמה ב-2000).

עצה: החל מכרך 34 (חוברת 1072) מספרי העמודים מתחילים מחדש בכל חוברת.

9.2. מידע נוסף

אפשר להוסיף מידע רלוונטי נוסף, כגון שנת האשרור ושנת הכניסה לתוקף, בסוף האזכור בסוגריים, בהתאם לכלל 38.1.2. דוגמה:

אמנה בדבר זכויות הילד, כ"א 31, 221 (נפתחה לחתימה ב-1989) (אושרה ונכנסה לתוקף ב-1991).

10. חקיקה מנדטורית**10.1 כללי**

אזכור חקיקה מנדטורית יהיה לפי הנוסחה הכללית לאזכור חיקוקים. כללי ההפניה לקובץ שבו התפרסם החיקוק, דומים לכללים להפניה לפרסום הרשמי לעניין חקיקה ישראלית, כלל 4.2 לעיל. כאשר מפנים לנוסח העברי של חיקוק, יש לציין רק את העמוד הראשון שבו מופיע החיקוק בנוסח העברי, ואין צורך לאזכר את העמוד הראשון בנוסח האנגלי. דוגמות:

פקודת העתונות, 1933.

פקודת הפיצויים (הגנה), 1940.

סי' 82 לדבר המלך במועצה על ארץ-ישראל, 1922–1947.

תקנות ההגנה (שעת חירום), 1945, ע"ר תוס' 2, 858.

סיכום דו"ח על הסגר ומחלות מנגעות לשבוע המסתיים ביום 24.8.46, ע"ר 1946, 713.

פקודה הבאה לתקן את החוק בענין שער הרבית החוקי, חא"י ב 749.

10.2 אזכור חקיקה מנדטורית באנגלית

אזכור חקיקה מנדטורית באנגלית יהיה בהתאם לאזכורה בעברית. רשימת קובצי החקיקה וקיצוריהם מופיעה בנספח ב. אם החקיקה לא פורסמה בפרסום רשמי, יש לציין את מקום פרסומה לפי הכללים לאזכור מקורות לועזיים, להלן כלל 35. דוגמות:

An Ordinance to declare the Law of Bankruptcy, P.G. 1931, 178.

Cinematograph Films (Amendment) Ordinance, 1931, P.G. Supp. I 7.

Bankruptcy Ordinance, 1936, P.G. Supp. I 21.

Charities (Public Trustee) Rules, 1947, P.G. Supp. II 979.

Food Control (Prohibition of Slaughter of Cattle) (Revocation) Order, 1947, P.G. Supp. II 1346.

Bee Protection Ordinance, III ANNOTATED LAWS OF PALESTINE 7 (A. M. Apelbom ed., 1945).

Company Ordinance, 1921, 1 LEGISLATION OF PALESTINE, 1918–1925, at 657 (Norman Bentwich compiler, 1926).

11. חקיקה עותמנית

מאחר שאין נוסח רשמי לחקיקה העותמנית, יש להפנות לנוסח מתורגם שלה. יש לציין את החוק או את הסעיפים הרלוונטיים, ואחריהם יצוין הספר שבו מופיע תרגומם לעברית. הכללים לאזכור ספרים מופיעים בכלל 23 להלן. אם אי אפשר להבחין בין החוק או הסעיפים לפרטי הספר, יבוא ביניהם פסיק, לפי כלל 1.9 לעיל. דוגמות:

ס' 2 למג'לה **מג'לה או מג'לת אחכאם אל עדליה (קבץ-דיני-הצדק)** 8 (גד פרומקין מתרגם 1928).

כלל 69 מהפ'יקה, עלי חידר **מג'לה או מג'לת אחכאם אל עדליה (קובץ דיני צדק) (פניני חכמים) – ספר ראשון – מאה כללים מהפ'יקה** 81 (ברוך נאה מתרגם התרצ"ז).

ס' 634 למג'לה, עלי חידר **מג'לה או מג'לת אחכאם אל אדליה – קובץ דיני הצדק (פניני חכמים) – ספר הערביות, ההמחאה ודיני הלוואות וחובות** 20 (ברוך נאה מתרגם 1936).

חק על האגודות (1909) **קובץ החוקים העותמניים** כרך א 184 (מהדורה שנייה, מ' לאניאדו מתרגם 1954).

12. חקיקה בשטחים המוחזקים

אזכור חקיקה בשטחים המוחזקים יהיה לפי הנוסחה הכללית לאזכור חיקוקים, ונוסף לכך יש לציין לפני השנים בסוגריים נפרדים את שם האזור כפי שצוין במקור ואת מספר החיקוק. כללי ההפניה לקובץ שבו התפרסם החיקוק, דומים לכללים להפניה לפרסום הרשמי לעניין חקיקה ישראלית, כלל 4.2 לעיל. הקובץ "קובץ מנשרים, צווים ומינויים" יופיע בקיצור: קמצ"ם. דוגמות: מנשר בדבר סדרי שלטון ומשפט (רצועת-עזה וצפון סיני) (מנשר מס' 2), התשכ"ז–1967, קמצ"ם 3.

צו בדבר הוראות ביטחון [נוסח משולב] (יהודה והשומרון) (מס' 1651), התש"ע–2009.

תקנונים, הוראות פנימיות, החלטות, חוות דעת וכדומה**13. תקנונים****13.1. כללי**

הנוסחה לאזכור תקנונים היא:

[הפניה ספציפית] ל[שם התקנון] או קיצורו] [תאריך]

[התקנון]

יש לציין את התאריך הלועזי המדויק של גרסת התקנון המאוזכרת. אם מדובר בתקנון המעודכן, יש לציין את תאריך התיקון האחרון בו (או קבלתו, אם הוא לא תוקן). דוגמות:

ס' 141 לתקנון הכנסת (30.4.2019).

פס' 06.211 לתקשי"ר (18.10.2010).

ס' 10 (ב) לתקנון האתיקה המקצועית של העיתונות (20.2.2017)

עצה: תיקונים לתקנון הכנסת מתפרסמים ב"ילקוט הפרסומים". אפשר להפנות לשם כדי להציג תיקונים ונוסחים קודמים. דוגמה:
תיקון תקנון הכנסת, י"פ התשע"ב 5730, 5744.

13.2 תקנונים שפורסמו בדפוס

אם תקנון פורסם בדפוס, אפשר לציין את ההפניה למקור המודפס כרגיל, לאחר שם התקנון. דוגמה:

תקנון הישיבות של מועצת המדינה הזמנית, ע"ר התש"ח, תוס' ב 40.

14 הוראות פנימיות ממוספרות

14.1 כללי

הנוסחה לאזכור הוראות פנימיות (הוראות, הנחיות, חוזרים, פקודות, תקנים וכדומה) ממוספרות היא:

[סוג ההוראה או קיצורו] [מספר ההוראה] [שם ההוראה]

([תאריך לועזי מלא של ההוראה])

רשימת הוראות פנימיות וקיצוריהן מופיעה בנספח ג.

ההפניה הספציפית תבוא בהתאם להוראה: סעיפים יאוזכרו כהפניה ספציפית בתחיקה, מספרי עמודים וכדומה – כהפניה ספציפית בספרות. דוגמות:

ס' 2 להנחיית היועץ המשפטי לממשלה 3.1100 "מסירת ידיעות על פרטי רישום במרשם האוכלוסין" (23.3.2003).

הנחיית היועץ המשפטי לממשלה 51.000 א "עיכוב הליכים פליליים: עצמאות סמכותו של היועץ המשפטי לממשלה" (15.6.1985).

הנחיית פרקליטת המדינה 8.1 "הנחיות לעריכת הסדר טיעון" (12.2.2009).

הוראת ניהול בנקאי תקין 351 "מעילות של עובדים ונושאי משרה" 1 (9.12.2004).

ס' 8 (א) להנחיות נשיאת בית המשפט העליון (1.1.2021).

- נוהל נשיאת בית המשפט העליון 10-1 "טיפול בבקשות לדחיית מועדי דיון" (5.1.2010).
- הוראת נוהל של מנהל בתי המשפט 5-11 "נוהל צילום והקלטה בבתי המשפט" (1.5.2011).
- חוזר מנכ"ל משרד החינוך תש"ס/3(א) "מחויבות אישית – שירות לזולת" – תכנית חינוכית-חברתית-קהילתית" (1.11.1999).
- חוזר ביטוח 32-1-2005 "דמי ביטוח בענף רכב חובה" (10.8.2005).
- פ"מ 33.0302 "דין משמעת" (30.12.2010).
- ס' 5 לפקודת המט"ר 14.05.04 "נטילת אמצעי זיהוי" (9.12.2019).
- פקנ"צ 03.02.00 "כללים ביחס לאסירים ביטחוניים" (1.12.2019).
- ת"י 1241 "לחם" (7.1.2018).
- ת"י 5097 חלק 3.3 "פליטה ממקורות נייחים: קביעת פחמן דו-חמצני, מתאן חנקן וחמצן ממקורות נייחים" (30.11.2011).

14.2. תאריך ההוראה

יש לציין את התאריך הלועזי המדויק של גרסת ההוראה המאוזכרת. אם מדובר בהוראה המעודכנת, יש לציין את תאריך התיקון האחרון בה (או קבלתה, אם היא לא תוקנה). אם אין מופיע בהוראה תאריך מלא, יש לציין את פרטי התאריך שמופיעים בה. אם אין מופיע בהוראה תאריך לועזי, יש לציין את התאריך העברי שמופיע בה.

14.3. הוראות פנימיות שפורסמו בדפוס

אם הוראה פורסמה בדפוס, אפשר לציין לאחר שם ההוראה את ההפניה למקור המודפס בהתאם לסוגו. דוגמה:

חוזר מס הכנסה 13/93 "נטל הבאת ראיות ונטל השכנוע – בערעורי מס" **מיסים** ז/3 ג-5 (29.3.1993).

14.4. הוראות פנימיות שפורסמו באתר רשות התחרות

אם הוראה פורסמה באתר רשות התחרות וקיבלה מספר בו, אפשר לציין זאת בסוף האזכור. דוגמה:

גילוי דעת 1/12 של הממונה על ההגבלים העסקיים "הנחיות רשות ההגבלים העסקיים בדבר השימוש בהליכי אכיפה של עיצומים כספיים" (24.7.2012) **רשות התחרות** 5001998.

15. החלטות של גופים שלטוניים

15.1 כללי

הנוסחה לאזכור החלטות של גופים שלטוניים היא:

החלטה [מספר ההחלטה] של [הגוף המחליט] "[שם ההחלטה]"
([תאריך לועזי מלא של קבלת ההחלטה])

דוגמות:

החלטה 1666 של הממשלה ה-30 "מינוי המועצה הישראלית לתרבות ואמנות"
(14.3.2004).

החלטה 1387 (ים/8) של הממשלה ה-30 "שימור מבנים ואתרים היסטוריים
בירושלים" (22.1.2004).

החלטה 972 של מועצת מקרקעי ישראל "הוראות מעבר להחלטות מועצת מקרקעי
ישראל 737, 727, 717" (2.9.2003).

תמצית החלטה 378/20/ענייני משפחה של נציב תלונות הציבור על שופטים "על
שימוש של שופטים ברשתות חברתיות ועל חברות בפייסבוק בין השופטת לבין
באת כוח הצד שכנגד" (23.7.2020).

15.2 מספר ההחלטה

אם אין מספר להחלטה, אין מציינים אותו. דוגמה:

החלטה של ועדת האתיקה של הכנסת "כענין השתתפות חברי הכנסת באירועי
תרבות שבסיומם נערך דיון בנוכחות הקהל" (6.7.2004).

15.3 הגוף המחליט

אם הגוף המחליט הוא הממשלה או ועדת שרים, יש לציין את מספר הממשלה.
דוגמות:

החלטה 3361 של הממשלה ה-30 "הסכם שיתוף פעולה בין רשות ניירות ערך
הישראלית לבין רשות ניירות ערך ההולנדית (AFM)" (6.3.2005).

החלטה חכ/167 של ועדת השרים לענייני חברה וכלכלה (קבינט חברתי-כלכלי),
הממשלה ה-30 "הקמת הרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן" (2.8.2005).

15.4 תאריך ההחלטה

אם אין מופיע בהחלטה תאריך מלא, יש לציין את פרטי התאריך שמופיעים
בה. אם אין מופיע בהחלטה תאריך לועזי, יש לציין את התאריך העברי שמופיע
בה.

- 15.5. החלטות שפורסמו בדפוס
 אם החלטה פורסמה בדפוס, אפשר לציין לאחר שם ההחלטה את ההפניה למקור המודפס בהתאם לסוגו. דוגמה:
 החלטה את 310/08 של ועדת האתיקה הארצית "דין משמעת: רשלנות כעבירת משמעת" **אתיקה מקצועית** 34, 4 (2010).
- 15.6. החלטות שפורסמו באתר רשות התחרות
 אם החלטה פורסמה באתר רשות התחרות וקיבלה מספר בו, אפשר לציין זאת בסוף האזכור. דוגמה:
 החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר מתן פטור מאישור הסדר כובל להסדר בין טייר קלאב (ישראל) בע"מ לבין בתי עסק לממכר צמיגים (16.6.2013) **רשות התחרות** 500412.
- 15.7. חריג: החלטות של רשם הפטנטים. העיצובים וסימני המסחר
 הנוסחה לאזכור החלטות של רשם הפטנטים, העיצובים וסימני המסחר היא:
 [סוג ההליך] [מס' [מספר ההליך] [שמות הצדדים] (תיאור
 [הליך ביניים]) (תאריך ההחלטה)]
 אם מאוחדים כמה הליכים (למעט בקשות מתחרות), יצוין הראשון. אם אין מדובר בסימן מסחר, אלא בפטנט או במדגם – שאין משתמשים בשם – אין צורך לציין את השם. על שמות הצדדים יחולו כללים 18.4 ו-18.5 להלן, בעניין שמות הצדדים ומפריד בין צדדים בפסקי דין. אם אין מדובר בהליך ביניים, אין צורך לציין תיאור הליך ביניים. דוגמות:
 בקשה לביטול תיקון בפנקס הפטנטים מס' 180149 **מפעל הפיס (חל"צ) נ' יו-סי 2 (ד,ס) בע"מ** (30.6.2020).
 בקשת עיצוב מס' Chanel 62582 (31.5.2020).
 התנגדות לרישום סימן מסחר מס' 158670 **און ליין סחר ושיווק (חש) בע"מ נ' גורלי** (בקשה למחיקת ראיות) (15.2.2006).
 אם מדובר בבקשות מתחרות, יופיעו פרטי הבקשה הראשונה של כל צד ושמות כל הצדדים. דוגמה:
 בקשות מתחרות מס' 164609 ו-166868 **איטונג בע"מ וקירטונג 2001 בע"מ** (11.12.2006).

- 15.8. **חריג: החלטות של ועדות ערר לתכנון ובנייה**
- החלטות של ועדות ערר לתכנון ובנייה יאוזכרו בדומה לפסקי דין (כללים 18-20). דוגמה:
- ערר (ועדת ערר לתכנון ובנייה הצפון) 230/05 **קיבוץ עין השופט נ' ועדה מקומית לתכנון ולבניה יזרעאליים**, מקרקעין ד/6, 555 (2005).
16. **חוות דעת**
- 16.1. **כללי**
- הנוסחה לאזכור חוות דעת היא:
- "[שם חוות הדעת] " (חוות דעת של [זהות נותן חוות הדעת]
[תאריך לועזי מלא של מתן חוות הדעת])
- דוגמה:
- "הצעת חוק איסור התערבות גנטית (שיבוט אדם ושינוי בתנאי רכייה) (תיקון), התשס"ד-2004" (חוות דעת של נציב הדורות הבאים 22.3.2004).
- 16.2. **זהות נותן חוות הדעת**
- אם חוות הדעת ניתנה במילוי תפקידו של מי שנתן אותה, יצוין התפקיד בלבד. אם חוות הדעת פרטית, יצוינו שמו של נותן חוות הדעת ותוארו הרלוונטי לנושא חוות הדעת, כגון תואר אקדמי או כהונה דתית. אם שם נותן חוות הדעת מופיע בשמה, אין צורך לציינו בסוגריים. דוגמה:
- "חוות דעת נוספת של הוועדה לצמצום הריכוזיות בדבר השתתפות גורמים ריכוזיים בהקצאת פרויקט JNET" (5.6.2018).
- 16.3. **תאריך מתן חוות הדעת**
- יש לציין את התאריך הלועזי המלא המופיע בחוות הדעת. אם אין מופיע בחוות הדעת תאריך מלא, יש לציין את פרטי התאריך שמופיעים בה. אם אין מופיע בחוות הדעת תאריך לועזי, יש לציין את התאריך העברי שמופיע בה.
- 16.4. **חריג: חוות דעת של נציבות תלונות הציבור על שופטים**
- הנוסחה לאזכור חוות דעת של נציבות תלונות הציבור על שופטים היא:
- חוות דעת [מספר חוות הדעת] של נציבות תלונות הציבור על שופטים "[שם חוות הדעת]" [פרטי מקום הפרסום] ((תאריך חוות הדעת))

אם חוות הדעת לא התפרסמה בפרסום נפרד, אין צורך לציין את פרטי מקום הפרסום. אם חוות הדעת התפרסמה בדוח של הנציבות, אין צורך לציין את הנציבות כמחברת הדוח. דוגמה:

חוות דעת 10/06 של נציבות תלונות הציבור על שופטים "התכטאות בפסק דין, הסתייגות חלק משופטי הרכב מקטע ממנו וקשר עם התקשורת" **דין וחשבון שנתי לשנת 2006** 193 (3.9.2006).

17. מקורות אחרים

17.1. תוכניות של ועדות לתכנון ובנייה

תוכניות של ועדות לתכנון ובנייה יאוזכרו בדומה להחלטות של גופים שלטוניים (כלל 15). דוגמה:

תכנית מפורטת 2549 א' של הוועדה המקומית לתכנון ולבניה תל-אביב-יפו "מתחם רח' יפת, רח' רבי פנחס" (2003).

17.2. הסכמים קיבוציים

הנוסחה לאזכור הסכמים קיבוציים היא:

הסכם קיבוצי מס' [מספר ההסכם] בין [צד א'] ל [צד ב']
בעניין [נושא ההסכם] ([תאריך ההסכם])
דוגמה:

הסכם קיבוצי מס' 2008/7033 בין הסתדרות העובדים הכללית החדשה ללשכת התאום של הארגונים הכלכליים בעניין עקרונות מוסכמים וכלי שימוש במחשב ובתיבת דואר אלקטרוני במקום העבודה (25.6.2008).

אם צד כולל יותר מגורם אחד, אפשר לציין את הגורם הראשון בלבד ואחריו "ואח" אם אין חשיבות מיוחדת לציין יתר הגורמים. דוגמה:

הסכם קיבוצי מס' 2011/7017 בין ממשלת ישראל ואח' להסתדרות העובדים הכללית החדשה בעניין תוספת שכר 6.25% (12.1.2011).

פסיקה ישראלית

18. פסקי דין ישראלים שפורסמו בדפוס

18.1. כללי

הנוסחה הכללית לאזכור פסקי דין שפורסמו בדפוס היא:

[סוג ההליך] ([פרטי הערכאה]) ([מספר התיק] [צד א'])
[מפריד בין צדדים] [צד ב'], [הסדרה שבה פורסם פסק הדין]
[כרד] ([חלק]) (עמוד תחילת פסק הדין), [הפניה ספציפית]
([שנת מתן פסק הדין הלוועזית])

דוגמות:

בג"ץ 98/69 **ברגמן נ' שר האוצר**, פ"ד כג(1) 693, 698–699 (1969).

ד"נ 32/84 **עזבון וויליאמס נ' Israel British Bank (London) (in liquidation)**, פ"ד מד(2) 265, פס' 10 לפסק הדין של השופט ברק (1990).

ת"פ (מקומיים-ים) 2857/85 **מדינת ישראל נ' אורן**, פ"מ התשמ"ז(ג) 334 (1987).
תב"ע (אזורי ת"א) מד/708–3 **גולדמן – מדינת ישראל**, פד"ע יח, לח (1986).

18.2 סוג ההליך ומספר התיק

18.2.1 לפני מספר התיק יש לציין את סוג ההליך בקיצור. רשימת קיצורים של סוגי

ההליכים מופיעה בנספח ד. אם פסק הדין ניתן בכמה הליכים, יש להפנות –
בציון סוג ההליך ומספר התיק – רק להליך שצוין ראשון בפרסום המודפס. אין
לציין "ערעור שכנגד", "ואח" וכיוצא באלו. דוגמות:

בג"ץ 287/51 **ראם נ' שר האוצר**, פ"ד ח 494 (1954).

ע"פ 862/80 **מדינת ישראל נ' שבירו**, פ"ד לה(2) 775 (1981).

ע"א 6821/93 **בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי**, פ"ד מט(4) 221
(1995).

ע"פ 2910/94 **יפת נ' מדינת ישראל**, פ"ד נ(2) 221 (1996).

ת"א (שלום פ"ת) 1044/92 **גלזר נ' חוסרבי**, פ"מ התשנ"ט(3) 385 (1999).

ה"פ (מחוזי מר") 30380–04–10 **קרפ נ' קרפ**, מקרקעין י/5, 187 (2011).

עצה: קיצור שבו יותר משתי אותיות ושמסתיים באותיות מ"ם, נו"ן או צד"י,
תבוא בסופו אות סופית. ביתר המקרים הקיצור יסתיים באות רגילה. דוגמות:
ע"מ לעומת עע"ם; ד"נ לעומת בה"ן; ת"צ לעומת דנג"ץ; מ"כ וגם סק"כ; ה"פ וגם
בש"פ.

18.2.2 אם מדובר בהליך ביניים, יש להפנות להליך הביניים (בין בסימון מיוחד לצד

מספר ההליך ובין בלעדיו) ולצדדים לו. אם לא ברור ממספר התיק של הליך

הביניים מהו מספר התיק של ההליך העיקרי, אפשר להוסיף לאחר מספר התיק בסוגריים את מספר התיק של ההליך העיקרי. דוגמות:

בש"א 1481/96 **נחמני נ' נחמני**, פ"ד מט(5) 598 (1996).

בש"א 1481/96 (דנ"א 2401/95) **נחמני נ' נחמני**, פ"ד מט(5) 598 (1996).

בה"ן 6857/00 **רוטה נ' נצבטייב**, פ"ד נד(4) 707 (2000).

בה"ן 6857/00 **רוטה נ' נצבטייב**, פ"ד נד(4) 707 (2000).

18.3 פרטי הערכאה

אם פסק הדין ניתן בבית המשפט העליון, אין לציין את פרטי הערכאה. אם פסק הדין ניתן בערכאה אחרת, יש לציין את סוגה ואת מקום מושבה. רשימת סוגי הערכאות מופיעה בנספח ה. רשימת מקומות מושב הערכאות וקיצוריהם מופיעה בנספח ו. דוגמות:

בג"ץ 4541/94 **מילר נ' שר הביטחון**, פ"ד מט(4) 94 (1995).

ת"א (מחוזי ב"ש) 712/87 **נגאוקר נ' דנינו**, פ"מ התשנ"ד(3) 199 (1994).

בש"א (מחוזי ת"א) 12112/01 **ילין נ' כהן**, פ"מ התשס"א(2) 49 (2002).

ת"א (שלום י-ם) 12330/92 **קלנג נ' מדינת ישראל**, פ"מ התשנ"ד(4) 177 (1994).

דיון (אזורי ת"א) ל/3-370 **שטרויכלר – הליגה למלחמה בשחפת**, פד"ע ד, מב (1972).

ת' (אזורי ת"א) 1557/תשי"ג **חברת "יינות אליעז" בע"מ נ' חברת "אשכול ענבים"**, פד"ר א 178 (התשי"ג).

ע/212/99 (ערעורים צה"ל) **קלמקוב נ' התובע הצבאי הראשי**, פד"צ 1999, 336 (2000).

עד"י (ערעורים איו"ש) 56/00 **קוואסמה נ' התובע הצבאי**, פש"מ יא 48 (2000).

אם פסק הדין ניתן בערכאה רגילה בְּשֶׁבֶתָהּ כְּעֶרְכָּא מְיוֹחֶדֶת (למשל בית המשפט המחוזי בְּשֶׁבֶתוֹ כְּבֵית מִשְׁפָּט לְעִנְיָיִם מְנַהֲלִיִּים), יש לציין רק את הערכאה המיוחדת. דוגמות:

ה"פ (כלכלית ת"א) 11-09-18318 **סרגוסי נ' וויקספרס בע"מ**, תאגידים ח/4, 526 (2011).

תמ"ש (משפחה כ"ס) 5170/01 **נסיראת נ' נסיראת**, פ"מ משפחה התשס"א 687 (2003).

אם פסק הדין ניתן בערכאה שיושבת במקום אחד בלבד, אין לציין את מקום המושב. דוגמות:

- דב"ע (ארצי) נז/1-7 לויס – קופת חולים הכללית, פד"ע לב 477 (1997).
 עב"ל (ארצי) 338/96 המוסד לביטוח לאומי – עובדיה, פד"ע לו 213 (2000).
 ע' (גדול) תשל"ב/144 המועצה הדתית תל-אביב-יפו נ' א', פד"ר י 38 (התשל"ה).
 ת"א (ימאות) 845/71 "ט. פורט (רוטרדם) ב.ו." חברה הולנדית ליבוא וליצוא פרי הדר נ' "בת סנפיר" קווי ים התיכון בע"מ, פ"מ התשל"ו(1) 27 (1975).
 ה"ע (הגבלים עסקיים) 9/97 בזק בינלאומי בע"מ נ' הממונה על ההגבלים העסקיים, פ"מ התשנ"ט(1) 241 (2000).
 ע"ש (מים) 103/01 איגוד ערים איילון (כיווב ביעור יתושים וסילוק אשפה) נ' נציב המים משרד התשתיות הלאומיות, פ"מ התש"ס(2) 273 (2001).

18.4 שמות הצדדים

- 18.4.1 שמות הצדדים יודגשו.
- 18.4.2 יש לציין את הצדדים בתיק שמספרו מוזכר. שמות הצדדים יופיעו כפי שהופיעו במקור, כפוף להוראות כללים אלו. דוגמות:
 בג"ץ 243/71 אייזיק (שי"ק) נ' שר הפנים, פ"ד כו(2) 33 (1972).
 תמ"ש (משפחה ת"א) 15270/96 פלוני נ' אלמונים, פ"מ התשנ"ה(4) 309 (1996).
- 18.4.3 אם בצד כלולים כמה גורמים (בני אדם, תאגידים, גופים שלטוניים, המדינה וכולי), יש לציין רק את הראשון בהם. אין להוסיף "ואח". דוגמה:
 ע"פ 758/80 יש לי בע"מ חברה פרטית נ' מדינת ישראל, פ"ד לה(4) 625 (1981).
- 18.4.4 אם הצד המוזכר הוא אדם, יש לציין רק את שם משפחתו או משפחתה. אם הצד המוזכר מופיע בתור מי שקשור לאדם (למשל עיזבוננו, יורשיו, נאמן על נכסיו), בציון פרטי האדם, יש להביא את הקשר לאדם ואת שם משפחתו, בלי תארים כגון המנוח, ז"ל, החייב. אם הצד המוזכר הוא תאגיד, יש לציין את שם התאגיד במלואו. דוגמות:
 ע"א 374/64 רוזנר נ' מגן דוד אדום בישראל, פ"ד יח(4) 640 (1964).
 ע"א 248/86 עזבון חנשוילי נ' רותם חברה לביטוח בע"מ, פ"ד מה(2) 529 (1991).

- 18.4.5. אם מופיע שמו של אדם לצד תפקידו, יש לציין רק את שם משפחתו אם הוא מעורב בהליך כאדם פרטי, ויש לציין רק את תפקידו אם הוא מעורב בהליך מכוח תפקידו – אלא אם כן שם התפקיד מנוסח ניסוח כוללני מדי. אם מופיע שמו של אדם לצד תוארו, אין לציין את התואר. דוגמות:
- בג"ץ 987/94 יורונט קווי זהב (1992) בע"מ נ' שרת התקשורת, פ"ד מח(5) 412 (1994).
- ולא: בג"ץ 987/94 יורונט קווי זהב (1992) בע"מ נ' שרת התקשורת, הגב' אלוני, פ"ד מח(5) 412 (1994).
- ע"א 3295/94 הנאמן על נכסי מור נ' מור, פ"ד נ(5) 111 (1997).
- ולא: ע"א 3295/94 פרמינגר, עו"ד, הנאמן על נכסי חוה ויוסף מור, פושטי-רגל נ' מור, פ"ד נ(5) 111 (1997).
- ע"א 2734/92 איסכור שרותי פלדות בע"מ נ' מפרק אלקול בע"מ (כפירוק), פ"ד חו(4) 289 (1992).
- ולא: ע"א 2734/92 איסכור שרותי פלדות בע"מ נ' נס, עו"ד ורו"ח – מפרק אלקול בע"מ (כפירוק), פ"ד חו(4) 289 (1992).
- מר/3/57 (צבאי מרכז) תובע צבאי נ' מלינקי, פס"מ יז 90 (1958).
- ולא: מר/3/57 (צבאי מרכז) תובע צבאי נ' רס"ן מלינקי, פס"מ יז 90 (1958).
- אבל:
- ע"א 7398/00 גולדברג, כונס נכסים נ' ועד הנאמנים לנכסי הווקף המוסלמי בתל-אביב-יפו, פ"ד נז(6) 730 (2003).
- ולא: ע"א 7398/00 כונס נכסים נ' ועד הנאמנים לנכסי הווקף המוסלמי בתל-אביב-יפו, פ"ד נז(6) 730 (2003).
- בג"ץ 744/97 גוזלן נ' השופט אמינוף, פ"ד נא(1) 355 (1997).
- ולא: בג"ץ 744/97 גוזלן נ' השופט אמינוף – בית-המשפט המחוזי נצרת, פ"ד נא(1) 355 (1997).
- ולא: בג"ץ 744/97 גוזלן נ' השופט – בית-המשפט המחוזי נצרת, פ"ד נא(1) 355 (1997).
- 18.4.6. אם שם של רשות ציבורית או תפקיד בה מופיע במלואו בצירוף פרטי היחידה המנהלית (לרבות מדינת ישראל) שהרשות חלק ממנה או שהתפקיד בה, והם מופרדים בפסיק או בקו מפריד – יש לציין רק את שם הרשות או התפקיד שהם צד בתיק. דוגמות:

- ע"ם 1786/12 ג'ולאני נ' המשרד לביטחון הפנים, פ"ד סו(3) 362 (2013).
- ולא: ע"ם 1786/12 ג'ולאני נ' מדינת ישראל – המשרד לביטחון הפנים, פ"ד סו(3) 362 (2013).
- ע"מ (מחוזי ב"ש) 29070-09-16 א.ד. אדר בניה אחרת בע"מ נ' מנהל מע"מ אשדוד, מיסים לג/3 ה-253 (2019).
- ולא: ע"מ (מחוזי ב"ש) 29070-09-16 א.ד. אדר בניה אחרת בע"מ נ' רשות המיסים – מנהל מע"מ אשדוד, מיסים לג/3 ה-253 (2019).
- 18.4.7. אם שם אדם מופיע בראשי תיבות, יש לציין אותו באזכור בראשי תיבות בעזרת גרשיים. אם שם אדם מופיע באותיות שבאות בזו אחר זו, יש להופכו לראשי תיבות בעזרת גרשיים. אם שם אדם מופיע באות אחת בלבד, שמים באזכור גרש אחריה. דוגמות:
- תמ"ש (משפחה י-ם) 10250/97 ס"י נ' אב"י, פ"מ התשנ"ז(4) 92 (1997).
- בש"א (משפחה כ"ס) 1975/03 חמ"ס נ' נ"מ, פ"מ התשס"ג(3) 289 (2003).
- ולא: בש"א (משפחה כ"ס) 1975/03 ח' מ' ס' נ' נ' מ', פ"מ התשס"ג(3) 289 (2003).
- ע' (גדול) תשל"ב/11 א' נ' אגודת אחים אנשי אמריקה, פד"ר ט 3 (התשל"ב).
- 18.4.8. יש לציין קיצורים שהם חלק משם תאגיד. אין להשתמש בקיצורים כגון מ"י, יועמ"ש או פ"ש. דוגמה:
- ד"נ 12/81 ש' שפירא ושות', חברה קבלנית בנתניה בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד לו(3) 645 (1982).
- 18.4.9. בעבר נהגו לכנות את היועץ המשפטי לממשלה בפירוט הצדדים "היועץ המשפטי לממשלת ישראל", ולקצר את תוארו באזכור ל"היועץ המשפטי". לגבי פסקי הדין האמורים אפשר לנקוט קיצור זה. דוגמה:
- ע"פ 152/51 טריפוס נ' היועץ המשפטי, פ"ד ו 17 (1952).
- 18.4.10. אם אין שמות לצדדים (אף ללא ציון "פלוגי") או שמופיע ציון סתמי בלבד (כגון "א' נ' ב'" בפסקי דין של בתי הדין הרבניים), יבוא האזכור ללא שמות הצדדים. דוגמות:
- בד"ם (משמעת של עובדי המדינה חי') 179/02, פסקי דין והחלטות של בית המשפט העליון ושל בית הדין למשמעת, מרס-מאי 2003, 173 (2003).
- ע' (גדול) תשכב/147, פד"ר ה 129 (התשכ"ד).

- 18.5. **מפריד בין צדדים**
- בין שמות הצדדים תפריד האות נו"ן מלווה בגרש, למעט בפסקי דין של בתי הדין לעבודה, שבהם יופרדו שמות הצדדים בקו מפריד. ציון ההפרדה יודגש. אם יש רק צד אחד בהליך, לא יבוא מפריד. דוגמות:
- בג"ץ 73/53 חברת "קול העם" בע"מ נ' שר הפנים, פ"ד ז 871 (1953).
- ת"א (מחוזי ת"א) 2189/85 אילין נ' רוטנברג, פ"מ התשנ"ה (3) 23 (1995).
- תב"כ (יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-16) 3/01 בעניין פלאטו שרון, פ"ד נו(5) 14 (2002).
- דב"ע (ארצי) נו/309-3 הלוינג – אלרואי, פד"ע לב 481 (1997).
- 18.6. **סדרות פסקי הדין**
- 18.6.1 הסדרות תאוזכרנה בקיצור. אם פסק דין פורסם בכמה מקומות, יש להעדיף פרסום בסדרה רשמית על פני פרסום בסדרה פרטית. רשימת הסדרות העיקריות וקיצוריהן מופיעה בנספח ז. דוגמות:
- ע"א 5597/90 כהן נ' תקליטי סי.בי.אס בע"מ (אנ.אמ.סי. בע"מ), פ"ד מז(3) 212 (1993).
- בג"ץ 26/48 קלפר נ' שר הבטחון, הממשלה הזמנית, מדינת ישראל, פ"ע א 68 (1949).
- בג"ץ (מחוזי ת"א) 1/48 קוק נ' שר הבטחון של הממשלה הזמנית למדינת ישראל, המשפט ג 307 (1948).
- 18.6.2 יש לציין את השם המלא של כל סדרה אחרת שבה מפורסמים פסקי דין. דוגמות:
- בר"ם (המוסד לבוררות מוסכמת בשירותים ציבוריים) 6/89 הסתדרות עובדי המדינה נ' מדינת ישראל, פסקי בורות ה 63 (1989).
- ע"פ (מחוזי חי') 19/85 קוממי נ' מדינת ישראל, פסקי דין תעבורה א(3) 3 (1985).
- 18.6.3 אם פסק הדין פורסם בסדרה בהוצאה פרטית או בספר, יש לציין את שם העורך (בהתאם לכלל 23.7, בעניין עורכי ספרים) בסוגריים לאחר עמוד תחילת פסק הדין (אם אין הפניה ספציפית) או לאחר ההפניה הספציפית. אין לציין את שנת פרסום הספר או הכרך בסדרה. שנת מתן פסק הדין תצוין תמיד בסוגריים בסוף האזכור, בהתאם לכלל 18.10 להלן. דוגמות:

- ת' (המפקח על רישום מקרקעין חו') 82/88 **אפלבוים נ' זכר**, פסקי-דין בתים משותפים א 1 (ציפי בית-און ואח' עורכים) (1990).
- ע"א (מחוזי ת"א) 94/80 **בוקובה נ' דוד**, פסקי שכירות בתים משותפים ומסי רכוש טז 129 (אדם מאירי (מאירנץ) ושרה שטרנברג (סימון) עורכים) (1980).
- ת"א (מחוזי חי') 614/81 **ליפשיץ נ' מדינת ישראל**, רשלנות רפואית בפסיקה 1, 5.7.1 (גידי פרישטיק ואלון גלרט עורכים) (1987).
- ת"א (שלום חי') 3367/95 **סטקולניקוב נ' מזרחי**, חבות לפיצוי נפגעי תאונות דרכים – הפסיקה והדין 11, 5370 (מיכאל צלטנר עורך) (1998).
- ת"א (מחוזי ת"א) 1538/93 **אבן נ' אבנר נפט וגז בע"מ**, תובענות ייצוגיות, אוגדן חקיקה ופסיקה שלא פורסמה 2-77 (גיל לוטן ואיל רז עורכים) (1995).
- 18.6.4 פסק דין שפורסם בכתב עת יאזכר כאילו שם כתב העת הוא שם הסדרה. יש לציין את שנת מתן פסק הדין, ולא את שנת פרסום הכרך בכתב העת. דוגמות:
עמ"ש (מחוזי נצ') 118/00 **עזבון זבידאת נ' מנהל מס שבח מקרקעין**, מיסים ט/30 ה-258 (2001).
- עמ"ה (מחוזי ת"א) 233/55 **עבדול קאדר נ' פקיד השומה, נתניה**, רואה החשבון ו 172 (1956).
- ת' (אזורי ת"א) 1099727/8, הדין והדיין 50, 4 (התשע"ח).
- 18.7 **כרך וחלק**
יש לציין את מספר הכרך ואת מספר החלק כפי שהם מופיעים במקור: באותיות או בספרות. מספר החלק יהיה בין סוגריים עגולים לאחר מספר הכרך ללא רווח ביניהם, אלא אם כן הוא מופיע במקור בדרך אחרת. אם יש מספר כרך ללא מספר חלק, יש לציין רק את מספר הכרך. אם מספר הכרך הוא שנה עברית, תבוא האות ה"א (ללא גרש) לפניה. דוגמות:
ע"א 461/62 **צים חברת השיט הישראלית בע"מ נ' מזיאר**, פ"ד יז 1319 (1963).
ע"פ 77/64 **ברנבלט נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד יח(2) 70 (1964).
ת"א (מחוזי חי') 751/70 **הטכניון מכון טכנולוגי לישראל נ' תמרי**, פ"מ פ 148 (1972).
ת"א (מחוזי ת"א) 298/69 **אפל נ' מדינת ישראל**, פ"מ התשל"ד(1) 17 (1972).
דיון (ארצי) נו/6-3 **עיריית נהריה – אוסמו**, פד"ע כט 530 (1996).
ע"א 8511/18 **פקיד שומה נתניה נ' דלק הונגריה בע"מ**, מיסים לד/1 ה-86 (2020).
- עצה: בפ"ד יש מספר חלק מכרך יח והלאה. בפ"מ יש מספר חלק מכרך התשל"ד והלאה.

18.8. מספר העמוד הראשון

יש לציין את מספר העמוד שבו מתחיל פסק הדין. מספרי העמודים יובאו כפי שהם מצוינים במקור: באותיות או בספרות. אם מספר הכרך ומספר העמוד באים שניהם באותיות או שניהם בספרות, ואין ביניהם מספר חלק, יש להפריד ביניהם בפסיק, לפי כלל 1.9 לעיל. דוגמות:

ע"א 290/80 ש.ג.מ. חניונים בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד לז(2) 633 (1983).
תב"ע (אזורי ת"א) נב/158-3 יאיר – אינטרנשיונל ג'ניקס לימיטד, פד"ע כז, טו (1994).

18.9. הפניה ספציפית

בין מספר העמוד הראשון להפניה הספציפית יבוא פסיק. אפשר להפנות לחלק מסוים בפסק הדין בדרכים שונות: הפניה לעמוד, הפניה לעמוד ואות שוליים או הפניה לפסקה. אם מפנים לעמוד מסוים או לעמוד ולאות שוליים, אין צורך לכתוב לפניהם "בעמ". אם מפנים לעמוד ולאות שוליים, אין להפריד ביניהם ברווח. אם האזכור נכתב בהערת שוליים, אפשר להשתמש בקיצורים שמופיעים בנספח א. דוגמות:

בג"ץ 7/48 אל-כרכוטלי נ' שר-הבטחון, פ"ד ב 5, 15 (1949).

בג"ץ 7/48 אל-כרכוטלי נ' שר-הבטחון, פ"ד ב 5, 15 (1949).

בג"ץ 7/48 אל-כרכוטלי נ' שר-הבטחון, פ"ד ב 5, סוף פס' 14 (1949).

בג"ץ 8091/14 המוקד להגנת הפרט נ' שר הביטחון, פ"ד סז(2) 832, 874 (2014).

בג"ץ 8091/14 המוקד להגנת הפרט נ' שר הביטחון, פ"ד סז(2) 832, 874-ה (2014).

בג"ץ 8091/14 המוקד להגנת הפרט נ' שר הביטחון, פ"ד סז(2) 832, פס' 1 לפסק הדין של השופטת חיות (2014).

בג"ץ 8091/14 המוקד להגנת הפרט נ' שר הביטחון, פ"ד סז(2) 832, פס' 1 לפסק הדין של השופטת (כתוארה אז) א' חיות (2014).

עצרה:

מתי לציין שם שופט? אם בפסק הדין חוות דעת אחת שפסקותיה ממוספרות (בין שהיא חוות הדעת היחידה, ובין שיש חוות דעת נוספות שפסקותיהן אינן ממוספרות), ומפנים לפסקה בה – די להפנות למספר הפסקה, ואין צורך לציין את שם השופט או השופטת שכתבו אותה.

האם לציין שם פרטי או אות ראשונה בו? אין חובה לציין את האות הראשונה בשם הפרטי של השופט (או את השם הפרטי כולו), אלא אם כן הדבר נדרש כדי לזהות את השופט, למשל אם כמה שופטים בעלי אותו שם משפחה היו בהרכב שדן בתיק או בהרכב בית המשפט באותה תקופה. עם זאת, מותר לציין פרט זה גם כשאינו נדרש.

האם לציין שהתואר השתנה? לפעמים השתנה התואר השיפוטי של שופט מאז שניתן פסק הדין, למשל שופטת התמנתה לנשיאה. אין חובה לציין זאת. עם זאת, אפשר לציין את המילים "כתוארה אז" או "כתוארו אז", לפי העניין, בסוגריים לאחר התואר.

האם לציין (בדימ')? אם שופט פרש מאז שניתן פסק הדין, אין לציין ליד תוארו (בדימ'). לעומת זאת, אם שופט נתן פסק דין בתקופת המותרת לאחר פרישתו, ובמקור מצוין (בדימ') ליד תוארו, יש לציין זאת לאחר התואר. הבהרה: תוספת (בדימ') אינה נחשבת לשינוי תואר לצורך העצה הקודמת.

18.10 שנת מתן פסק הדין

יש לציין במלואה את השנה הלועזית שבה ניתן פסק הדין, למעט בפסקי דין של בתי הדין הרבניים, שבהם תצוין השנה העברית המלאה שבה ניתן פסק הדין (ובתחילתה האות ה"א ללא גרש). דוגמות:

ע"א 145/80 **ועקנין נ' המועצה המקומית, בית שמש**, פ"ד לז(1) 113 (1982).

ע"א (מחוזי ת"א) 825/87 **קטה נ' קטה**, פ"מ התשמ"ט(3) 53 (1988).

ת' (אזורי ת"א) 9188/ל"ט, פד"ר יב 96 (התש"ם).

19 פסקי דין ישראלים שפורסמו במאגר מידע

19.1 כללי

19.1.1 יש להעדיף הפניה לפרסום מודפס של פסק הדין על פני הפניה למאגרי מידע, לאתרי אינטרנט ולמקורות אחרים מסוג זה.

19.1.2 באזכור פסקי דין שלא פורסמו בפרסום מודפס, אך פורסמו במאגר מידע משפטי, יש להפנות למאגר המידע, ואין לציין כי פסק הדין "לא פורסם". אין עדיפות לאזכור ממאגר מידע מסוים.

- 19.1.3. הנוסחה לאזכור פסקי דין שפורסמו במאגר מידע היא:
- [סוג ההליך] ([פרטי הערכאה]) [מספר התיק] [צד א']
 [מפריד בין צדדים] [צד ב'] [, הפניה ספציפית] (שם
 המאגר) [תאריך לועזי מלא של מתן פסק הדין]
 באין התייחסות שונה להלן, יהולו על כל אחד ממרכיבי הנוסחה הכללים
 שחלים עליו לעניין אזכור פסקי דין שפורסמו בדפוס, כאמור בכלל 18. בהפניה
 לאתר הרשות השופטת ול"נט המשפט" יקוצר שם המאגר ל"אר"ש". בהפניה
 למאגר החלטות בתי הדין למשמורת יקוצר שם המאגר ל"אמ"מ". דוגמות:
 בג"ץ 8300/02 נסר נ' ממשלת ישראל, פס' 35-36 לפסק הדין של הנשיאה (בדימ')
 בינש (אר"ש 22.5.2012).
 ת"ק (תביעות קטנות קר') 23742-11-14 חונדיא נ' אור הקסם בע"מ (אר"ש
 15.6.2015).
 ערר (כניסה לישראל ת"א) 1001/14 גברסילאסי נ' רשות האוכלוסין וההגירה
 (אמ"מ 12.8.2014).
 כש"א 322/89 גרוגר נ' כונס נכסים של הברוש (סוכנות סונול ישראל בע"מ)
 (בפירוק) (דינים ועוד 31.12.1989).
 עמ"ה (מחוזי ת"א) 1168/01 כדורי נ' פקיד שומה כפר-סבא (מיסים 31.5.2004).
 ת"כ (תחרות) 745-07-18 בנק מזרחי טפחות בע"מ נ' הממונה על התחרות (נב)
 (28.11.2019).
 עת"ם (מנהליים ת"א) 1273/09 אי.בי.סי. ניהול ואחזקה בע"מ נ' עיריית תל-אביב
 (פדאור 15.11.2010).
 ת"ד (תעבורה אש') 4188/06 פרקליטות נ' נובוקולסקי (פסקדין 18.9.2008).
 הע"ז (אזורי ת"א) 11387-09-14 רשות האוכלוסין וההגירה – רובינשטיין, פס' 13
 (תולעת המשפט 4.2.2017).
 ע/123/02 (ערעורים צה"ל) ש' י' נ' התובע הצבאי הראשי (תקדין 17.3.2004).
 בע"מ 919/15 פלוני נ' פלונית (LawData 19.7.2017).

19.2. סוג ההליך ומספר התיק

אם פסק הדין ניתן בכמה הליכים, בחירת ההליך שיצוין שונה מזו שמופיעה
 בכלל 18.2.1. יש לבחור בהליך שנפתח בשנה המוקדמת ביותר (למשל הליך
 10/02 יבוא לפני הליך 1/03). בין הליכים שנפתחו באותה שנה, יש לבחור
 בהליך שמספרו הנמוך ביותר (למשל הליך 1/02 יבוא לפני הליך 2/02).

19.3. תאריך מתן פסק הדין

יש לציין את פרטי התאריך הלועזי המדויק שבו ניתן פסק הדין: יום, חודש ושנה, שמופיעים בפסק הדין. שנת מתן פסק הדין תופיע במלואה. אין לציין 0 בתחילת יום וחודש. אם התאריך הלועזי אינו מופיע בפסק הדין, יש לציין את פרטי התאריך העברי שמופיעים בפסק הדין. יש לציין תמיד את האות ה"א (ללא גרש) בראשית ציון שנה עברית.

19.4. הבחנה בין החלטות שניתנו באותו היום

אם ניתנו בתיק שתי החלטות באותו יום, אפשר להבחין ביניהן באמצעות ציון מהות ההחלטות השונות בסוגריים בסוף האזכור. דוגמה:
ע"פ 3372/11 קצב נ' מדינת ישראל (אר"ש 10.11.2011) (פסק דין).
ע"פ 3372/11 קצב נ' מדינת ישראל (אר"ש 10.11.2011) (החלטה בבקשה לעיכוב ביצוע).

19.5. מאגרי מידע שסודרים את פסקי הדין בהם

אם מאגר המידע סודר את פסקי הדין בו, אפשר – אך אין חובה – לציין את מראה המקום שהוקצה במאגר המידע, בהתאם לנוסחה זו (אף אם מאגר המידע משתמש בנוסחה אחרת):

[סוג ההליך] [פרטי הערכאה] [מספר התיק] [צד א']
[מפריד בין צדדים] [צד ב'], [הסדרה במאגר המידע]
[כרך] [חלק] [ציון פסק הדין במאגר המידע], הפניה
ספציפית] (שנת מתן פסק הדין הלועזית)

באין התייחסות שונה להלן, יהולו על כל אחד ממרכיבי הנוסחה הכללים שחלים עליו לעניין אזכור פסקי דין שפורסמו בדפוס, לעיל כלל 18. אם שנת פסק הדין במלואה היא חלק ממראה המקום, אין לציין אותה בסוגריים בסוף האזכור. דוגמות:

ע"פ 4237/96 אופנהיים נ' מדינת ישראל, דינים עליון נב 35 (1997).

ת' (הוצל"פ נת') 5-08-16-00055 בעניין טענת "פרעתי", תק-הצ 2019 (1) 11, פס' 17.

בד"ם (משמעת עו"ד דרום) 4/02 לשכת עוה"ד מחוז הדרום נ' פלוני, פדאור אתיקה (7)04 811 (2004).

- 20. פסקי דין ישראלים שלא פורסמו**
- 20.1 כללי**
- הנוסחה לאזכור פסקי דין שלא פורסמו בדפוס או במאגר מידע, היא:
 [סוג ההליך] ([פרטי הערכאה]) [מספר התיק] [צד א']
 [מפריד בין צדדים] [צד ב'], [הפניה ספציפית] ([תאריך]
 לוועזי מלא של מתן פסק הדין])
 באין התייחסות שונה להלן, יהולו על כל אחד ממרכיבי הנוסחה הכללים
 שחלים עליו לעניין אזכור פסקי דין שפורסמו בדפוס, לעיל כלל 18. דוגמות:
 בג"ץ 470/80 אלגזי נ' שר הבטחון (9.2.1980).
 ת"פ (מחוזי ת"א) 240/49 היועץ המשפטי נ' גורלי (9.2.1950).
 ע"ש (מחוזי ת"א) 369/94 שטיינר נ' צבא הגנה לישראל 2 (5.12.1996).
 ע"ש (מחוזי ת"א) 369/94 שטיינר נ' צבא הגנה לישראל, פס' 5 (5.12.1996).
- 20.2 סוג ההליך ומספר התיק**
- אם פסק הדין ניתן בכמה הליכים, בחירת ההליך שיצוין תהיה לפי כלל 19.2.
- 20.3 תאריך מתן פסק הדין**
- יש לציין את התאריך המדויק שבו ניתן פסק הדין, בהתאם לכלל 19.3. דוגמה:
 מט/150/03 (צבאי מטכ"ל) התובע הצבאי נ' מטר (16.12.2003).
- 21 פסקי דין מנדטוריים**
- 21.1 פסקי דין מנדטוריים שהתפרסמו בדפוס יאוזכרו כפסק דין ישראלי שפורסם בדפוס (כלל 18 לעיל) ובשפת הפרסום: עברית או אנגלית. רשימת סדרות פסקי דין מנדטוריים וקיצוריהן מופיעה בנספח ז. פסק דין שלא התפרסם בדפוס, יאוזכר כפסק דין ישראלי שלא פורסם (כלל 20 לעיל). דוגמה:
 ע"א 264/45 עלי נ' קורנו, אפ"ן ב 202 (1946).**
- 21.2 פסק דין מנדטורי באנגלית יאוזכר כפסק דין ישראלי, כפוף לאלו: בקיצורים של סוג הליך, ערכאה וסדרת פסק הדין אין צורך לשים נקודות בין אותיות הקיצור; מיילים בשמות הצדדים באנגלית אפשר לקצר לפי הכללים לקיצורן בבלבוק; אם מספר הכרך הוא שנת פסק הדין, הוא יהיה בין סוגריים מרובעים ואין צורך לציין את השנה בסוף האזכור. דוגמות:**

CA 26/46 Abu Dayyeh v. Keren Kayemeth Leisrael Ltd., [1946] ALR 335.

PCA (PC) 43/46 Zabrovsky v. Gen. Officer Commanding Palestine, 13
PLR 616 (1946).

MADC (DC Haifa) 28/29 Hamdan v. Attorney-Gen., 2 COJ 783 (1929).

אם פסק הדין פורסם בקובץ המכיל פסקי דין מערכאה אחת, אין צורך לציין אותה. זו רשימת סוגי הערכאות באנגלית:

PC – Privy Council

SC – Supreme Court

DC – District Court

ST – Special Tribunal

22. הליכים תלויים ועומדים, פרוטוקולים וכתבי טענות

22.1. הליכים תלויים ועומדים

הנוסחה לאזכור הליך תלוי ועומד היא:

[סוג ההליך] ([פרטי הערכאה]) [מספר התיק] [צד א']

[מפריד בין צדדים] [צד ב']

על כל אחד ממרכיבי הנוסחה יחולו הכללים החלים עליו לעניין אזכור פסקי דין שפורסמו בדפוס (כלל 18). אם מדובר בכמה הליכים שהדין בהם אוחד, בחירת ההליך שיצוין תהיה לפי כלל 19.2. דוגמה:

דנג"ץ 5967/10 המוסד לביטוח לאומי נ' כהן.

22.2. כתבי טענות

הנוסחה לאזכור כתבי טענות היא:

[הפניה ספציפית] ל[כותרת כתב הטענות] ב[סוג ההליך]

([פרטי הערכאה]) [מספר התיק] [צד א'] [מפריד בין צדדים]

[צד ב'] ([תאריך כתב הטענות])

על כל אחד ממרכיבי הנוסחה, להוציא התאריך, יחולו הכללים החלים עליו לעניין אזכור פסקי דין שפורסמו בדפוס (כלל 18). על התאריך יחול כלל 19.3, בעניין תאריך מתן פסק דין שפורסם במאגר מידע. יש לציין את התאריך של כתב הטענות, ולא של החלטה שקשורה אליו או של פסק הדין בתיק. אם כתב הטענות הוגש בכמה הליכים, יש לציין את ההליך העיקרי שמצוין בכתב

הטענות. אם אין מצוין בו הליך עיקרי, בחירת ההליך שיצוין תהיה לפי כלל 19.2. אם כתב הטענות התפרסם במאגר מידע, אפשר לציין לפני התאריך את שם המאגר או את קיצורו לפי כלל 19.1.3. דוגמות:
כתב ערעור בע"א 751/10 **דיין נ' ר'** (15.2.2010).
ס' 38 לטיעונים משלימים מטעם העותרים בבג"ץ 2974/06 **ישראלי נ' הועדה להרחבת סל הבריאות** (נבו 16.5.2006).

22.3. פרוטוקולים

הנוסחה לאזכור פרוטוקול דיון בהליך משפטי היא:
[הפניה ספציפית] לפרוטוקול הדיון מיום [תאריך לועזי מלא של הדיון] ב[סוג ההליך] ([פרטי הערכאה]) ([מספר התיק] [צד א'] [מפריד בין צדדים] [צד ב']
על כל אחד ממרכיבי הנוסחה יחולו הכללים החלים עליו לעניין אזכור פסקי דין שפורסמו בקבצים מודפסים (כלל 18). אם מדובר בכמה הליכים שהדיון בהם אוחד, יצוין הליך לפי כלל 19.2. דוגמה:
עמ' 4-5 לפרוטוקול הדיון מיום 16.2.1987 בת"פ (מחוזי י-ם) 373/86 **מדינת ישראל נ' דמיאניוק**.

ספרות בעברית

23. ספרים

23.1. כללי

הנוסחה לאזכור ספרים היא:
[שם המחבר] [שם הספר] [מספר הכרך] [הפניה ספציפית] ([המהדורה] [שם העורך] [שם המתרגם] [שנת פרסום הספר])
דוגמות:
אוריאל פרוקצ'יה **דיני חברות חדשים בישראל: דין נוהג, דין רצוי והדרך לחקיקה** (1989).
שרית דנה ושלום זינגר **דיני תכנון ובנייה** כרך ב (2015).
בנג'מין לי וורף **שפה, מחשבה, מציאות** (מהדורה שנייה מתוקנת ומעודכנת, יאיר אור עורך, איתמר אוסטרייכר ואח' מתרגמים 2018).
אורה אחימאיר **כלה** (2012).

- 23.2. **שם המחבר**
- 23.2.1 יש לציין את השם הפרטי של המחבר ואת שם משפחתו כפי שהם מופיעים במקור, כפוף לכלל 1.7 (קיצורי שמות יהיו בגרש או בגרשיים, ולא בנקודות).
דוגמות:
מנשה שאוה **השיפוט ביני משפחה: לקט מאמרים בצירוף הערות ועדכונים** (2003).
הילי מודריק-אבן חן **טרור ומשפט בין-לאומי הומניטרי** (2010).
שניאור ז' חשין **שחוק וזמע בבית-הדין** (התש"ו).
- 23.2.2 אם לספר כמה מחברים, יבואו שמותיהם בסדר המופיע במקור. אם לספר שני מחברים, תבוא ו"ו החיבור לפני שם המחבר השני. אם לספר יותר משני מחברים, תבוא ו"ו החיבור לפני שם המחבר האחרון, ופסיקים יפרידו בין שמותיהם של יתר המחברים. דוגמות:
דניאל פרידמן ואלרן שפירא בר-אור **דיני עשיית עושר ולא במשפט** כרך ב (מהדורה שלישית 2017).
חאלד גנאים, מרדכי קרמניצר ובעז שנור **דיני לשון הרע: הדין המצוי והדין הרצוי** (מהדורה שנייה מורחבת 2019).
- אם לספר יותר משלושה מחברים, אפשר לציין את שם המחבר הראשון ואחריו "ואח". דוגמה:
תמר הרמן, אור ענבי, וויליאם קביסון ואלה הלר **מדד הדמוקרטיה הישראלית 2019** (2019).
או: תמר הרמן ואח' **מדד הדמוקרטיה הישראלית 2019** (2019).
- 23.2.3 אין לציין תואר אקדמי, צבאי או אחר של המחבר, גם אם התואר מופיע בספר.
- 23.2.4 אם אין מצוין בספר מחבר אדם, אלא מוסד, יש לציין את המוסד בתור מחבר. בדוחות של גופים מוסדיים או של ועדות אין לציין את שמות חברי הוועדות או העומדים בראש המוסד או הוועדה, אלא רק את שם הגוף מפרסם הדוח, כפי שמופיע על גבי הפרסום. דוגמות:
משרד המשפטים **דין וחשבון הועדה לפישוט הענינים ולשיפור ההליכים בתביעות נזיקין** (1972).

- ועדת החקירה הממלכתית לעניין בטיחות מבנים ומקומות המשמשים ציבור **דו"ח הוועדה** (2003).
- הצוות למיגור הגזענות נגד יוצאי אתיופיה **זוח מסכם** (2016).
- מבקר המדינה **מוכנות המדינה לרעידת אדמה – תשתיות לאומיות ומבנים** (2018).
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה **שנתון סטטיסטי לישראל 52** (2001).
- הצוות לעדכון הכללים לאזכור האחיד של מקורות בכתיבה המשפטית **כללי האזכור האחיד בכתיבה המשפטית** (מהדורה שלישית 2020).
- 23.2.5. אם הספר ערוך ואין לו מחבר, הספר יאוזכר ללא מחבר, ושם העורך יופיע בסוגריים לפי האמור להלן בכלל 23.7.
- 23.3. **שם הספר**
- 23.3.1. שם הספר יודגש.
- 23.3.2. יש לציין את שם הספר כפי שהוא מופיע בשער הספר. דוגמות:
מיגל דויטש **עוולות מסחריות וסודות מסחר** (2002).
גינה זלצמן **מעשה-בית-דין בהליך אזרחי** (1991).
מאיר יפרח ורפאלה חרל"פ **ששון – דיני ביטוח** (מהדורה שנייה 2001).
רן לוסטיגמן ומיכל אהרוני **זאת ועו"ד! דיוקן העברית המשפטית בישראל** (2016).
- 23.3.3. אם לספר שם משני, יש להפריד בינו לשם הראשי בנקודתיים, אלא אם כן שני החלקים מופרדים במקור בדרך אחרת, או אם החלק הראשון מסתיים בסימן פיסוק. אם אין חשיבות מיוחדת לציון השם המשני, אפשר להשמיט אותו. דוגמות:
צפורה כהן **בעלי מניות בחברה: זכויות תביעה ותרופות** כך ג (מהדורה שנייה 2010).
צפורה כהן **בעלי מניות בחברה** כך ג (מהדורה שנייה 2010).
גבריאלה שלו ויהודה אדר **דיני חוזים – התרופות: לקראת קודיפיקציה של המשפט האזרחי** (2009).
גבריאלה שלו ויהודה אדר **דיני חוזים – התרופות** (2009).
יהודה כהן **מי מפחד ממדינה יהודית? היבט חוקתי ואידיאולוגי** (משה פלבר עורך 2001).
יהודה כהן **מי מפחד ממדינה יהודית?** (משה פלבר עורך 2001).

- 23.4. מספר הכרך
- 23.4.1 יש לציין את מספר הכרך תמיד, גם אם מספרי העמודים בכרך אחד ממשיכים את מספרי העמודים בכרך קודם. מספר הכרך יופיע לאחר שם הספר, והוא יצוין כפי שהוא מופיע על גבי הספר וללא הדגשה. אם מספר הכרך מצוין באות, אין לציין גרש אחריה. דוגמות:
ברוך ברכה **משפט מינהלי** כרך שני (1996).
אירית חביב-סגל **דיני חברות** כרך א (2007).
דוד קציר **פיצויים בשל נזק גוף** כרך ב (מהדורה חמישית 2003).
- 23.4.2 אם יש לכרך שם נפרד, יצוינו מספר הכרך ושם הכרך ונקודתיים ביניהם, אלא אם כן שני החלקים מופרדים במקור בדרך אחרת. אם אין חשיבות מיוחדת לציין שם הכרך, אפשר להשמיט אותו. דוגמות:
אהרן ברק **פרשנות במשפט** כרך חמישי: פרשנות הצוואה (2001).
אמנון רובינשטיין וברק מדינה **המשפט החוקתי של מדינת ישראל** כרך ב: רשויות השלטון ואזרחות (מהדורה שישית 2005).
יעקב קדמי **על הראיות** חלק ראשון (מהדורה משולבת ומעודכנת 2003).
- 23.5 הפניה ספציפית
- 23.5.1 אפשר להפנות לחלק מסוים בספר בדרכים שונות: הפניה לעמוד, לפרק, לסעיף, להערה, לטבלה, לתרשים וכדומה. אם האזכור נכתב בהערת שוליים, אפשר להשתמש בקיצורים שמופיעים בנספח א. בין שם הספר להפניה הספציפית לא יבוא פסיק. בין הכרך להפניה הספציפית לא יבוא פסיק, אלא בהתאם לכלל 1.9.
- 23.5.2 אם מפנים לעמוד, יש לציין את מספרו כפי שמופיע בספר עצמו: באותיות או בספרות. אין צורך לכתוב לפניו "בעמ". דוגמות:
אריאל בן נון **חוק החוזים האחידים, התשמ"ג-1982** 73 (1987).
סיליה וסרשטיין פסברג **משפט בין-לאומי פרטי** כרך א 154–161 (2013).
ש"ז פלר **יסודות דיני עונשין** כרך א, ח-ז (1984).
- 23.5.3 אם מפנים לפרק או לסעיף, יש לציין לפני מספר הפרק או הסעיף כי מדובר בפרק או בסעיף. אם סעיפים מצוינים בספר בסימן מסוים, כגון §, אפשר

- להשתמש בו לציון סעיף. אפשר לציון את מספר הסעיף רק אם מספור הסעיפים הוא רצוף לכל אורך הספר. דוגמות:
 לטם פרי-חזן **החינוך החרדי בישראל** פרקים שלישי-רביעי (2013).
 משה שלגי וצבי כהן **סדר הדין הפלילי** ס' 7.2 (מהדורה שניה 2000).
 מיגל דויטש **קניין** כרך ב §12.7 (1999).
- 23.5.4. אם מפנים להערת שוליים, להערת סיום, לטבלה, לתרשים, למפה וכדומה, יצוינו מספר העמוד שבו מופיע הטקסט של הפריט המאוזכר, פסיק, כינויו של הפריט המאוזכר ומספרו. דוגמות:
 גבריאלי קלינג **אתיקה בעריכת דין** 158, ה"ש 69 (2001).
 דפנה ברק-ארז **אזרח-נתין-צרכן: משפט ושלטון במדינה משתנה** 381–382, ה"ס 2 (2012).
 לימור עצינוני **גילוי עריות: ההיבט המשפטי של התופעה מנקודת מבטן של נשים בגירות קרבות בילדות** 63, תרשים 3 (2009).
- 23.6. המהדורה
 פרטי המהדורה יצוינו רק אם יצאו לאור שתי מהדורות או יותר. אין לציון את מספר ההדפסה. יש לציון את תיאור המהדורה כפי שהוא מופיע במקור. בין פרטי המהדורה ליתר הפרטים הביבליוגרפיים שבסוגריים יבוא פסיק אם הוא נדרש לפי כלל 1.9, כלומר כדי להפריד בין מילה למילה או בין מספר למספר. דוגמות:
 אורי גורן **סוגיות בסדר דין אזרחי** כרך א (מהדורה שלוש עשרה 2020).
 מנחם אלון **המשפט העברי: תולדותיו, מקורותיו, עקרונותיו** כרך שלישי (מהדורה שלישית מורחבת ומתוקנת התשנ"ב).
 יואל זוסמן **סדרי הדין האזרחי** (מהדורה שביעית, שלמה לוי עורך 1995).
- 23.7. שם העורך
 שמות עורכי הספר יובאו בהתאם לכלל 23.2 לעיל, שחל על שמות מחברים. לאחר שמות העורכים כולם יבואו המילים "עורך", "עורכת", "עורכים" או "עורכות", לפי העניין, או תואר אחר שמצוין במקור. בין שמות העורכים ליתר הפרטים הביבליוגרפיים שבסוגריים יבוא פסיק אם הוא נדרש לפי כלל 1.9, כלומר כדי להפריד בין מילה למילה או בין מספר למספר. דוגמות:

גילנות בחברה הישראלית (ישראל (איסי) דורון עורך 2013).
ליד ערש המשפט: ספר חיים צדוק (רון חריס עורך התשס"ב).
משפטים על אהבה (ארנה בן-נפתלי וחנה נוח עורכות 2005).
בית-המשפט: חמישים שנות שפיטה בישראל (דוד חשין יו"ר המערכת 1999).
 קתרין מקינון **פמיניזם משפטי בתיאוריה ובפרקטיקה** (דפנה ברק-ארז עורכת,
 עידית שורר מתרגמת 2005).
גבורות לשמעון אגרנט (א' ברק ואח' עורכים התשמ"ז).

שם המתרגם .23.8

שמות מתרגמי הספר יובאו בהתאם לכלל 23.2 לעיל, שחל על שמות מחברים.
 לאחר שמות המתרגמים כולם יובאו המילים "מתרגם", "מתרגמת",
 "מתרגמים" או "מתרגמות", לפי העניין. אין לציין את שפת המקור. בין שמות
 המתרגמים ליתר הפרטים הביבליוגרפיים שבסוגריים יבוא פסיק אם הוא
 נדרש לפי כלל 1.9, כלומר כדי להפריד בין מילה למילה או בין מספר למספר.
 דוגמות:

מרתה ק' נוסבאום **צדק פואטי: הדמיון הספרותי והחיים הציבוריים** (מיכאל
 שקודניקוב מתרגם 2003).
 מילטון פרידמן **קפיטליזם וחירות** (אוולינה גרץ עורכת, מזל כהן מתרגמת 2002).

שנת פרסום הספר .23.9

יש לציין את השנה שבה יצא הספר לאור כמצוין בו, כפוף לאמור להלן. אם
 מצוינת בספר רק השנה העברית שבה יצא לאור, יש לציין רק אותה. יש לציין
 תמיד את האות ה"א (ללא גרש) בראשית ציון השנה העברית. אם מצוינת בספר
 רק השנה הלועזית שבה יצא לאור, יש לציין רק אותה. אם מצוינות בספר הן
 השנה העברית שבה יצא לאור, הן השנה הלועזית שבה יצא לאור, יש לציין רק
 את השנה הלועזית. אם מדובר במהדורה שיצאה לאור לאחר המהדורה
 הראשונה של הספר, יש לציין את שנת פרסום המהדורה החדשה. דוגמות:
 אורית קמיר **שאלה של כבוד: ישראליות וכבוד האדם** (2004).
 שלום אלבק **הראיות דיני התלמוד** (התשמ"ז).
 דוד האן **דיני חדלות פירעון** (2009).
 דוד האן **דיני חדלות פירעון** (מהדורה שנייה 2018).

- 23.10. מאמרים ועבודות אחרות שפורסמו בספרים
 אזכור מאמרים ועבודות קצרות אחרות שפורסמו בספרים, יהיה לפי כלל 24.11 להלן, בעניין אזכור מאמרים שפורסמו בספרים.
- 23.11. מידע נוסף
 מידע רלוונטי נוסף אפשר להוסיף בסוגריים בסוף האזכור, בהתאם לכלל 38.1.2. עם זאת, פריטי מידע מסוימים: פרטי סדרה, מוסד מפרסם והוצאה לאור (כולם או חלקם), אפשר להוסיף לסוגריים המכילים את המידע הביבליוגרפי כך:
 ([פרטי סדרה] [המהדורה] [שם העורך] [שם המתרגם] [מוסד מפרסם] [הוצאה לאור] [שנת פרסום הספר])
 דוגמות:
 נועה לפלר ויפעת הולנדר **חוק הפקדת ספרים** (הכנסת, מרכז מחקר ומידע 2000).
 מישאל חשין **מיטלטלין בדין הנזיקין** (פירסומי הפקולטה למשפטים של האוניברסיטה העברית מס' 25, 1971).
 נילי כהן **גרם הפרת חוזה** (דיני הנזיקין: העוולות השונות בעריכת ג' טדסקי התשמ"ו).
 מרדכי אלפרדו ראבילו **חוק המתנה, תשכ"ח-1968** (פירוש לחוקי החוזים מיסודו של ג' טדסקי, מהדורה שנייה 1996).
טכנולוגיות של צדק: משפט, מדע וחברה (משפט, חברה ותרבות, שי לכיא עורך 2003).
 פנחס שיפמן **כדת או כדין: חלופות נישואין וגירושין בישראל – שינוי חיוני ואפשרי** (נעמה כרמי עורכת, האגודה לזכויות האזרח בישראל 2001).
 רוג'ר פישר וויליאם יורי **סיכום חיובי: לשאת-ולתת על הסכם מבלי לוותר** (ברוס פאלטון עורך, נעמי כרמל מתרגמת, כיוונים הוצאה לאור בע"מ 1983).
- 23.12. דוחות
 דוחות של ועדות ושל גורמים מוסדיים יאוזכרו כספר שמחברו מוסד, לפי כלל 23.2.4 וכמודגם שם.
- 23.13. ניירות עמדה
 חיבור שמוכתר בשם "נייר עמדה" ושהוא למעשה ספר (למשל התפרסם בדפוס ונכרך, הוא ארוך למדי), יאוזכר כספר. אפשר לציין פרטים מתאימים

בתור מידע נוסף לפי כלל 23.11. חיבור שמוכתר בשם "נייר עמדה" ושהוא מסמך מסוג אחר, יאוזכר לפי סוגו. דוגמה:
זנה בלאנדר וערן קליין **חקיקה פרטית** (2002).
או: זנה בלאנדר וערן קליין **חקיקה פרטית** (נייר עמדה 32, המכון הישראלי לדמוקרטיה 2002).

23.14. החב"ק

החב"ק וחבק מס שבח יאוזכרו כספרים. מספר העדכון יופיע כמספר המהדורה. דוגמות:

נציבות מס-הכנסה ומס-רכוש **קובץ הפרשנות לפקודת מס-הכנסה (החבק)** כרך I 4-5 (עדכון מס' 35, טל ירון-אלדר, אוסקר אבורזק, אהרון אליהו ושולה בנדל עורכים ראשיים 2008).

רשות המסים בישראל **קובץ הפרשנות לחוק מס שבח מקרקעין (חבק מס שבח)** כרך II 444.3 (עדכון מס' 32, אליעזר פיישר עורך 2012).

24. מאמרים בכתבי עת, בעיתונות יומית, במגזינים ובספרים

24.1. כללי

הניסוח לאזכור מאמרים מכתבי עת, מעיתונות יומית וממגזינים היא:
[שם המחבר] [שם המאמר] " [שם כתב העת] [מספר הכרך] [מספר החוברת] [עמוד תחילת המאמר] , הפניה ספציפית [שנת פרסום המאמר]]
דוגמות:

רונית לוי-שנור "הפרטה, הפרדה והפליה" **עיוני משפט** לד 183 (2011).
גדעון ספיר ושאל שארף "חוקתנות עממית" **מחקרי משפט** ל 161 (2015).
נתן ברון "פרשת 'מסמך השופטים החסוי': מבט נוסף על הקמת מערכת השיפוט הישראלית בשנת תש"ח (1948)" **קתדרה** 115, 195 (2005).
יובל יועז "חמלה יהודית, או ארץ מקלט לעבריינים?" **הארץ** 23.6.2004 ב3.

24.2. שם מחבר המאמר

על ציון שם מחבר המאמר יחול כלל 23.2 לעיל, בעניין שמות מחברי ספרים. דוגמות:

גרמי וולדרון "כוונת המחוקק וחקיקה נטולת כוונות" **עיוני משפט** יח 437 (1994).
א' לסלי סבה "זכויות האדם ומערכת הענישה" **מחקרי משפט** יג 183 (1996).

רות הלפרין-קדרי "מזונות אישה: מתפישה של שונות לתפישה של (אי)-שוויון"
משפט וממשל ז 767 (2004).

מיכל (שיצר) גל "לבור את המוץ מהתבן – היקף תחולתו של האיסור לערוך הסדר
כובל בהתאם לפסיקה האחרונה" **דין ודברים** א 533 (2004).

שרון חנס ועמרי ידלין "על מיזוג, מיזוג הופכי ורכישה בחוק החברות" **הפרקליט** מז
104 (2003).

נטע זיו ואלמונית "'שאיין דין האיש כדין האישה' – הסתרת טיפול נפשי בשידוכים:
ביקורת מוגבלות ומגדר" "**המשפט ברשת**": **זכויות אדם: מבזקי הארות**
פסיקה 4, 98 (2020).

יורם שחר, רון חריס ומירון גרוס "נוהגי ההסתמכות של בית-המשפט העליון –
ניתוחים כמותיים" **משפטים** כז 119 (1996).

בתיה בן הדור ואח' "בדיקת אפליה בשכירה לעבודה על-ידי מבחני היענות" **עבודה,**
חברה ומשפט יא 381 (2005).

24.3. שם המאמר

24.3.1 שם המאמר יובא בין מירכאות.

24.3.2 יש להביא את שם המאמר כפי שהוא מופיע בכותרת המאמר. דוגמות:

קארין כרמית יפת "בשם האם: על מהות האי-מהות במשפט הישראלי" **משפטים**
מח 521 (2019).

חיים ה' כהן "חרון אף אלוהי ישראל (Ira Dei Iudaeorum)" **עיוני משפט** א 13
(1971).

יואב דותן "חוקה למדינת ישראל? – הדיאלוג הקונסטיטוציוני לאחר 'המהפכה
החוקתית'" **משפטים** כח 149 (1997).

הדר דנציג-רוזנברג וענת פלג "#גם_אני משפיעה על המשפט?" **משפטים על אתר**
יד 60 (2020).

עדנה קפלן "מהותו של מסמך בעבירות זיוף (ד"נ 7/78 **זקצר** נ' **מדינת ישראל**)" **עיוני**
משפט ח 382 (1981).

24.3.3 אם למאמר שם משני, יש להפריד בינו לשם הראשי בנקודתיים, אלא אם כן
שני החלקים מופרדים במקור בדרך אחרת, או אם החלק הראשון מסתיים
בסימן פיסוק. אם אין חשיבות מיוחדת לציון השם המשני, אפשר להשמיט
אותו. דוגמות:

אורנה אליגון דר "הציבור כופר באשמה: הסבל ההורי כמקור לאמפתיה כלפי
נאשמים" **מאזני משפט** יב 203 (2019).

יחיאל בהט "דוקטרינת האולטרה וירס – סוף הדרך" **הפרקליט** לד 287 (1982).
שחר ליפשיץ "נשואים בעל-כורחם? ניתוח ליברלי של מוסד הידועים-בציבור" **עיוני משפט** כה 741 (2002).

שגית מור "משפט נגיש לכל: הזכות לנגישות ונגישות למשפט – ביקורת מוגבלות" **חוקים** ח 15 (2016).

מיכאל קרייני "ניתוח אונטולוגי למוסד החסינות הדיפלומטית: פרשת השגריר בסיוני" **משפטים** לג 63 (2003).

מיכאל קרייני "ניתוח אונטולוגי למוסד החסינות הדיפלומטית" **משפטים** לג 63 (2003).

24.4 שם כתב העת

שם כתב העת יודגש. אם מדובר בחלק של עיתון יומי, יש לציין את שם העיתון ואת שם החלק ולהפריד ביניהם בנקודתיים. שני השמות והנקודתיים יודגשו. דוגמות:

יעל גרוס "נקנה ביום חול" **מעריב: עסקים** 10, 2.4.2004.

אספה פלד "אבא יש רק אחד" **ידיעות אחרונות: 7 ימים** 56, 25.6.2004.

24.5 מספר הכרך

24.5.1 מספר הכרך לא יודגש.

24.5.2 יש לציין את המספר הסודר של הכרך כפי שהוא מופיע במקור: באותיות או במספרים. דוגמות:

משה לנדוי "מחשבות על המהפיכה החוקתית" **משפטים** כו 419 (1996).

ראם שגב "ביקורת על פעילותן של רשויות המדינה בהקשר הביטחוני" **משפט וצבא** 909, 16 (2003).

דלית קן-דרור פלדמן וניבה אלקין קורן "שקיפות פעולות המדינה בסביבה הדיגיטלית" **המשפט** כה 27 (2020).

יצחק זמיר "השופט חיים ה' כהן: האיש והרוח" **המשפט** 20, 2 (2005).

24.5.3 אם יש לכרך שם מיוחד, אפשר לציין אותו כך: לאחר מספר הכרך יבוא שם הכרך ונקודתיים ביניהם, אלא אם כן שני החלקים מופרדים במקור בדרך אחרת. דוגמה:

ענת רזנברג "איך לעשות דברים עם משפט וספרות (בישראל)" **עלי משפט** יד: משפט ומדעי הרוח 9 (2018).

- 24.5.4. אם כתב העת אינו סודר את כרכיו, יש לציין את מועד הוצאתו כפי שהוא מופיע בחוברת. דוגמות:
 ארני אלדד "נינוה מתהפכת" **מקור ראשון** 25.9.2020, 8.
 מייקל מקריי "בית יתומים לגורילות" **נשיונל ג'יאוגרפיק** פברואר 2000, 84.
- 24.6. מספר החוברת
 יש לציין את מספר החוברת רק אם כל חוברת בכרך מתחילה מחדש בעמוד 1 (גם אם בכרכים אחרים של כתב העת מספרי העמודים רציפים בין החוברות). מספר החלק יהיה בין סוגריים עגולים לאחר מספר הכרך ללא רווח ביניהם, אלא אם כן הוא מופיע במקור בדרך אחרת. דוגמות:
 רות גביזון "היועץ המשפטי לממשלה: בחינה ביקורתית של מגמות חדשות" **פלילים** ה(2) 27 (1996).
 מנחם מאוטנר "שכל-ישר, לגיטימציה, כפייה: על שופטים כמספרי סיפורים" **פלילים** ז 11 (1998).
 חאלד כבוב ועינבל מימון-בלאו "שלבים ראשונים בהגשת תביעה נגזרת" **תאגידים** ט/4, 3 (2012).
- 24.7. עמוד תחילת המאמר
 יש לציין תמיד את עמוד תחילת המאמר, למעט במקרים המפורטים בכלל 24.7.2. דוגמה:
 חסן ג'בארין "הפוליטיקה של 'המקצוענות המשפטית' בסוגיות חוקתיות" **משפט וממשל** ו 329 (2003).
 אין לציין את עמוד תחילת המאמר במקרים אלו: בכל גיליון של כתב העת מופיע רק מאמר אחד; כל המאמרים בכרך מתחילים בעמוד 1; אין מספרי עמודים למאמרים. דוגמות:
 רפאל יעקובי "ארדה נא ואראה": החתירה לאמת וערעורים בבתי הדין הרבניים" **פרשת השבוע** 398 (פרשת ו'רא התשע"ב).
 תהילה שוורץ אלטשולר "משבר הקורונה – המשמעות של הסמכת השב"כ למעקב אחר אזרחים" **פרלמנט** 84 (2020).
- 24.8. הפניה ספציפית
 אפשר להפנות לחלק מסוים במאמר על ידי הפניה לעמוד, לפרק, להערה, לטבלה, לתרשים וכיוצא באלו. אם מפנים לחלק מסוים במאמר, יש לציין את

מספר העמוד הראשון במאמר ואת פרטי ההפניה הספציפית, ופסיק מפריד ביניהם (אם אין מספר עמוד ראשון, הפסיק יבוא לאחר מספר הכרך). אם מפנים לעמוד מסוים, אין צורך לציין לפניו "בעמ". כללי ההפניה להערה, לטבלה, לתרשים וכדומה דומים לכללים המקבילים לגבי ספר, לעיל כלל 23.5.4. אם האזכור נכתב בהערת שוליים, אפשר להשתמש בקיצורים שמופיעים בנספח א. דוגמות:

זמר בלונדהיים ונדיב מרדכי "לקראת דוקטרינת אפקט מצבר: אגרגציה בביקורת שיפוטית חוקתית" **משפטים** מד 569, 584-586 (2014).

יפה זילברשץ "על חופש הביטוי המסחרי" **משפט וממשל** ג 509, חלקים ד(3)-(4) (1996).

אלכס שטיין "הבטחה מינהלית" **משפטים** יד 255, 259, ה"ש 19 (1984).

יופי תירוש "הסיפור של המאבק בהפרדה בין המינים באקדמיה: גילוי, מיפוי, הנעת שינוי" **מעשי משפט** י 107, 145, ה"ס 12 (2019).

ליאב אורגד ושי לביא "הנחיה שיפוטית: הערות לתיקוני חקיקה בפסיקת בית-המשפט העליון" **עיוני משפט** לד 437, 459, טבלה 2 (2011).

24.9. שנת הפרסום

24.9.1. שנת הפרסום תצוין רק אם לא הופיעה כמספר הכרך.

24.9.2. יש לציין את השנה שבה יצאה החוברת לאור, כמצוין בה, כפוף לאמור להלן.

אם מצוינת בחוברת רק השנה העברית שבה יצאה לאור, יש לציין רק אותה.

יש לציין תמיד את האות ה"א (ללא גרש) בראשית ציון השנה העברית. אם

מצוינת בחוברת רק השנה הלועזית שבה יצאה לאור, יש לציין רק אותה. אם

מצוינות בחוברת הן השנה העברית שבה יצאה, הן השנה הלועזית שבה יצאה,

יש לציין רק את השנה הלועזית. גם אם פרסומו של הכרך התפרס על פני יותר

משנה אחת, יש לציין רק את השנה שבה יצאה החוברת לאור. דוגמות:

בן-ציון להב "אי ידיעת הדין" **מחקרי משפט** ו 165 (1988).

אריה גרובר "עבירה שיש עמה קלון בדיני המס" **מיסים** ט/4 א-59 (1995).

ורד נעם "מעשה בסיפור שנשבה: לגלגוליו של מעשה בין ארץ ישראל לבבל" **מחקרי ירושלים בספרות עברית** יט 9 (התשס"ג).

גואלטירו פרוקצ'יה "רעיון השליחות הנסתרת" **עיוני משפט** ח 10 (1981).

דן שניט "אישפוז כפוי: כלפי מי, על-ידי מי ועל-סמך מה" **עיוני משפט** ח 529 (1982).

- 24.10. מאמרים בכתבי עת מקוונים ובמסדות מקוונות של כתבי עת
- מאמרים שהתפרסמו בכתבי עת מקוונים ובמסדות (פלטפורמות) שמקושרות אליהם, יאוזכרו לפי הכללים לאזכור מאמרים בכתבי עת מודפסים. דוגמות:
- איתי אפטר ונורית ענבל "נטילת זרע מנפטר ושימוש בו: הגשמת חלום או חלום בלהות? בעקבות הנחיות היועץ המשפטי לממשלה" **הארץ דין** א 11 (התשס"ד).
- בלהה כהנא "פיצוי בגין קיצור תוחלת החיים ו'השנים האבודות' בתביעות בעילה של הולדה בעוולה" **משפטים על אתר** ד 1 (2009).
- שרון ידין "מהי רגולציה? הצעה להגדרה בעקבות מופעים ראשונים של המונח בחקיקה הישראלית" **חוקים בקצרה** 6 (2014).
- אסף הרדוף "גן חיות" **"המשפט ברשת": זכויות אדם: מבזקי הארות פסיקה** 40, 4 (2015).
- דורין לוסטיג "תאגידים בצל המשפט הבינלאומי: איתגור הפרדיגמה" **פורום עיוני משפט** מב 51 (2019).
- 24.11. מאמרים שפורסמו בספרים
- הנוסחה לאזכור מאמרים ועבודות קצרות אחרות שפורסמו בספרים, היא:
- [שם מחבר המאמר] [שם המאמר] " [שם המאמר] " [שם מחבר הספר] [שם הספר] [מספר הכרך] [עמוד תחילת המאמר], [הפניה ספציפית] ([המהדורה] [שם העורך] [שם המתרגם] [שנת פרסום הספר])
- שם מחבר המאמר, שם המאמר, עמוד תחילת המאמר וההפניה הספציפית יופיעו לפי כללים 24.2, 24.3, 24.7 ו-24.8 לעיל, בהתאמה, הנוגעים למאמרים מכתבי עת. שם מחבר הספר, שם הספר, מספר הכרך, המהדורה, שם העורך, שם המתרגם ושנת פרסום הספר יופיעו לפי כללים 23.2-23.4 ו-23.6-23.9 לעיל, שנוגעים לאזכור ספרים. דוגמות:
- עידו קטרי "על צומת דרכים: מפגשה של הקהילה הטרנסית עם מערכת המשפט" **זכויות הקהילה הגאה בישראל: משפט, נטייה מינית וזהות מגדרית** 727 (עינב מורגנשטרן, יניב לושנסקי ואלון הראל עורכים) (2016).
- רות בן-ישראל "דיני עבודה" **ספר השנה של המשפט בישראל תשנ"א** 365 (אריאל רוזן-צבי עורך התשנ"ב).
- דפנה לוינסון-זמיר "פגיעות עקיפות במקרקעין על-ידי תוכניות" **ספר זיכרון לגד** **טדסקי: מסות במשפט אזרחי** 361 (יצחק אנגלרד ואח' עורכים) (1995).

אייל גרוס "בריאות בישראל: בין זכות למצרך" **זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל** 437 (יורם רבין ויובל שני עורכים 2004).

דליה דורנר "מידתיות" **ספר ברנזון** כרך שני: גְּנֵי סֶבְרָה 281 (אהרן ברק וחיים ברנזון עורכים 2000).

בלהה שגיב ואח' "הערכת תוצאות התערבות שירות המבחן למבוגרים" **מגמות בקרימינולוגיה** 209 (מ' חובב, ל' סכה ומ' אמיר עורכים 2003).

מרדכי קרמניצר "בג"ץ והתפיסה הרחבה של תפקידו: כתב הגנה" רות גביזון, מרדכי קרמניצר ויואב דותן **אקטיביזם שיפוטי: בעד ונגד** 165 (התש"ס).

אריאל פורת "חוזים אחידים" דניאל פרידמן ונילי כהן **חוזים** כרך ג 729 (2003).

אם למאמר ולספר אותו מחבר או אותם מחברים שמופיעים באותו סדר, אין צורך לחזור על שמותיהם לפני שם הספר. דוגמה:

אהרן ברק "עוולת הרשלנות" **מבחר כתבים** כרך ב 1083 (חיים ה' כהן ויצחק זמיר עורכים 2000).

24.12. מקרים מיוחדים

24.12.1 משפט, חברה ותרבות: "משפט, חברה ותרבות" הפכה בשנת 2018 מסדרת

ספרים לכתב עת. מאמרים שהתפרסמו בכריכה לפני השינוי, יש לאזכר כמאמרים שפורסמו בספרים, לפי כלל 24.11 (אפשר להוסיף את שם הסדרה בתור מידע נוסף, לפי כלל 23.11). מאמרים שהתפרסמו בכריכה לאחר השינוי, יש לאזכר כמאמרים שפורסמו בכתבי עת. אפשר לציין את שם הכרך לאחר מספר הכרך. אפשר להוסיף גם את שמות העורכים לפני שנת הפרסום. דוגמות:

רונית דוניץ-קידר "על אחריותם החברתית של תאגידי מזון" **לחם חוק: עיונים במשפט ואוכל** 125 (יופי תירוש ואייל גרוס עורכים 2017).

חיים זיכרמן "משפט אחד יהיה לכם: העימות המשולש של החברה החרדית עם מערכת המשפט הישראלית" **משפט, חברה ותרבות** א: המשפט והחרדים בישראל 37 (יורם מרגליות וחיים זיכרמן עורכים 2018).

24.12.2 פרשת השבוע: באזכור מאמרים מכתב העת "פרשת השבוע" יש לציין את

פרשת השבוע לפני השנה. בהתאם לכלל 24.7.2, אין לציין את עמוד תחילת המאמר. דוגמה:

הילה בן אליהו "חוקה חקקתי, גזרה גזרתי: היגיונו של החוק והנמקתו" **פרשת השבוע** 32 (פרשת חוקת התשס"א).

25. ערכים במילונים, באנציקלופדיות וכדומה

ערכים במילונים, באנציקלופדיות ובפרסומים כיוצא באלו יאוזכרו בדומה למאמר בספר (כלל 24.11). דוגמות:

"דין" אברהם אבן-שושן **מלון אבן-שושן המרכז: מחדש ומעודכן לשנות האלפים** 182 (משה אזר עורך ראשי 2004).

"משפט משה" **האנציקלופדיה העברית: כללית, יהודית וארצישראלית** כרך עשרים וארבעה 678 (יהושע פראוור עורך ראשי 1988).

26. עבודות אקדמיות

הנוסחה לאזכור עבודות אקדמיות היא:

[שם המחבר] [שם העבודה] [הפניה ספציפית] ([סוג העבודה]),
[שם המוסד האקדמי שאליו הוגשה העבודה] [שנת ההגשה]

על מרכיבי הנוסחה יחולו הכללים שחלים על המרכיבים המקבילים בנוסחת אזכור הספרים, לעיל כלל 23. סוג העבודה יצוין כפי שהופיע במקור. לגבי עבודה שהוגשה בקורס יש לציין לאחר סוג העבודה את המילה "בקורס" ואת שם הקורס. דוגמות:

אושרה קנצפולסקי **תרופות חוקתיות לתופעה של פגיעה על ידי המשטרה בזכויות חשודים: גישה אמפירית** (חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור למשפטים", אוניברסיטת חיפה 2014).

עומר אלוני **"למען ישכון שלום בכפר": השתקפויות של גישות אוריינטליסטיות במשפט הישראלי המוקדם** (עבודת גמר לקראת התואר "מוסמך במשפטים", אוניברסיטת תל-אביב 2012).

ערן נריה **החוויה הפרופסיונאלית: בחינת חוויתיהן של רופאים ועורכי דין בתחילת דרכם לאור התיאוריה הפרופסיונאלית** (עבודה סמינריונית בקורס אנתרופולוגיה רפואית, האוניברסיטה העברית 2003).

27. חיבורים שלא פורסמו

חיבורים בדפוס, חיבורים שצפויים להתפרסם, חיבורים שלא ידוע מועד פרסומם הצפוי, וחיבורים שאינם צפויים להתפרסם – את כולם יש לאזכר בהתאם לסוגם (ספר, מאמר בכתב עת, מאמר בספר וכדומה). יש לציין את כל הפרטים הידועים על החיבור ועל פרסומו. במקום שנת הפרסום יבוא מידע על הפרסום או הכנת החיבור, למשל "צפוי להתפרסם ב-[שנת הפרסום]", "צפוי להתפרסם", "בדפוס", "בהכנה", "לא פורסם". דוגמות:

משה קשת **ביזיון בית משפט** (מהדורה שנייה, צפוי להתפרסם ב-2021).
צבי פרנקל ודוד א' פרנקל "ידיעה שיפוטית" ו'מן המפורסמות' בבתי המשפט
הכלליים ובערכאות בעלות סמכויות ייחודיות: הדוגמה של בתי הדין לעבודה"
קרית המשפט יא (צפוי להתפרסם).
הילה קרן "תכליות דיני פרשנות החוזים" **עינים בתורת החוזה** (יהודה אדר, אהרן
ברק ואפי צמח עורכים, צפוי להתפרסם ב-2020).

מקורות דתיים

מקורות המשפט העברי .28

כללי .28.1

מקורות המשפט העברי יאזכרו לפי הכללים החלים בכתב העת "תרביץ".
הכללים המעודכנים, נכון ליום 1.2.2021, הם אלה: "כללים להתקנת כתבי יד
המוצעים לפרסום ב'תרביץ'" **תרביץ** עב 301, 303-304 (התשס"ג) (תחת
הכותרת "רישום מראי מקום: מקורות").

למען הנוחות יובאו כמה כללים בסיסיים ודוגמות. **שימו לב! הכללים
המחייבים הם הכללים המעודכנים שחלים בכתב העת "תרביץ". פירוט מלא
של הכללים אפשר למצוא שם. כשיתעדכנו הכללים ב"תרביץ", יחייבו
הכללים המעודכנים, ולא הכללים המופיעים כאן.**

מקרא .28.2

הנוסחה לאזכור מקורות מן התנ"ך היא:

[שם הספר] [מספר הפרק] [מספר הפסוק]

שם הספר יובא במלואו ללא הדגשה. אם שם הספר מסתיים באות (כמו מלכים
ב), יפריד פסיק בינו למספר הפרק. מספר הפרק יצוין באותיות ללא גרש או
גרשיים. מספר הפסוק יצוין בספרות. בין מספרי פסוקים באותו פרק יפריד
פסיק. בין הפניות מפרקים שונים יפרידו נקודה ופסיק. דוגמות:

שמואל א, א 19.

בראשית ג 19; ח 3-7, 17.

משנה .28.3

הנוסחה לאזכור מקורות מן המשנה היא:

משנה, [שם המסכת] [הפרק], [משנה]

דוגמה:

משנה, בבא מציעא א, ד.

28.4. תלמוד בבלי

הנוסחה לאזכור מקורות מן התלמוד הבבלי היא:

בבלי, [שם המסכת] [דף], [עמוד]

דוגמה:

בבלי, ברכות ב, ע"א.

28.5. תלמוד ירושלמי

הנוסחה לאזכור מקורות מן התלמוד הירושלמי היא:

ירושלמי, [שם המסכת] [פרק], [הלכה]

דוגמה:

ירושלמי, גיטין ד, א.

28.6. ספרות חז"ל אחרת וספרות רבנית

הנוסחה לאזכור ספרות חז"ל שלא הוזכרה לעיל וספרות רבנית היא:

[שם החיבור], [הפניה ספציפית] (מהדורת [שם המהדורה])

(מספר עמוד במהדורה)

דוגמות:

מכילתא דרבי ישמעאל, שירה ד (מהדורת הורוביץ-רבין 129–132).

שמות רבה ד, ד (מהדורת שנאן 151).

אוצר הגאונים, תענית, חלק התשובות (מהדורת לוין 26).

28.6.1. שם החיבור

שם החיבור יובא במלואו. בספרות השו"ת שם החיבור והמחבר יובאו בראשי תיבות אם מקובל להפנות כך. יש לציין את שמו המקורי של החיבור ואין להסתפק בשם המחבר, אלא אם כן החיבור מזוהה בדרך כלל על פי שם המחבר. חיבורים בעלי שם זהה יזוהו לפי שם מחברם. דוגמות:

שולחן ערוך, אורח חיים, סימן א, סעיף ג.

שו"ת הרשב"א, סימן א.

ספר הישר לר"ת, סימן קכה (מהדורת שלזינגר 92–93).

28.6.2. הפניה ספציפית

הפניה ספציפית תהיה על פי החלוקה הפנימית המסורתית של החיבור: ספר, פרק, הלכה, פרשה, סימן וסעיף. הפניה לפירושים תהיה על פי אזכור הדיבור המתחיל. דוגמות:

משנה תורה, נחלות, פרק י, הלכה ד.

ארבעה טורים, אורח חיים, סימן ב, סעיף ב.

רש"י, ברכות ב, ע"א, ד"ה "מאימתי".

28.6.3. פרטי המהדורה

אם קיימת מהדורה מדעית, יש להעדיף הפניה אליה. ההפניה תיעשה על פי שם המהדיר, אלא אם כן מקובל להפנות להוצאה לאור. אם אין לחיבור מהדורה מדעית, לא יצוינו פרטי המהדורה. דוגמות:

תוספתא, ברכות ד, ח (מהדורת ליברמן 20).

חידושי הריטב"א, כתובות ס, א, ד"ה "אין" (מהדורת מוסד הרב קוק 134).

שו"ת הרי"ף, סימן כט.

29. הברית החדשה

מקורות מהברית החדשה יאוזכרו בדומה לאזכור מקורות מהתנ"ך, כלל 28.2 לעיל. דוגמה:

הבשורה על פי יוחנן א 1.

30. הקוראן

מקובלות כמה נוסחות לאזכור מקורות מהקוראן:

הקוראן, סורת [שם הסורה] [מספר הפסוק]

הקוראן, סורה [מספר הסורה באותיות] [מספר הפסוק]

הקוראן, סורה [מספר הסורה בספרות], [מספר הפסוק]

יש לבחור באחת מהן ולנקוט אותה לכל אורך החיבור. דוגמות:

הקוראן, סורת חזון הנשים 8.

הקוראן, סורה ד 8.

הקוראן סורה 4, 8.

31. ספרים ומאמרים כלליים

על אזכור ספרים ומאמרים כלליים שעוסקים במשפט דתי, יחולו הכללים לאזכור ספרים ומאמרים בכתבי עת, בעיתונות יומית, במגזינים ובספרים, לעיל כללים 23-24, בהתאמה.

דוגמות:

יצחק אייזיק הלוי הרצוג **תחוקה לישראל על-פי התורה** כרך א: סדרי שלטון ומשפט במדינה היהודית (איתמר ורהפטיג עורך 1989).

שפרה מישלוב "הסכמי בוררות בבתי הדין לממונות" **תחומין** לח 322 (התשע"ח).

אמל ג'בארין "הזכות המוסרית במשפט המוסלמי" **קניין רוחני: עיונים בינתחומיים** 131 (מרים מרקוביץ-ביטון וליאור זמר עורכים 2015).

מקורות שאינם בדפוס**32. מקורות בכתב ובעל פה****32.1 התכתבויות**

הנוסחה לאזכור התכתבויות היא:

[סוג ההתכתבות] מ[שם הכותב], [תפקיד הכותב,] [ל] [שם הנמען], [תפקיד הנמען,] [נושא ההתכתבות] ([תאריך הכתיבה הלועזי])

דוגמות:

מכתב מנאור כהן, סגן שר ההגנה, לטל גולדברג, היועצת המשפטית למשרד הפיתוח, בעניין תקציב לניסויים חקלאיים (20.7.2015).

דואר אלקטרוני מאור זמיר, הזואולוגית המחוזית, לאלון זוסמן, דיקן הפקולטה לביוולוגיה, ואשר לוין, ראש החוג לאבולוציה (5.8.2018, 11:57:36).

32.1.1 **סוג ההתכתבות:** יש לציין אם מדובר במכתב, במזכר, בדואר אלקטרוני וכדומה.

32.1.2 **שם הכותב, תפקיד הכותב, שם הנמען ותפקיד הנמען** יופיעו כפי שהם מופיעים במסמך.

32.1.3 אפשר לציין את **נושא ההתכתבות**, מה שמופיע לאחר ציון "הנדון" או בשורת הנושא. אם נושא ההתכתבות מצויין, יש להביא לפניו מילת יחס מתאימה, כמו "על", "בעניין" ו"בנושא".

32.1.4. תאריך הכתיבה הלועזי: יש לציין את התאריך הלועזי המופיע במכתב, אלא אם כן מצוין רק תאריך עברי. בדואר אלקטרוני אפשר לציין את שעת המשלוח.

32.2. ראיונות

הנוסחה לאזכור ראיונות היא:

[סוג הריאיון] של [שם המראיין] עם [שם המרואיין], [תפקיד המרואיין] ([תאריך הריאיון הלועזי])

דוגמות:

ריאיון עם מסעודה גולני, מנהלת מחלקת הטלוויזיה בעיריית שדרות (4.11.1993).
ריאיון טלפוני עם עו"ד עמית דנציגר, בא כוח העותרות (19.5.1987).
ריאיון של מני זמורה עם אסף שמגר (15.3.2020–1.2.2020).

32.2.1. סוג הריאיון: אם מדובר בריאיון פנים אל פנים, יש להסתפק בציון "ריאיון". אם מדובר בריאיון מסוג אחר, יש לציין את סוגו, למשל "ריאיון טלפוני".

32.2.2. שם המראיין: יש לציין את שם המראיין רק אם המראיין אינו המחבר.

32.2.3. תפקיד המרואיין: יש לציין תפקיד שקשור לנושא הריאיון. אם אין מדובר בתפקיד רשמי, יש לציין את הקשר של המרואיין לנושא. אם מדובר בריאיון על חייו של המרואיין, אין לציין את תפקידו.

32.2.4. תאריך הריאיון: יש לציין את התאריך הלועזי המדויק של הריאיון. אם הריאיון נערך במשך כמה ימים, יש לציין את כל התאריכים בהפניה כללית לריאיון, ובהפניה לקטע מסוים מהריאיון – את התאריך שבו נדון אותו קטע.

עצה: ראיונות בתוכניות טלוויזיה או רדיו יאוזכרו בהתאם לתוכנית ולפי כלל 33 להלן. ראיונות שפורסמו במרשתת יאוזכרו בהתאם לסוג העמוד ולפי כלל 34 להלן.

32.3. הרצאות

הנוסחה לאזכור הרצאות היא:

[שם הדובר] "[שם ההרצאה]" (הרצאה ב[שם האירוע שבו נישאה ההרצאה], [מקום האירוע] [תאריך ההרצאה])

דוגמה:

איסי רוזן-צבי "שלטי חוצות: בין משפט ופוליטיקה" (הרצאה ביום עיון בנושא "שלטי פרסום במרחב הציבורי", הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב 19.6.2008).

32.4. הודעות לתקשורת

הנוסחה לאזכור הודעות לתקשורת היא:

[שם המודיע] " [כותרת ההודעה] " ([תיאור ההודעה]) [תאריך
ההודעה] (

תיאור ההודעה יהיה כפי שהופיע בה: הודעה לתקשורת, הודעה לעיתונות וכדומה. אם לא הופיע תיאור במקור, יש לכתוב "הודעה לתקשורת". דוגמה: רשות המסים "פרויקט 'חינוך למסים' יוצא לדרך" (הודעת זכרות 27.1.2013).

32.5. מקורות ארכיוניים

הנוסחה לאזכור מקורות ארכיוניים היא:

[פרטי המקור] [שם הארכיון] [מספר התיק בארכיון]

פרטי המקור הם אזכורו לפי מהותו (למשל מכתב - לפי כלל 32.1 לעיל). אפשר לקצר את שם הארכיון בקיצור מקובל, ולציין בפעם הראשונה שהוא מופיע או בתחילת החיבור את פרטי הקיצור.

דוגמה:

מכתב מהרמן כהן לבי' יוסף ואח' (11.2.1948) ארכיון המדינה (א"מ) פ-4121/2.

33. חומר אור-קולי

33.1. סרטים

הנוסחה לאזכור סרטים היא:

[שם הסרט] ([שם הבמאי] [שנת צאת הסרט])

על שם הבמאי יחול כלל 23.2 לעיל, בעניין שמות מחברי ספרים. לאחר שמות הבמאים כולם יבואו המילים "במאי", "במאית", "במאים" או "במאיות", לפי העניין. דוגמה:

אפס ביחסי אנוש (טליה לביא במאית 2010).

33.2. תוכניות טלוויזיה

הנוסחה לאזכור תוכניות טלוויזיה היא:

"[שם התוכנית]: [שם הפרק]" (שם יוצר התוכנית), [ערוץ הטלוויזיה] [תאריך לועזי מלא של השידור] (אם אין שם לפרק, יצוין רק שם התוכנית. על שם היוצר יחול כלל 23.2 לעיל, בעניין שמות מחברי ספרים. לאחר שמות היוצרים כולם יבואו המילים "יוצר", "יוצרת", "יוצרים" או "יוצרות", לפי העניין. אם אין לתוכנית יוצר, לא יצוין שם היוצר. דוגמה:

"רמזור: שם לתינוק" (אדיר מילר יוצר, ערוץ 2, 10.9.2011).

"מבט" (ערוץ 1, 22.1.1997).

33.3 רדיו

הנוסחה לאזכור תוכניות רדיו ותסכיתים היא:

"[שם התוכנית או התסכית]: [שם הפרק]" ([תחנת הרדיו] [תאריך לועזי מלא של השידור])

אם אין שם לפרק, יצוין רק שם התוכנית. דוגמה:

"האוניברסיטה המשודרת: מבוא לעבודה: עבדות מודרנית וסחר בבני אדם עם הד"ר הילה שמיר" (גלי צה"ל 21.7.2020).

"דנה בסוגיה" (קול ברמה 19.11.2019).

33.4 מידע נוסף

אפשר לציין מידע נוסף אם הוא מתאים, למשל שם התסריטאי, בסוגריים שבאזכור. דוגמות:

שחור (שמואל הספרי במאי, חנה אזולאי הספרי תסריטאית 1994).

ביקור התזמורת (ערן קולירין במאי ותסריטאי 2007).

33.5 הפניה ספציפית

אפשר להפנות לחלק מסוים בחומר אור-קולי לפי זמן תחילתו או לפי זמני תחילתו וסופו. הזמן יצוין לפני הסוגריים. דוגמות:

"סליחה על השאלה: אסירים משוחררים" 19:19 (כאן 11, 13.11.2018).

"סליחה על השאלה: אסירים משוחררים" 19:19-21:17 (כאן 11, 13.11.2018).

34. מקורות במרשתת**34.1. מקורות שמוסדרים בכללים הקודמים**

מקורות בעברית שמופיעים במרשתת (אינטרנט) ושהם מהסוגים שנסקרו עד עכשיו בכללים - ככלל אין צורך לציין באזכורם את ההפניה למרשתת. אם הפניה למרשתת תקל מאוד על איתור המקור, אפשר לאזכר כרגיל ולציין בסוף האזכור את כתובת העמוד שהמקור נמצא בו. הכתובת תצוין לפי כלל 34.2.8 להלן, בעניין ציון כתובת במקורות אחרים באינטרנט. דוגמות:

תזכיר חוק התקשורת (בזק ושידורים) (אסדרת ספקי תכנים) (תיקון מס'...), התשע"ח-2018 <https://cutt.ly/HyXjKka>

הוועדה לבחינת הפתיחה של בתי-המשפט בישראל לתקשורת אלקטרונית **דין וחשבון** (2004) <http://elyon1.court.gov.il/heb/doch%20electroni.pdf>

אורן גזל **ענישה בהסכמה: חלופות להליכי משפט בפלילים** (חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה", אוניברסיטת חיפה 2002) <http://tiny.cc/6m16pz>

אורית מלכה ויקיר פז "האב שנשבה ומת בנו במדינה": שבי וירושא בהלכה התנאית בהשפעת החוק הרומי" (הרצאה בכנס ה-15 של הארגון הישראלי להיסטוריה ומשפט, יד יצחק בן-צבי 24.10.2019) <https://youtu.be/4JW692yxWNM>

34.2. מקורות אחרים**34.2.1. כללי**

הנוסחה לאזכור מקורות בעברית שמופיעים רק במרשתת, להוציא תגובות, היא:

[שם המחבר] " [שם העמוד או התוכן] " [סוג התוכן] [שם האתר]
[הפניה ספציפית] ([תאריך]) ([כתובת])

הבהרות:

הנוסחה חלה גם על אתרים במרשתת, על עמודים באתרים, על פרסומים במדיה חברתית ועל מאמרים באתרים של עיתונים. לעומת זאת, מאמרים בכתבי עת מקוונים ובמסדות מקוונות של כתבי עת יש לאזכר לפי כללים 24.10 ו-34.1 לעיל, ותגובות באתרים יש לאזכר לפי כלל 34.2.9 להלן. ככלל, יש לאזכר לפי כלל זה מקורות מתאימים ששפתם עברית.

דוגמות:

טובה צימוקי "פתרון לסחבת במערכת המשפט" **ynet** (21.12.2017)
<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5060004,00.html>

"הסיוע המשפטי" **משרד המשפטים** (2020)
<https://www.justice.gov.il/Units/SiuaMishpaty/Pages/Default.aspx>

34.2.2. שם המחבר

שם המחבר יצוין רק אם הופיע בעמוד המאוזכר. על ציון שם המחבר יחולו כללים 23.2.1-23.2.3 לעיל, בעניין שמות מחברי ספרים. דוגמות:

איילת עוז "לא מגיעה וגם לא ממתינה" **אלכסון** (27.2.2018)
<https://tinyurl.com/y2ec7lpv>

נטעאל בנדל ושירית אביטן כהן "שופטי בג"ץ מתחו ביקורת חריפה על עוצמה יהודית ובל"ד" **מקור ראשון** (25.8.2019)
<https://www.makorrishon.co.il/elections-2/165953/>

"הולדה בעוולה" **ויקיפדיה** (30.11.2019) <http://tiny.cc/uczjsz>

לצד שם מחבר של פרסום במדיה חברתית יופיע בסוגריים שם המשתמש. אם שם המחבר מופיע בעברית ובשפות נוספות, די בציון השם בעברית. דוגמות:

carmi or (@orcarmi) **טוויטר** (2.11.2019, 7:38)
<https://twitter.com/orcarmi/status/1190503422144995328>

נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה (@nezivutshivyon) **פייסבוק** (1.3.2020)
<https://www.facebook.com/nezivutshivyon/posts/3454910927859039>

34.2.3. שם העמוד או התוכן

שם העמוד או התוכן יצוין רק אם הופיע במקור בתור כותרת העמוד המאוזכר או התוכן שבעמוד זה. על ציון שם העמוד או התוכן יחול כלל 24.3 לעיל, בעניין שמות מאמרים. אם האזכור מפנה לעמוד הראשי של האתר, אין צורך לציין את שם העמוד. דוגמות:

"חדלות פירעון ושיקום כלכלי (פשיטת רגל)" **כל זכות** (18.5.2020)
<https://shorturl.at/bklQ1>

חיים רביה "הראיה הטובה ביותר? אין דבר כזה" **law.co.il** (2.12.2003)
<https://www.law.co.il/articles/2003/12/01/default-slug-169>

נעמה כרמי **קרוא וכתוב** <https://naama-carmi.com>

באזכור פרסום במדיה חברתית שבדרך כלל אין בה כותרות, אין צורך לציין כותרת. אם בכל זאת צוינה במקור כותרת, אפשר לציין אותה. דוגמות:

רות גביזון (@ruthgavizon) **פייסבוק** (20.10.2019)
<https://www.facebook.com/ruthgavison/posts/3237367343000319>

רות גביזון (@ruthgavizon) "שלום לחאיר שמגר" **פייסבוק** (20.10.2019)
<https://www.facebook.com/ruthgavison/posts/3237367343000319>

34.2.4. סוג התוכן

סוג התוכן יצוין רק אם מדובר בתוכן במדיה חברתית שאינו הסוג הבסיסי בה (למשל שרשור בטוויטר וסטורי באינסטגרם). דוגמה:

Michael Birnhack (@Birnhack) שרשור **טוויטר** (8:12, 22.4.2020)
<https://twitter.com/Birnhack/status/1252827512599572482>

34.2.5. שם האתר

שם האתר יודגש. יש לציין את שם האתר כפי שהוא מופיע באתר. אם לאתר שם משני, יחולו הוראות כלל 23.3.3 לעיל, בעניין שמות ספרים. באזכור פרסומים במדיה חברתית יש לציין את שם המדיה החברתית בעברית. דוגמות:

"תכנית החסינות" **רשות התחרות** (9.9.2019)
<https://www.gov.il/he/Departments/General/immunityplan>

"הצטרפות להליכים משפטיים" **לשכת עורכי הדין בישראל**
<https://www.israelbar.org.il/article.asp?catid=5079&menu=1>

יניב רוזנאי (@yaniv.roznai) **פייסבוק** (9.3.2020)
<https://www.facebook.com/653542541/posts/10159310234717542>

rivki dvash (@RivkiDvash) **טוויטר** (10:57, 26.3.2019)
<https://twitter.com/RivkiDvash/status/1110465902665977856>

דוברות הרשות השופטת (@Israel_court) **אינסטגרם** (2.4.2020)
<https://www.instagram.com/p/B-d703On107>

משרד המשפטים (@MishpatimGovIL) "מונחים משפטיים בשפת הסימנים" **יוטיוב** (30.7.2019)
<https://youtu.be/Q-w3i6jS2jI>

"פרק 02 גלי גינת וארי פינס – בין רומן דורוב לילישע חייבטוב" **הפודקאסט המשפטי עם עו"ד ליעד ורצהיר** (14.11.2019)
<http://tiny.cc/om26pz>

34.2.6 הפניה ספציפית

אפשר להפנות לחלק מסוים באתר או בתוכן אם אפשר להבחין בין חלקים שונים בהם, למשל לפי כותרות, לפי מספר פסקה או לפי זמן בתוכני חוזי ושמע. אם אפשר להגיע לאותו חלק באמצעות כתובת מדויקת יותר מכתובת העמוד (למשל באמצעות תוספת לכתובת העמוד), עדיף להפנות לכתובת המדויקת. דוגמות:

דנה פאר "על גוזלים נגזלים וריצוי מאסרים" **משפט פשוט** חלק 5 (15.1.2020)
<https://mishpatpashut.com/2020/01/15/expressions>

מחוז תל אביב לשכת עורכי הדין (@UCUTwzF7-gxP1TVEgLAxM-aQ) "מושב בנושא טקטיקות ודרכי התנהלות בבית המשפט" **יוטיוב** 16:09 (16.8.2015)
<https://youtu.be/XkaVMkLhetY>

מחוז תל אביב לשכת עורכי הדין (@UCUTwzF7-gxP1TVEgLAxM-aQ) "מושב בנושא טקטיקות ודרכי התנהלות בבית המשפט" **יוטיוב** 16:09 (16.8.2015)
<https://youtu.be/XkaVMkLhetY?t=969>

34.2.7 תאריך

יש לציין את התאריך הלועזי המלא ביותר שמופיע במקור (יום, חודש או שנה). אם התאריך הלועזי אינו מופיע והתאריך העברי מופיע, יש לציין את התאריך העברי. התאריכים יצוינו בהתאם לכלל 19.3 על תאריכים בפסקי דין שהתפרסמו במאגר מידע. אם אין מופיע תאריך, אין לציינו. ברשומות במדיה חברתית אפשר להוסיף את שעת הפרסום.
 דוגמות:

יובל לבנת "קצת ריאליזם על דיני פליטים בישראל" **Laissez Passer לסה פסה**
http://www.mehagrim.org/2013/07/blog-post_13.html (13.7.2013)

"מזכיר הכנסת" **לקסיקון הכנסת** (2020)
https://main.knesset.gov.il/About/Lexicon/Pages/sec_knes.aspx

"אזהרה מוקדמת" **עלמ"ה** - **עלמ"ה** advanced-ihlexicon/alma-ihl.org.il
<http://www.alma-ihl.org.il/ihlexicon/advanced-warning>

פורום קהלת (@KoheletForum) **טוויטר** (28.10.2019, 14:40)
<https://twitter.com/KoheletForum/status/1188797633978130436>

34.2.8. כתובת

הכתובת תופיע במלואה, כולל <http://> (וכדומה) בתחילתה. אם היא ארוכה, אפשר להביא כתובת מקוצרת באמצעות שירותים לקיצור כתובות. דוגמות: יואב ספיר "האם אפשר ללמד סגוריה על דוד?" **929**: **תנך ביחד** (7.1.2016) <https://www.929.org.il/author/606/post/7577>
סאוסן זהר "האם מדינת ישראל רשאית להכריז על שטח רצועת עזה כ'שטח אויב'?" **ICON-S-IL Blog** (21.1.2020) <https://tinyurl.com/vvx7dfd>

עצה: חלק מהשירותים לקיצור כתובות מבטלים כעבור זמן את הקישור בין הקיצור לכתובת המלאה. מומלץ להעדיף שירות לקיצור כתובות שמותיר את הקיצור פעיל.

34.2.9. תגובות

הנוסחה לאזכור תגובות למקורות בעברית במרשתת היא:
[שם מחבר התגובה] [כותרת] "תגובה [פרטי התגובה] ל[פרטי המקור]"
על שם מחבר התגובה יחול כלל 34.2.2, בעניין שם מחבר של מקור אחר בעברית במרשתת. כותרת התגובה תצוין רק אם היא מופיעה במקור. פרטי התגובה הם מספרה (אם היא ממוספרת) והתאריך שלה (לאחר הציון: מ-) אם הוא מופיע. פרטי המקור יופיעו לפי כללים 34.2.2-34.2.8 לעיל, בעניין אזכור מקורות אחרים בעברית במרשתת, בחריג אחד: אם יש לתגובה כתובת משלה, אפשר לציין כתובת זו ולא את כתובת המקור. דוגמות:

Uri (@usabach) תגובה לאגודה לזכויות האזרח (@acrionline) **אינסטגרם**
<https://www.instagram.com/p/BnBSOyygw1K> (28.8.2018)

קרן ילין-מור, תגובה מ-5.12.2013, 22:45 לנועם זמיר "האם רשאי בית המשפט של הערעור להיעזר בנט המשפט?" **הטרקלין** (5.12.2013)
<https://israelaw.wordpress.com/2013/12/05/net-hamishpat/>

רחובותית, תגובה 1 מ-5.1.2017, 11:37 ליותם טולוב "זאת לא השפה: חברי הכנסת מפגרים מאחור" **וואלה!** (26.12.2016)
<https://news.walla.co.il/item/3025997>

ניר, תגובה מ-24.12.2019 לאבישי גרינצייג "נאמני הבימה לביהמ"ש: 'ההצגה חייבת להימשך, תאטרון אינו עסק'" **גלובס** (24.12.2019)
<https://www.spot.im/s/00c5OyyA5cAF>

ג. מקורות לועזיים

כללי 35.

- 35.1. מקורות לועזיים יאוזכרו לפי המהדורה האחרונה של ה-Bluebook. המהדורה המעודכנת, נכון ליום 1.2.2021, היא המהדורה ה-21: THE BLUEBOOK: A UNIFORM SYSTEM OF CITATION (Columbia L. Rev. Ass'n et al. eds., 21th ed. 2020). אפשר לעיין באתר הרשמי: BLUEBOOK ONLINE (2020), <https://www.legalbluebook.com>. עיקר הכללים ב-Bluebook הם אלו הכלליים לאזכור מקורות בכל מקום. יש שם גם כללים לאזכור מקורות בכתיבי טענות. אנו משתמשים אך ורק בכללים הכלליים, גם בכתיבי טענות.
- 35.2. בכללים אלו "מקורות לועזיים" הם מקורות המופיעים באנגלית או בשפה אחרת שנכתבת באותיות שאינן עבריות או ערביות. גם מקורות בשפות האמורות שפורסמו בישראל או שכתב מחבר ישראלי, נחשבים ללועזיים.
- מקורות ספרות (ספרים, מאמרים וכדומה) בערבית יש לאזכר בדומה למקורות עבריים, אולם בשפת המקור. אפשר להביא את תרגום הפרטים בסוגריים לאחר האזכור, לפי כלל 38.1.2. דוגמה:
ایاد زحالقة المرشد في القضاء الشرعي (2008).
- 35.3. אזכור מקורות לועזיים ישולב בפסקות כאילו היה אזכור מקורות בעברית. כך, למשל, כיוון הפסקה יהיה מימין לשמאל, והפיסוק בסוף הפסקה יבוא בסוף המשפט בצד שמאל.
- 35.4. אפשר להביא את תרגום שם המקור בסוגריים, בהתאם לכלל 38.1.2. דוגמה:
CODE DE PROCÉDURE CIVILE (קוד סדר הדין האזרחי).
- 35.5. יש שתי דרכים להדגשה: רישיות מוקטנות (SMALL CAPS) ואותיות מוטות (*Italics*). יש להקפיד על בחירת ההדגשה המתאימה.

עצות: כדי ליצור רישיות מוקטנות בתוכנת "וורד" יש להקיש Ctrl+Shift+K. פעמים רבות באזכור ספרות ומקורות במרשתת מה שמודגש בעברית יבוא במקורות לועזיים ברישיות מוקטנות, ומה שבין מירכאות בעברית יבוא במקורות לועזיים באותיות מוטות.

36. דוגמות

למען הנוחות יובאו כמה כללים בסיסיים ודוגמות. שימו לב! הכללים המחייבים הם הכללים שמופיעים במהדורה המעודכנת של ה-Bluebook. פירוט מלא של הכללים ושל החריגים להם, רשימות קיצורים, הסברים ודוגמות נוספות נמצאים שם. כשתצא מהדורה מעודכנת של ה-Bluebook, יחייבו כלליה, ולא הכללים המופיעים כאן.

36.1. חוקות: ארצות הברית

יש לציין אם מדובר בחוקה הפדרלית או בחוקה מדינתית. קיצור המילה "חוקה" וציון תחום השיפוט יבואו ברישיות מוקטנות. לאחר פרטי החוקה יבואו פרטי הסעיפים שאליהם מפנים. דוגמות:

U.S. CONST. amend. XV, § 1.

N.Y. CONST. art. I, § 8.

36.2. חוקים: ארצות הברית

תמיד יש לציין את מיקום הסעיפים המאוזכרים בקודקס ואחר כך בסוגריים את השנה שהקודקס יצא בה. אם יש לחוק שם מיוחד, אפשר לציין אותו לפני ציון מיקום הסעיפים. דוגמות:

18 U.S.C. § 2.

עצה: אם ההפניה היא לנוסח העדכני של החוק, אין צורך לציין את שנת הקוד.

Sherman Act, 15 U.S.C. §§ 1-7.

עצה: מאחר שמפנים לכמה סעיפים, יש לסמן שני סימני סעיף (§§).

36.3. חוקים: אנגליה

יש לציין את שם החוק, את השנה ואת מספר הפרק (chapter; המספר הסודר של החוק ברשימת החוקים שהתקבלו באותה שנה). אם החוק נחקק עד לשנת 1962, יש לציין את שנת המלכות ואת קיצור שם המלך או המלכה לפני מספר הפרק. אם שנת החוק אינה מופיעה בשמו, יש לציין אותה בסוגריים בסוף האזכור. הפניה לסעיף בחוק תבוא לאחר מספר הפרק. דוגמות:

Habeas Corpus Act 1679, 31 Car. 2 c. 2.

Human Rights Act 1998, c. 42, § 4.

36.4. פסקי דין: ארצות הברית

באזכור המקורי של פסק הדין לא יודגשו שמות הצדדים (כללי האזכור החוזר מופיעים להלן בכלל 37.9). ביטויים הקשורים להליך, כגון *In re*, *Ex parte*, *ex rel.* - אבל לא המפריד בין שמות הצדדים *v.* - יופיעו באותיות מוטות. לאחר שמות הצדדים יבוא פסיק, ואחריו יבוא מקום פרסום פסק הדין. יש להעדיף פרסום רשמי על פני פרסום לא רשמי, ויש להעדיף פרסום אזורי (הסדרות *North Eastern Reporter*, *Pacific Reporter* וכיוצא בהן ומהדורותיהן השונות) על פני פרסום מדינתי. רשימת הסדרות העיקריות של פסקי דין אמריקניים וקיצוריהן מופיעה בנספח ט. מספר הכרך יופיע לפני קיצור הסדרה. יש לציין תמיד את מספר העמוד הראשון של פסק הדין, ואחריו אפשר להפנות למיקום מדויק בפסק הדין. בסוף האזכור יובאו בסוגריים פרטי הערכאה ושנת מתן פסק הדין. אין צורך לציין את בית המשפט העליון הפדרלי ואת הערכאה הגבוהה ביותר במדינה. אם אין מפנים לפרסום מדינתי, יש לציין את המדינה לפני שם הערכאה. רשימת שמות מדינות, אזורי חסות וערים בארצות הברית וקיצוריהם מופיעה בנספח ח. דוגמות:

Atkins v. Virginia, 536
U.S. 304, 317-21
(2002).

עצה: הפניה ספציפית לכמה עמודים אפשר לקצר לעיתים. אם מספר העמוד הראשון ומספר העמוד האחרון הם באותה מאת מספרים (כאן בין 300 ל-400), אפשר להותיר רק את שתי הספרות האחרונות של המספר השני. כך למשל הפניה 1147-1189 תהפוך להיות 89-1147 משום ששני המספרים נמצאים בין 1100 ל-1200; אך 687-701 לא תהפוך להיות 01-687, מפני שהמספר הראשון נמצא בין 600 ל-700, והשני - בין 700 ל-800.

Wheaton v. Peters, 33 U.S. (8
Pet.) 591 (1834).

עצה: סדרות שונות בנות ימינו (כאן U.S.) החלו את דרכן כסדרות עוקבות (בהן *Peters*). במצב זה מציינים לאחר שם הסדרה הנוכחית את שם הסדרה המקורית ואת מספר הכרך בה.

Ex parte Quirin, 317 U.S. 1
(1942).

עצה: ההליך נקרא על שם צד אחד בלבד, ולכן יש לציין רק אותו.

United States v. Van Fossan,
899 F.2d 636 (7th Cir.
1990).

Mead Data Cent., Inc. v. West
Publ'g Co., 679 F. Supp.
1455 (S.D. Ohio 1987).

Gleason v. McKay, 134 Mass.
419 (1883).

Palsgraf v. Long Island R.R.
Co., 162 N.E. 99 (N.Y.
1928).

Fernandez v. United
Acceptance Corp., 610 P.2d
461 (Ariz. Ct. App. 1980).

עצה: מילים מסוימות בשמות פסקי דין אפשר לקצר. הרשימה נמצאת ב-Bluebook.

עצה: פסק הדין לא פורסם בסדרה אזורית, ולכן יש לציין את הסדרה המדינתית. שם הסדרה מצביע על המדינה, ולכן היא לא תצוין בסוגריים. פסק הדין ניתן בבית המשפט העליון של המדינה, ולכן אין לציין את הערכאה.

עצה: שם הסדרה אינו מצביע על המדינה, ולכן היא תצוין בסוגריים. פסק הדין ניתן בבית המשפט העליון של המדינה, ולכן אין לציין את הערכאה.

עצה: שם הסדרה אינו מצביע על המדינה, ולכן היא תצוין בסוגריים. פסק הדין לא ניתן בבית המשפט העליון של המדינה, ולכן יש לציין את הערכאה.

פסקי דין: מדינות אחרות 36.5

העקרונות דומים לעקרונות אזכור פסקי דין מארצות הברית, אלא אם כן נקבע אחרת לגבי המדינה שבה ניתן פסק הדין. אם אי אפשר להבין משם הסדרה באיזו ערכאה ניתן פסק הדין, יש לציין מהי. רשימת סדרות פסקי דין אנגליים עיקריות וקיצוריהן נמצאת בנספח י'. לעיתים אם הערכאה דנה בתיקים ממחוזות שיפוט שונים, יש לציין מאיזה מחוז הגיע פסק הדין. דוגמות:

M'Naghten's Case (1843) 8 Eng.
Rep. 718 (HL) (appeal taken
from Eng.).

עצה: פסק הדין בריטי. שם הסדרה אינו מצביע על הערכאה שנתנה את פסק הדין, ולכן יש לציין אותה (בית הלורדים). יש לציין גם מאיזה מחוז של הממלכה הגיע התיק.

R (Miller) v. Prime Minister
[2020] AC 373 (SC) (appeals
taken from Eng. & Scot.).

עצה: פסק הדין בריטי. שם הסדרה אינו מצביע על הערכאה שנתנה את פסק הדין, ולכן יש לציין אותה (בית המשפט העליון. יש לציין גם מאילו מחוזות של הממלכה הגיע התיק).

Young v. Bristol Aeroplane Co.
[1944] KB 718 (CA).

עצה: פסק הדין אנגלי. שם הסדרה אינו מצביע על הערכאה שנתנה את פסק הדין, ולכן יש לציין אותה (בית המשפט לערעורים של אנגליה).

Haaretz.com v. Goldhar, [2018]
2 S.C.R. 3.

עצה: פסק הדין קנדי. הסדרה מצביעה על כך שהוא ניתן בבית המשפט העליון של קנדה. פסק הדין פורסם בכרך השני לשנת 2018 של הסדרה (2 [2018]).

Williams v Commonwealth [No.
2] (2014) 252 CLR 416,
467-69.

עצה: פסק הדין אוסטרלי. שמות הצדדים באותיות מוטות ואין צורך בנקודה לאחר ה-v. הסדרה מצביעה על כך שהוא ניתן בבית המשפט העליון של אוסטרליה.

36.6. ספרים

יש להדגיש את שמות המחברים ואת שם הספר ברישיות מוקטנות. בין שמות המחברים לשם הספר יבוא פסיק. אפשר להוסיף את השם המשני של הספר. במקרה זה יבואו בין השם הראשי לשם המשני נקודתיים, אלא אם כן הם הופרדו במקור בדרך אחרת. בשמות ספרים באנגלית יחלו כל המילים באותיות גדולות, למעט מילות יידוע, חיבור או יחס בנות פחות מחמש אותיות שאינן בתחילת השם או לאחר נקודתיים. שמות ספרים בשפות אחרות יופיעו כפי שהופיעו במקור. בסוף האזכור יבואו בסוגריים שמות העורכים, שמות המתרגמים, פרטי המהדורה, פרטי המוציא לאור (כל אלה - אם הם רלוונטיים) ושנת פרסום הספר. פרטי המוציא לאור יצינו רק אם הספר יצא לאור לפני שנת 1900 או על ידי מי שאינו המוציא לאור המקורי. שמות המחברים, העורכים והמתרגמים יופיעו כפי שהם מופיעים בספר. הפניה ספציפית תבוא לפני הסוגריים. מספר הכרך יצוין בתחילת האזכור, לפני שם המחבר. דוגמות:

- HAZEL GENN, *JUDGING CIVIL JUSTICE* (2010).
- DAVID KRETZMER, *THE OCCUPATION OF JUSTICE: THE SUPREME COURT OF ISRAEL AND THE OCCUPIED TERRITORIES* (2002).
- ETHAN KATSH & ORNA RABINOVICH-EINY, *DIGITAL JUSTICE* (2017).
- R.P. MEAGHER, W.M.C. GUMMOW & J.R.F. LEHANE, *EQUITY, DOCTRINES, AND REMEDIES* (3d ed. 1992).
- PROPORTIONALITY: *NEW FRONTIERS, NEW CHALLENGES* (Vicki C. Jackson & Mark Tushnet eds., 2017)
- 5 FRIEDRICH KARL VON SAVIGNY, *SYSTEM DES HEUTIGEN RÖMISCHEN RECHTS* §§ 206–09 (Berlin, Beit und Comp. 1841).

מאמרים בכתיבי עת .36.7

יש לציין את שמות המחברים, את שם המאמר ואת מקום הפרסום, וביניהם פסיקים. שמות המחברים יופיעו כפי שהם מופיעים במאמר ולא יודגשו. שם המאמר יופיע באותיות מוטות. אם בשם המאמר הוטו מילים מסוימות, הן לא יוטו באזכור המאמר. אפשר להוסיף את השם המשני של המאמר. במקרה זה יבואו בין השם הראשי לשם המשני נקודתיים, אלא אם כן הם הופרדו במקור בדרך אחרת. בשמות מאמרים באנגלית יחלו כל המילים באותיות גדולות, למעט מילות יידוע, חיבור או יחס בנות פחות מחמש אותיות שאינן בתחילת השם או לאחר נקודתיים. שמות מאמרים בשפות אחרות יופיעו כפי שהופיעו במקור. שם כתב העת או קיצורו יודגשו ברישיות מוקטנות (רשימות הקיצורים מופיעות ב-Bluebook). מספר הכרך יופיע לפני שם כתב העת או קיצורו. יש לציין תמיד את מספר העמוד הראשון של המאמר, ואחריו אפשר להפנות למיקום מדויק במאמר. בסוף האזכור תבוא בסוגריים שנת פרסום המאמר, אלא אם כן היא מופיעה כמספר הכרך. דוגמות:

Ruth Gavison, *Privacy and the Limits of Law*, 89 YALE L.J. 421, 421 (1980).

Richard A. Posner, *The Path Away from the Law*, 110 HARV. L. REV. 1039, 1041–42 (1997).

Robert Cooter, *Constitutional Consequentialism: Bargain Democracy Versus Median Democracy*, 3 THEORETICAL INQUIRIES IN L. 1 (2002).

Suzanna Sherry, *The Unmaking of a Precedent*, 2003 SUP. CT. REV. 231.

אלו קיצורים של כמה מילים נפוצות. הרשימה המלאה נמצאת בבלובוק:

American - Am.	Medical, Medicine - Med.
And - &	Philosophical, Philosophy - Phil.
British - Br.	Policy - Pol'y
Bulletin - Bull.	Political, Politics - Pol.
Business - Bus.	Psychology - Psych.
Comparative - Compar.	Public - Pub.
Constitutional - Const.	Quarterly - Q.
Criminal - Crim.	Research - Rsch.
Economic, Economics, Economy - Econ.	Review - Rev.
European - Eur.	Rights - Rts.
Historical, History - Hist.	School - Sch.
Human - Hum.	Science, Scientific - Sci.
Interdisciplinary - Interdisc.	Social - Soc.
International - Int'l	Society - Soc'y
Journal - J.	Sociology, Sociological - Socio.
Jurisprudence - Juris.	Studies - Stud.
Justice - Just.	Taxation - Tax'n
Law - L. (אם זו המילה הראשונה בשם) (כתב העת, היא תופיע במלואה)	Technology - Tech.
Magazine - Mag.	University - Univ.
	Yearbook, Year Book - Y.B.

מאמרים שפורסמו בספרים .36.8

יש לציין את שמות המחברים, את שם המאמר ואת פרטי הספר, וביניהם פסיקים. הכללים בדבר שמות המחברים ושם המאמר זהים לכללים המקבילים לעניין מאמרים שפורסמו בכתבי עת. פרטי הספר יופיעו לפי הכללים לאזכור ספרים. לפני שם הספר יבואו פסיק לא מוטה והמילה in באותיות מוטות. לאחר שם הספר יש לציין תמיד את מספר העמוד הראשון של המאמר, ואחריו אפשר להפנות למיקום מדויק במאמר. דוגמה:

Ayelet Shachar, *Constituting Citizens: Oaths, Gender, Religious Attire, in CANADA IN THE WORLD: COMPARATIVE PERSPECTIVES ON THE CANADIAN CONSTITUTION* 123 (Richard Albert & David R. Cameron eds., 2018).

מקורות במרשתת .36.9

מקור שמוסדר בכללים אחרים ושמופיע גם במרשתת, יאוזכר לפי הכלל שחל עליו, ובסוף האזכור אפשר להוסיף פסיק ואת כתובת העמוד (במלוואה או מקוצרת). לגבי מקור במרשתת שאינו מוסדר בכללים אחרים, יש לציין את שמות המחברים (אם ישנם), את שם העמוד ואת שם האתר, וביניהם פסיקים. שמות המחברים יופיעו כפי שהם מופיעים במקור ולא יודגשו. שם העמוד יופיע באותיות מוטות. חלים עליו הכללים לגבי שם מאמר (כלל 36.7 לעיל). שם האתר או קיצורו יודגש ברישיות מוקטנות (רשימות הקיצורים מופיעות ב-Bluebook). לאחר שם האתר יבוא בסוגריים התאריך בתבנית שם החודש במילה או בקיצור, היום בחודש, פסיק והשנה. לאחר הסוגריים יבוא פסיק וכתובת העמוד. דוגמות:

Katy Barnett, *News: Vexatious litigants and the High Court*, OPINIONS ON HIGH (Mar. 22, 2019), <https://shorturl.at/ersHN>.

Know Your Rights, AM. C.L. UNION (2020), <https://www.aclu.org/know-your-rights>.

לגבי פרסומים במדיה חברתית, אם למחבר יש שם משתמש, יש לציין אותו בסוגריים לאחר שם המחבר. רצוי להוסיף את השעה אם היא תסייע לזהות את המקור. דוגמות:

Adam Wagner (@AdamWagner1), TWITTER (Jan. 25, 2018, 12:34 PM), <https://twitter.com/AdamWagner1/status/956475282071973889>.

Harv. L. Sch. (@harvardlaw), INSTAGRAM (Sept. 4, 2019), https://www.instagram.com/p/B1_xZ3cgN-I.

ד. שימוש באזכור

אזכור חוזר .37

מונחים .37.1

חוקים, פסקי דין, ספרים, מאמרים וכל חומר מאוזכר אחר הם מקורות.
אזכור מלא הוא אזכור מקור לפי כללי האזכור שמופיעים לעיל.
אזכור חוזר הוא אזכור מקוצר של מקור שאזכורו המלא נמצא במקום אחר
במסמך.

באזכור החוזר אין צורך לחזור על האזכור המלא. די בשם המקור או בכינוי
מקוצר שלו.

שם המקור .37.2

שם המקור הוא החלק המזהה של המקור.
חקיקה - שם החיקוק הוא שם המקור של החוק. ציוני נוסח משולב ונוסח
חדש, שנות החקיקה ומקום הפרסום ברשומות אינם חלק משם המקור.
פסיקה - שמות הצדדים הם שם המקור של פסק דין. אפשר לבחור בשם אחד
הצדדים בתור שם המקור לפי סדר העדיפויות הזה: אדם; תאגיד (אפשר
להשתמש בחלק המרכזי של שם ארוך של תאגידים); גוף שלטוני. אם שני
הצדדים בני אדם או ששניהם תאגידים או ששניהם גופים שלטוניים, רצוי
לבחור בצד הראשון. רצוי לא לבחור בשמות נפוצים, כגון פלוני, היועץ
המשפטי, פקיד שומה ומדינת ישראל. לפני השם יבוא ביטוי שמציין כי זהו
פסק דין: עניין, פרשת, הלכת ועוד - או סוג ההליך. פרטי ההליך עשויים
להיות שם המקור אם שמות הצדדים נפוצים או חוזרים בכמה מקורות.
פרטי הערכאה ומקום פרסום פסק הדין אינם חלק משם המקור.
ספרות ומקורות במרשתת - שם המשפחה של המחבר הוא שם המקור לעניין
ספרות ומקורות במרשתת. כדי להבחין בין כתבים שונים של אותו מחבר
אפשר להוסיף את שם הספר, שם המאמר או שם האתר, לפי העניין. כדי
להבחין בין כתבים של מחברים בעלי שם משפחה זהה, אפשר להוסיף את
שם הספר, שם המאמר או שם האתר, לפי העניין, או את השם הפרטי של
המחבר. הפרטים הביבליוגרפיים ומקום הפרסום אינם חלק משם המקור.

אם שם המקור מופיע באזכור חוזר, יש להדגיש חלקים שמודגשים בכללי האזכור הרגיל, ולשים בין מירכאות חלקים שמופיעים בין מירכאות בכללי האזכור הרגיל: שמות צדדים ושמות ספרים יודגשו; שמות מאמרים ועמודים במרשתת יהיו בין מירכאות; שמות מחברים ומילים שמציינות כי מדובר בפסק דין, לא יודגשו ולא יושמו בין מירכאות.

אפשר להשתמש בשם המקור להפניה למקור אם ברור שמדובר במקור זה ולא במקורות אחרים. אם מפנים למקור על ידי שימוש בשם המקור, אין צורך לציין את שם המקור לאחר האזכור המלא של המקור על ידי "להלן: עניין כהן" וכדומה. דוגמה:

- 10 בג"ץ 6698/95 קעדאן נ' מינהל מקרקעי ישראל, פ"ד נד(1) 258 (2000); נעמי לויצקי כבודו: אהרן ברק: ביוגרפיה 338–319 (2001).
- 11 כאמור בחלק ה להלן.
- 12 פרשת קעדאן, לעיל ה"ש 10; לויצקי, לעיל ה"ש 10, שם.
- 13 יצחק זמיר הסמכות המינהלית כרך א 462 (מהדורה שנייה מורחבת 2010); יצחק זמיר השפיטה בעניינים מינהליים 24 (1975); איל זמיר "הסדרת החוזים המיוחדים בהצעת הקודקס האזרחי" משפטים לו 531, 573–570 (2006).
- 14 זמיר השפיטה בעניינים מינהליים, לעיל ה"ש 13, בעמ' 97.
- 15 זמיר "הסדרת החוזים המיוחדים בהצעת הקודקס האזרחי", לעיל ה"ש 13, בעמ' 549.
- 16 ס' 34 יא לחוק העונשין, התשל"ז–1977.
- 17 ס' 34 יב לחוק העונשין.
- 18 תקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ח–2018. ראו למשל עידו באום "מהפכה: השינויים הדרמטיים שכל עורך דין חייב להכיר" **TheMarker** (5.9.2018) <https://www.themarker.com/1.6451449>; טליה איינהורן "הרפורמה בסדר הדין האזרחי – תקלות ללא תקנה" **דיקא** (20.7.2020) <https://cutt.ly/Psb8pW5>.
- 19 באום, לעיל ה"ש 18.
- 20 על תקנות אלו נמתחה ביקורת, למשל אצל איינהורן, לעיל ה"ש 18. מנגד ראו יהונתן קלינגר "למה שלא תכתבו קצר? בעד תיקון תקנות סדר הדין" **Intellect or Insanity** (30.11.2014) <https://2jk.org/praxis/?p=5232>

37.3. כינוי מקוצר

אפשר לכנות את המקור בכינוי שונה משם המקור במקרים שונים: שימוש בשם המקור ארוך מדי או עלול לגרום לבלבול בין מקורות; כינוי המקור ידוע יותר משמו; שם המקור לועזי ורוצים לתרגמו לעברית, ועוד. כדי לעשות זאת יש לציין בסוגריים לאחר האזכור המלא את הכינוי החדש של המקור. כינוי של פסק דין ילווה במילה שמציינת כי זהו פסק דין: עניין, פרשת, הלכת ועוד – או סוג ההליך. אם המקור מוזכר פעמים רבות, אפשר לכנות אותו בשם סוגו: החוק, פסק הדין, הספר, המאמר וכדומה. אי אפשר לתת כינוי זהה לשני מקורות.

בהקצאת הכינוי המקוצר ובשימוש בו באזכור חוזר יש להדגיש חלקים שמודגשים בכללי האזכור הרגיל, ולשים בין מירכאות חלקים שמופיעים בין מירכאות בכללי האזכור הרגיל: שמות צדדים ושמות ספרים יודגשו; שמות מאמרים ועמודים במרשתת יהיו בין מירכאות; שמות מחברים ומילים שמציינות כי מדובר בפסק דין, לא יודגשו ולא יושמו בין מירכאות. דוגמה:

21 חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: חוק התובענות, או החוק); ס' 10-14 לחוק למניעת מפגעים סביבתיים (תביעות אזרחיות), התשנ"ב-1992 (להלן: חוק למניעת מפגעים).

22 רע"א 3126/00 **מדינת ישראל נ' א.ש.ת. ניהול פרויקטים וכוח אדם בע"מ**, פ"ד נז(3) 220 (2003) (להלן: עניין **אשת**); קרן וינשל-מרגל ואלון קלמנט "יישום חוק תובענות ייצוגיות בישראל – פרספקטיבה אמפירית" **משפטים** מה 709 (2016) (להלן: וינשל-מרגל וקלמנט "יישום החוק").

23 ס' 16(א) לחוק התובענות. ראו גם ס' 13 לחוק למניעת מפגעים; אלעד אופיר **תובענות ייצוגיות בישראל** 395 (2017) (להלן: אופיר **תובענות**).

24 ראו עוד ס' 1 לחוק; עניין **אשת**, לעיל ה"ש 22, בעמ' 236-237; אופיר **תובענות**, לעיל ה"ש 23, בפרק חמישי; וינשל-מרגל וקלמנט "יישום החוק", לעיל ה"ש 22, בעמ' 715-718.

25 ראו *McFarlane v. Tayside Health Bd.* [2000] 2 AC 59 (HL) (appeal taken from Scot.) (להלן: עניין **מקפרליין**); *Rees v. Darlington Mem'l Hosp. NHS Tr.* [2004] 1 AC 309 (HL) (appeal taken from Eng.) (להלן: עניין **ריס**).

26 *Cattanach v Melchior* (2003) 215 CLR 1 (להלן: עניין **קטנך**).

- 27 השוו את הגישה הבריטית בעניין **מקפרליין**, לעיל ה"ש 25, ובעניין **ריס**, לעיל ה"ש 25, לגישה האוסטרלית בעניין **קטנך**, לעיל ה"ש 26.
- 28 ע"א 6821/93 **בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי**, פ"ד מט(4) 221 (1995) (להלן: עניין **חוק גל**).
- 26 ראו הכתוב ליד ה"ש 3 לעיל.
- 27 עניין **חוק גל**, לעיל ה"ש 28, בעמ' 470–471.

37.4 בללי

הנוסחה לאזכור חוזר היא:

[שם המקור/ כינוי מקוצר], [הפניה לאזכור המלא], [הפניה ספציפית]

דוגמה:

- 31 דנ"א **כנען**, לעיל ה"ש 9, בפס' 4–10 לפסק הדין של השופט חשין.
- 32 קפלן ופרי, לעיל ה"ש 8, בעמ' 775.
- 33 קנאי "הסכמת הנפגע", להלן ה"ש 41.

37.5 תחיקה

באזכור חוזר של תחיקה אין צורך לציין היכן נמצא האזכור המלא. ההפניה הספציפית תהיה לפני שם החיקוק (להוציא בנסיבות שמפורטות בכלל 37.8 להלן), בצורת ציון מספר הסעיף לחיקוק. דוגמה:

- 34 כפי שנכתב בס' 8 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. ראו עוד ס' 12 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א–1971, ותק' 102 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד–1984 (להלן: תקנות סד"א).
- 35 ס' 6 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.
- 36 ס' 13 לפקודת הראיות.
- 37 תק' 500 לתקנות סד"א.

37.6 מאמרים שפורסמו בספרים

אם מופיעים בחיבור מאמרים שונים שהתפרסמו באותו ספר, אפשר לתת לספר כינוי מקוצר בפעם הראשונה שמאזכרים אותו, או להשתמש בשם

המקור שלו. כשמפנים למאמר אחר מתוכו, חובה לציין את העמוד הראשון של המאמר האחר לאחר ההפניה לספר, ואחר כך אפשר להוסיף הפניה ספציפית. דוגמה:

60 חנוך דגן "קניין, אחריות חברתית וצדק חלוקתי" **צדק חלוקתי בישראל** 97 (מנחם מאוטנר עורך 2000) (המאמר להלן: דגן "קניין, אחריות וצדק"; הספר להלן: **צדק חלוקתי**).

61 בג"ץ 244/00 **עמותת שיח חדש, למען השיח הדמוקרטי נ' שר התשתיות הלאומיות**, פ"ד נו(6) 25 (2002).

62 פיל תומס "צדק חברתי בתקופת תאצ'ר" **צדק חלוקתי**, לעיל ה"ש 60, 411, 412. ראו גם דגן "קניין, אחריות וצדק", לעיל ה"ש 60.

37.7. הפניה לאזכור המלא

בדרך כלל יש להוסיף הפניה לאזכור המלא באמצעות שימוש במילה "לעיל" או "להלן", לפי העניין, ואחריה הפניה להערה שבה האזכור המלא. במקרים הבאים מציינים את המילה "שם" כדי להפנות למקור שאוזכר בסמוך, בין באזכור מלא ובין באזכור חוזר:

- אם האזכור הקודם הוא באותה הערה שבה האזכור החדש, ואין שום מקור בין האזכור הקודם לאזכור החדש – יש לציין את המילה "שם". אין צורך לציין את שם המקור או את הכינוי המקוצר.
- אם האזכור הקודם הוא באותה הערה שבה האזכור החדש, ויש מקור אחר בין האזכור הקודם לאזכור החדש – יש לציין את שם המקור או הכינוי המקוצר, פסיק, והמילה "שם".
- אם האזכור הקודם הוא בהערה הקודמת להערה שבה האזכור החדש, ואין שום מקור בין האזכור הקודם לאזכור החדש – יש לציין את המילה "שם". אין צורך לציין את שם המקור או את הכינוי המקוצר.

דוגמה:

70 ע"א 140/00 **עזבון אטינגר נ' החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים בע"מ**, פ"ד נח(4) 486 (2004) (להלן: עניין **אטינגר**). בית המשפט העליון גם התייחס לנוסחה הידועה שיצר השופט Learned Hand

- United States v. Carroll Towing Co., 159 F.2d 169 (2d Cir. 1947). עניין **אטינגר**, שם, בעמ' 515-516.
- 71 שם, בעמ' 523-532.
- 72 ע"א 295/81 **עזבון גבריאל נ' גבריאל**, פ"ד לו(4) 533 (1982). אף כי השאלה התעוררה לפני כן, לא פסק בית המשפט העליון הלכה בה עד לשנת 1982. שם, בעמ' 543-544.
- 73 עניין **אטינגר**, לעיל ה"ש 70, בעמ' 507-508.
- 74 שם, בעמ' 508.
- 37.8 הפניה ספציפית**
- אפשר להפנות לחלק מסוים במקור המאוזכר באמצעות הפניה למספר עמוד, לפסקה, להערה וכולי, לפי כללים 18.9, 23.5 ו-24.8 לעיל. לפני ההפניה הספציפית תבוא אות השימוש בי"ת. אם ההפניה לאזכור המלא היא "שם", וההפניה הספציפית היא לאותו חלק במקור המאוזכר שאליו מפנים גם באזכור הקודם, אין לכתוב "שם, שם, שם", אלא "שם". אם ההפניה לאזכור המלא של חיקוק היא "שם" וההפניה ספציפית היא לחלק אחר בחיקוק, ההפניה הספציפית תבוא לאחר "שם", דוגמה:
-
- 75 ראו עניין **אש"ד**, לעיל ה"ש 47, בעמ' 790-791.
- או:
- 75 ראו עניין **אש"ד**, לעיל ה"ש 47, בעמ' 790-791.
- או:
- 75 ראו עניין **אש"ד**, לעיל ה"ש 47, בפס' 4 לפסק הדין של השופט חשין.
- 76 רבין וואקי, לעיל ה"ש 7, בפרק 5.
- 77 רוזן-צבי **דיני המשפחה**, לעיל ה"ש 56, בעמ' 49.
- 78 אבן "מנהג מבטל הלכה?", לעיל ה"ש 42, בעמ' 130, ה"ס 1.
- 79 שם, בעמ' 128.
- 80 שם.
- 81 ס' 5 לחוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות), התשי"ט-1959.
- 82 שם, בס' 2ב(2).

37.9. מקורות לועזיים

אזכור חוזר של מקורות לועזיים יהיה בדומה לאזכור חוזר של מקורות עבריים. שם המקור יופיע בשפה המקורית. כינוי מקוצר יופיע כפי שנקבע הכינוי: בעברית או בשפה אחרת. שמות צדדים בלועזית יהיו באותיות מוטות. הפניה לאזכור המלא תהיה בעברית ובהתאם לכלל 37.7. דוגמה:

83 ס' 8 לחוק הפלילי הקנדי, לעיל ה"ש 40.

84 הלכת *Brown*, לעיל ה"ש 39.

85 עניין *Donoghue v. Stevenson*, לעיל ה"ש 52, בעמ' 580.

86 פרשת **מירנדה**, לעיל ה"ש 46, בעמ' 458-460.

87 *DWORKIN*, לעיל ה"ש 6, בעמ' 204-205.

או:

87 *DWORKIN, TAKING RIGHTS SERIOUSLY*, לעיל ה"ש 6, בעמ' 204-205.

87 דבורקין, לעיל ה"ש 6, בעמ' 204-205.

87 דבורקין **להתייחס לזכויות ברצינות**, לעיל ה"ש 6, בעמ' 204-205.

88 *Warren & Brandeis*, לעיל ה"ש 58, בעמ' 194.

או:

88 *Warren & Brandeis, The Right to Privacy*, לעיל ה"ש 58, בעמ' 194.

88 וורן וברנדייס, לעיל ה"ש 58, בעמ' 194.

88 וורן וברנדייס "הזכות לפרטיות", לעיל ה"ש 58, בעמ' 194.

38. סביבת האזכור

38.1. כללי

38.1.1 אזכור (מלא או חוזר; אזכור אחד או כמה אזכורים) יכול לבוא בפסקית

שמוקדשת כולה לאזכור או בתוך משפט. שתי הצורות יכולות להופיע בתוך הטקסט או בהערת שוליים או סיום. דוגמות:

אזכור בתוך משפט (בטקסט):

לפי תקנות 3 ו-4 לתקנות השמות, התשל"ה-1975, להליכים השונים יש סימונים שונים במרשם.

לפיחות טוענת בעמ' 87 שהביטוי יפורש כדבר המלך במועצה.

אזכור בתוך משפט (בהערת שוליים):

100 לפי תק' 3 ו-4 לתקנות השמות, התשל"ה-1975, להליכים השונים יש סימונים שונים במרשם.

101 לפידות, לעיל ה"ש 90, טוענת בעמ' 87 שהביטוי יפורש כדבר המלך במועצה.

פסקיות אזכור (בטקסט):

להליכים השונים יש סימונים שונים במרשם. תקנות 3 ו-4 לתקנות השמות, התשל"ה-1975.

להליכים השונים יש סימונים שונים במרשם (תקנות 3 ו-4 לתקנות השמות, התשל"ה-1975).

הביטוי יפורש כדבר המלך במועצה. לפידות, בעמ' 87.

הביטוי יפורש כדבר המלך במועצה (לפידות, בעמ' 87).

פסקיות אזכור (בהערת שוליים):

100 תק' 3 ו-4 לתקנות השמות, התשל"ה-1975.

100 להליכים השונים יש סימונים שונים במרשם. תק' 3 ו-4 לתקנות השמות, התשל"ה-1975.

100 להליכים השונים יש סימונים שונים במרשם (תק' 3 ו-4 לתקנות השמות, התשל"ה-1975).

101 לפידות, לעיל ה"ש 90, בעמ' 87.

101 הביטוי יפורש כדבר המלך במועצה. לפידות, לעיל ה"ש 90, בעמ' 87.

101 הביטוי יפורש כדבר המלך במועצה (לפידות, לעיל ה"ש 90, בעמ' 87).

38.1.2 אפשר להוסיף הסבר על המקור המאוזכר או ציטוט קצר מתוכו בסוגריים

לאחר האזכור. אפשר להוסיף כמה פרטי מידע ולהפריד ביניהם בנקודה

ופסיק. דוגמות:

ע"א 461/62 **צים חברת השיט הישראלית בע"מ נ' מזיאר**, פ"ד יז 1319, 1333 (1963) (השופט זילברג).

ע"ב 1/65 **ידור נ' יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השישית**, פ"ד יט (3) 365 (1965) (פסילת רשימה מלרוץ לכנסת אף בהעדר הסמכה בחוק).

עניין **שליט**, לעיל ה"ש 91, בעמ' 513 ("דיבור שבחיקוק הוא יצור החי בסביבתו").

אריאל בנדור "משפט מינהלי מול המציאות" **מחקרי משפט** טו 365, 369-371 (2000) (ההלכה בדבר עצמאות הרשות המוסמכת).

ע"פ 722/85 **מדינת ישראל נ' אשכנזי**, פ"ד מ(2) 361, 366-369 (1986) (המשנה לנשיא בן-פורת; הלכה זו נהפכה בדנ"פ 4390/91 **מדינת ישראל נ' חג' יחיא**, פ"ד מז(3) 661 (1993)).

כדי להוסיף פרטי מידע שונים על כמה הפניות ספציפיות שונות באותו מקור, יש להציב את הסוגריים לאחר כל הפניה ספציפית רלוונטית. דוגמות:
ס' 4 (א), 8-9 (במה יש זכות יוצרים), 5-7 (במה אין זכות יוצרים) לחוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007.

ע"א 404/84 סעתי נ' סעתי, פ"ד מא(2) 477, 490-491 (השופט נתניהו), 493-494 (המשנה לנשיא בן-פורת), 497-498 (השופט בך) (1987).

38.1.3. אם בטקסט מופיעים חלק מפרטי האזכור, אין חובה לחזור עליהם באזכור, אלא אם כן מדובר בחלק של חלק (למשל אם מופיע רק שם המשפחה, ויש לציין באזכור גם את השם הפרטי). דוגמה:
כך טוען ג' טדסקי במאמרו "סודות עסקיים"¹⁰².

102 הפרקליט לה 5 (1983). גרוסקופף דן אף הוא בסוגיות דומות. לעיל ה"ש 99, בעמ' 244-248.

38.2. אזכור בתוך משפט

38.2.1. אזכור שבא בתוך משפט, הפיסוק אחריו יהיה בהתאם למבנה המשפט. דוגמה:
על תופעה זו ראו אולגה פרישמן "תניות אחידות ענפיות" **דין ודברים** י' 305 (2018).
רזניק, לעיל ה"ש 92, בחן את הגישה הפרשנית של דעת המיעוט.
האם נדרש דיון נרחב יותר בחלוקת הסמכויות בין הרשות המקומית למדינה, כפי שטוען נוימן, לעיל ה"ש 93?

38.2.2. אזכור חיקוק שמציינים בסופו את שנות החיקוק, ושאינן אחריו סימן פיסוק בהתאם למבנה המשפט - יבוא פסיק לאחר השנים. דוגמה:
הכנסת הכירה בסעיף 8 לחוק מקורות אנרגיה, התש"ן-1989, באפשרות לייצר חשמל בכור גרעיני.

38.3. פסוקית אזכור

בתחילת פסוקית אזכור יבוא ביטוי מקדים, לפי כלל 38.4. אם בפסוקית יש כמה אזכורים ולכולם מתאים אותו ביטוי מקדים, הם יבואו בזה אחר זה וביניהם נקודה ופסיק. בסוף הפסוקית - בין שיש בה אזכור אחד ובין שיש בה כמה אזכורים - תבוא נקודה. חריג: אם הפסוקית מסיימת טקסט בסוגריים, יבוא אחריה סוגר שמאלי (ואחריו סימן פיסוק בהתאם למבנה המשפט).
דוגמה:

ראו שרון שקרג'י "חוק הפונדקאות כאבן בוחן לפיתוח זהות ישראלית" **הטרקלין** (21.9.2011) <http://tiny.cc/8ddnsz>; צבי טריגר "על הרגולציה של שירותי הפריון בישראל" **מסדירים רגולציה** 269 (ישי בלנק, דוד לוי-פאור ורועי קרייטנר עורכים 2016).

על חוק הסדרים לנשיאת עוברים כתבו בהקשרים דומים (למשל שרון שקרג'י "חוק הפונדקאות כאבן בוחן לפיתוח זהות ישראלית" **הטרקלין** (21.9.2011) <http://tiny.cc/8ddnsz>; צבי טריגר "על הרגולציה של שירותי הפריון בישראל" **מסדירים רגולציה** 269 (ישי בלנק, דוד לוי-פאור ורועי קרייטנר עורכים 2016)), אולם לא מנקודת המבט שאציע כאן.

38.4 ביטויים מקדימים לאזכור

לפני אזכור מלא ואזכור חוזר שבאים בפסוקית אזכור, אפשר להציב ביטוי שמציין את הקשר בין המקור המאוזכר לנאמר בטקסט. אין צורך לשים נקודתיים אחרי הביטוי המקדים. אם נדרש הסבר על הקשר בין המקור לנאמר בטקסט, בעיקר אם הקשר ביניהם אינו תמיכה במישרין, רצוי לצרף מידע בסוגריים לאחר האזכור, לפי כלל 38.1.2.

38.4.1 תמיכה בנאמר בטקסט

[אין ביטוי] – המקור אומר מה שנאמר בטקסט או תומך בו במישרין; ציטוט בטקסט הובא מהמקור; או שהאזכור מזהה מקור שהובא בטקסט. דוגמה: במבנה עבירות ההמתה התגלו קשיים.¹⁰³ כדי ליצור "מדרג חדש ביניהן"¹⁰⁴ נחקקה הרפורמה בעבירות ההמתה.¹⁰⁵

103 דנ"פ 1042/04 **ביטון נ' מדינת ישראל**, פ"ד סא(3) 646, 722–723 (2006); הצוות לבחינת יסודות עבירות ההמתה **דין-וחשבון** 5 (2011).

104 דברי ההסבר להצעת החוק, לעיל ה"ש 94, בעמ' 166.

105 חוק העונשין (תיקון מס' 137), התשע"ט–2019, ס"ח 230.

ראו – אפשר להסיק מהמקור בבירור את מה שנאמר בטקסט, כלומר נדרש צעד מחשבתי ישיר ביניהם. דוגמה:

אם תתגלה הפליה נרחבת דיה כלפי ג'ינג'ים, יהיה מקום להגן עליהם מכוח חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א–2000.¹⁰⁶

106 ראו מיטל פינטו "מהותו של השוויון המהותי בעקבות עניין פרוז'אנסקי" **משפט ועסקים** טז 109, 144 (2013) (כדי לקדם שוויון מהותי יש להחיל את החוק בהתאם למעמד החברתי המשתנה של קבוצות פגיעות).

ראנגם – המקור תומך במה שנאמר בטקסט, והוא נוסף על מקורות שנזכרו קודם לכן ושלפניהם אין ביטוי מקדים. דוגמה:

בפסיקה הובעו דעות שונות על שלבי הדיון בקיום יסודות עוולת הרשלנות.¹⁰⁷

107 ע"א 4486/11 פלוני נ' שירותי בריאות כללית, פ"ד סו(2) 682 (2013); ע"א 3521/11 וגנר נ' עבאדי, פ"ד סז(1) 84 (2014). ראו גם יצחק אנגלרד "תרשים הזרימה" של יסודות עוולת הרשלנות" **מחקרי משפט** לא 649 (2018).

השוו ל – המקור תומך בטיעון שאפשר להקיש ממנו בתמיכה לנאמר בטקסט. דוגמה:

במקרים מסוימים מוטב להותיר בידי אחד ההורים את ההחלטה בדבר טיפול רפואי בילדים.¹⁰⁸

108 השוו לדפנה הקר ורות הלפרין-קדרי "כללי ההכרעה בסכסוכי משמורת – על סכנותיה של אשליית הדמיון ההורי במציאות ממוגדרת" **משפט וממשל** טו 91, 163 (2013) (טיפול נפשי בילדים).

ראו והשוו – במקור יש טיעונים שחלקם תומכים במישרין בנאמר בטקסט (כמו באין ביטוי מקדים) או שאפשר להסיק מהם בבירור את מה שנאמר בטקסט (כמו בביטוי המקדים ראו), ושחלקם אפשר להקיש בתמיכה לנאמר בטקסט (כמו בביטוי המקדים השוו ל). דוגמה:

אף שהעתירה נדחתה, אין לחייב את העותרת בהוצאות המשיבה. היא הביאה לפני בית המשפט סוגיה ציבורית מן המעלה הראשונה. אין לה עניין אישי בתוצאות ההליך. התנהלותה הדיונית לא חרגה מהמקובל.¹⁰⁹

109 ראו והשוו עניין **ביאליק 10**, לעיל ה"ש 95, בעמ' 396–397 (סוגיה ציבורית חשובה היא שיקול להתחשבות בסוגיית ההוצאות גם אם העתירה נדחתה; אינטרס אישי בתוצאות ההליך והארכה לא סבירה של ההליך הם שיקולים נגד התחשבות זו).

הבהרה: אפשר להשתמש בביטוי מקדים זה רק אם בהפניה הספציפית למקור המאוזכר יש תמיכה במישרין או בהיסק בנאמר בטקסט לצד תמיכה בהיקש בו. אם אפשר להפריד בין התמיכות השונות, יש לאזכר כל אחת מהן בנפרד לאחר הביטוי המקדים שמתאים לה. דוגמה:

109 עניין **ביאליק 10**, לעיל ה"ש 95, בעמ' 396 (חקירת עד למטרה זרה). השוו לשם, בעמ' 397 (עניין אישי בתוצאות ההליך על האופי הציבורי שלו).

38.4.2. סתירה לנאמר בטקסט

מנגד – המקור סותר את מה שנאמר בטקסט. דוגמה:

ראוי שבית המשפט ידון גם בעניינים כלכליים, לכל יתקבלו בהם החלטות לא חוקיות.¹¹⁰

110 מנגד איילת שקד "מסילות אל המשילות" **השילוח** 1, 37, 45 (2016) (בעניינים אלו שולטות יכולת הכנסת לחוקק ויכולת הממשלה לשלוט).

אבל ראו – אפשר להסיק מהמקור בבירור סתירה לנאמר בטקסט. דוגמה:

רק לאחר בחינה מדוקדקת של כל הנתונים על הנישום – אלו שהגיש ואלו שידועים לרשות ממקורות אחרים – אפשר לקבוע מהו מס האמת.¹¹¹

111 אבל ראו רפעת עזאם "פרשנות דיני המיסים" **משפט ועסקים** יח 401, 410 (2014) ("מס-אמת הוא המס הפשוט מבחינה מנהלית").

אבל השוו ל – המקור תומך בטיעון שאפשר להקיש ממנו סתירה לנאמר בטקסט. דוגמה:

יוצא שניגוד עניינים של עובדת בבית המשפט בוחנים במבחן סובייקטיבי.¹¹²

112 אבל השוו לזיו "ניגוד עניינים ואתיקה של עורכי דין", לעיל ה"ש 96, בעמ' 468–469 (מבחן אובייקטיבי לניגוד עניינים של עורך דין); זר-גוטמן "ניגוד עניינים של רופא", לעיל ה"ש 96, בעמ' 94 (מבחן אובייקטיבי לניגוד עניינים של רופא שנותן חוות דעת בהליך משפטי נגד מטופל לשעבר).

38.4.3. ביטויים מקדימים אחרים

אפשר להביע קשרים אחרים בין המקור לנאמר בטקסט באמצעות ביטויים מתאימים.

38.4.4. מידע נוסף

אפשר להוסיף לאחר הפועל בביטוי מקדים מילים שמספקות מידע נוסף, כגון: **למשל** – המקור המאזכר או המקורות המאזכרים הם רק אחדים מאלו שיש להם קשר דומה לנאמר בטקסט. מאחר שקיים דמיון בין כל המקורות הללו בהיבט זה, אפשר להסתפק רק באלו שמאזכרים.

בהתאמה – המקורות מתייחסים לכמה דברים שנאמרו בטקסט, והמקורות מסודרים בסדר אמירת הדברים.

לאחרונה – המקור חדש יחסית, בן שנים ספורות לכל היותר.

דוגמה:

מדינות שונות, כגון קנדה ובריטניה,¹¹³ הסדירו את זכות ההיוועצות.¹¹⁴

113 בהתאמה R. v. Suberu, [2009] 2 S.C.R. 460; Cadder v. HM's Advoc. [2010] 1 WLR 2601 (SC) (appeal taken from Scot.).

114 ראו למשל יאיר תירוש "הזכות לייצוג משפטי בחקירה" – כללי הצייד במבחן המשפט המשווה "משפט וצבא" 91, 14 (2000). השווו לאחרונה לע"פ 2868/13 חייבטוב נ' מדינת ישראל (אר"ש 2.8.2018).

38.5 פיסוק וסימן הערה

הערת שוליים או הערת סיום מציינים בטקסט בסוף מה שהיא מתייחסת אליו: ציטוט, פסקה, כמה משפטים, משפט, חלק במשפט, מילה וכדומה. אם ההערה באה ליד סימן פיסוק, אפשר להציב אותה לפניו או אחריו; ראוי לשמור על אחדות בעניין לאורך החיבור.

ה. נספחים

נספח א:**קיצורים בהפניות בהערות שוליים**

שימו לב: כל קיצור משמש ליחיד ולרבים, למשל ס' משמש לקיצור "סעיף" ו"סעיפים". לשם הנוחות צוינו כאן רק צורות היחיד.

ה"ס - הערת סיום	עמ' - עמוד
ה"ש - הערת שוליים	פס' - פסקה
ס' - סעיף	תוס' - תוספת
סי' - סימן	תק' - תקנה

נספח ב:**קובצי חקיקה ישראלים ומנדטוריים וקיצוריהם**

ה"ח = הצעות חוק	ס"ח = ספר החוקים
ה"ח הכנסת = הצעות חוק - הכנסת	קמצ"ם = קובץ מנשרים, צווים ומינויים
ה"ח הממשלה = הצעות חוק - הממשלה	ק"ת = קובץ התקנות
הנ"ח = דיני מדינת ישראל - הצעות נוסח חדש	ק"ת חש"ם = קובץ התקנות - חיקוקי שלטון מקומי
חא"י = חוקי ארץ ישראל	ק"ת - שיעורי מק"ח = קובץ התקנות - שיעורי מכס, מס קניה ותשלומי חובה
ח"ת = חוקי תקציב	ע"ר = עתון רשמי
ח"ת הצעות = חוקי תקציב - הצעות	תוס' = תוספת (לעתון הרשמי)
י"פ = ילקוט הפרסומים	Palestine Gazette = P.G.
כ"א = כתבי אמנה	Supplement = Supp.
נ"ח = דיני מדינת ישראל - נוסח חדש	

נספח ג:**סוגי הוראות פנימיות וקיצוריהן**

הפ"ע - הוראות הפיקוד העליון	פ"מ - פקודות מטכ"ל
הק"א - הוראות קבע אכ"א	פקודת המטא"ר - פקודת המטה הארצי
הקמ"א - הוראות קבע למתקני אכ"א	פקנ"צ - פקודת נציבות בתי הסוהר
חוזר מפ"ע - חוזר מזכירות הפיקוד העליון	ת"י - תקן ישראלי

נספח ד:
קיצורי סוגי הליכים

בע"א - בקשות עירייה אחרות	א' - תיק אזרחי
בע"ח - בקשה לעיון בחומר חקירה	א"ב - אישור בחירות
בע"ם - בקשת רשות ערעור משפחה	אבע' - אבעיה
בע"ק - בקשה לאישור עיקול	א"מ - אישור מפלגות
בפ"ם - בקשה לביטול פסילה מנהלית	אמ"ץ - אימוץ
בפ"ת - בקשה לפסילה עד תום ההליכים	אפ' - אפוטרופסות
בצ"א - בקשה לצו אינטרנט	אפ"ח - אכיפת פסק חוץ
בצה"ם - ביטול צו הריסה מנהלי	א"צ - אישור צוואה
ב"ק - ברירת קנס	א"ת - איחוד תובענות
בק"ם - ביטול קנס מנהלי	את"פ - איחוד תיקים פליליים
בר"ם - בקשת רשות ערעור מנהלי	בא"פ - בקשה לאיסור פרסום שם חשוד
בר"ע - בקשת רשות ערעור	בא"ש - בקשה לביטול איסור שימוש ברכב
בר"ש - (1) בקשות רשות ערעור שונות; (2) בקשת רשות להישפט; (3) בקשות רישוי	בב"ן - בקשות בנייה
ב"ש - (1) בקשות שונות; (2) בקשת שחרור	בג"ץ - בית משפט גבוה לצדק
בש"א - בקשות שונות אזרחי	בד"א - תיק בית הדין הארצי למשמעת של לשכת עורכי הדין
בשג"ץ - בקשות שונות בבית המשפט הגבוה לצדק	בד"ם - (1) תיק בית דין מיוחד; (2) תיק בית הדין המחוזי למשמעת של לשכת עורכי הדין; (3) תיק בית הדין למשמעת של עובדי המדינה
בש"ז - בקשה לשחזור תיק	בדמ"ש - תיק בית דין משמעת לשובטים
בש"ם - בקשות שונות מנהלי	בהט"ר - בקשת היתר טיפול רפואי
בש"פ - בקשות שונות פלילי	בה"ן - בקשת התרת נישואין
בש"ע - בקשה לשחרור בערובה	בה"ע - בקשה להיתר עיון
בת"ת - בקשה לתשלום תכוף	בח"ז - בקשת חשיפת זהות
גזז' - תביעות לפי חוק הגזזת	ביד"ם - בית דין מיוחד
גמ"ר - גרימת מוות בנהיגה רשלנית	ב"ל - ביטוח לאומי
ג"פ - גישור פלילי	

הש"א - השגת מזכירות אזרחי	ג"ר - גילוי ראייה
השג"ץ - השגת מזכירות בג"ץ	דב"ע - דיון בית דין ארצי לעבודה
הש"ם - השגת מזכירות מנהלי	ד"ח - דמי חבר
הש"פ - השגת מזכירות פלילי	ד"ט - תיק דמי טיפול ארגוני
ה"ת - החזרת תפוס	ד"מ - דיון מהיר
הת"ב - התפרעות בבית משפט	דמ"ר - דיון מהיר בסמכות רשם
ו"ה - ועדת היתרים	דמ"ש - דיון מהיר בסמכות שופט
וח"ק - ביטול קנס לפי חוק ועדות חקירה	ד"נ - דיון נוסף
ו"ע - (1) ועדת ערר; (2) ועדת ערעור	דנ"א - דיון נוסף אזרחי
וש"ם - ועדת שחרורים מיוחדת	דנג"ץ - דיון נוסף בבית המשפט הגבוה לצדק
וש"ק - ועדת שחרורים קציבה	דנ"ם - דיון נוסף מנהלי
ושק"ם - ועדת שחרורים קציבה מורשעים	דנ"פ - דיון נוסף פלילי
וש"ר - ועדת שחרורים רגילה	ה"ד - העברת מקום דיון
ושר"ן - ועדת שחרורים נוער	הד"פ - העברת מקום דיון - פלילי
ח"א - חוזה אחיד	ה"ט - הטרדה מאיימת וצו הגנה
חב"ר - תיק חוק ביטוח בריאות ממלכתי	ה"כ - תיק הסדר כובל
ח"ד - חיקור דין	המ' - המרצה
חד"א - חיקור דין אזרחי	המ"ד - העברת מקום דיון / איחוד תיקים
חדל"פ - חדלות פירעון של יחיד	המ"ע - הארכת מעצר
חדל"ת - חדלות פירעון תאגיד	המ"ש - הארכת מועד להישפט
חד"ם - חיקור דין משפחה	ה"נ - היתר נישואין
חד"פ - חיקור דין פלילי	הס"ת - האזנת סתר
חה"ע - בקשה לפי חוק להגנה על עדים, התשס"ט-2008	ה"ע - הגבלים עסקיים
ח"נ - תיק חנייה	הע"ז - העסקת עובדים זרים
חס"ם - חקירת סיבות מוות	ה"פ - המרצת פתיחה
חע"ם - חוקי עזר עירוניים - ב"ררת משפט	הפ"ב - המרצת פתיחה בוררות
	הפ"ם - בקשה להארכת פסילה מנהלית
	הצ"ם - הצהרת מוות

נער - נוער	חע"ק - חוקי עזר עירוניים - בררת קנס
סב"א - תביעות בין ארגוניות	ח"ש - תביעות מכוח חוקים שונים
ס"ע - סכסוך עבודה	יו"ש - הוצאה לפועל - יהודה והשומרון
סע"ש - סכסוך עבודה בסמכות שופט	י"ס - יישוב סכסוך
ס"ק - סכסוך קיבוצי	כ"צ - כפיית ציות בית דין דתי
סק"כ - סכסוך קיבוצי כללי (בין ארגון עובדים לארגון מעבידים)	מ' - מעצרים
ע' - ערעור	מ"א - מעמד אישי
ע"א - ערעור אזרחי	מב"ס - מבנים מסוכנים
עא"ח - ערעור אחר	מ"ח - משפט חוזר
עא"פ - ערר בעניין איסור פרסום	מח"ע - מגבלת חזרת עבריינין מין
עב' - תיק בית הדין לעבודה	מ"י - מעצר ימים
ע"ב - ערעור בחירות	מ"י"ב - מעצר ימים בהעדר
עבא"פ - ערעור על בקשה לאיסור פרסום שם חשוד	מ"כ - צו מעצר כללי
עב"ז - ערעור בזיון בית משפט	מ"מ - מעצר מנהלי
עב"י - ערעור על בית דין למשמעת	ממ"ס - מסירת מסמכים
עב"ל - ערעור ביטוח לאומי	מ"ס - מינוי סנגור
עבמ"ץ - ערעור לבית הדין הצבאי לערעורים מבית המשפט הצבאי (לפי תקנות ההגנה (שעת חירום), 1945)	מס"ט - מינוי סנגור טרם משפט
עבע"ח - ערר על בקשת עיון בחומר חקירה	מע"י - מעצר ימים
עב"פ - ערר בדיקה פסיכיאטרית	מ"פ - מסמך פלילי
עג"ר - עתירה לגילוי ראיה	מק"ם - מאסר - קנס מנהלי
עד"י - ערעור דן יחיד	מ"ת - מעצר עד תום ההליכים
עד"ם - ערעור דיון מהיר	נ' - נזקקות
עה"ג - ערר הגנת הציבור מפני עברייני מין	נ"ב - תאונת דרכים ללא נפגעי גוף
עה"ס - ערעור הסגרה	נב"א - תאונת דרכים ללא נפגעי גוף אדום
	נ"מ - מניעת מפגש
	נמ"ב - בקשה לנשיאת מאסר בישראל
	נע"ד - ניהול רכושם של נעדרים או שבויים

- עמ"ץ - ערעור משפחה אימוץ
 עמ"ק - עניינים מקומיים
 עמר"ם - ערעור על בית דין משמעותי של רשויות מקומיות
 עמ"ש - (1) ערר מס שבח; (2) ערעור משפחה
 עמש"ם - ערעור על בית דין משמעותי של עובדי המדינה
 עמ"ת - ערר מעצר עד תום ההליכים
 ע"נ - (1) ערעור נכים; (2) ערעור נוער
 ענ"א - ערעור נוער אזרחי
 ענ"ם - ערר על מניעת מפגש
 ענמ"א - עניין מנהלי אחר
 ענמ"ש - ערעור נושאי משרה שלטונית
 ענ"פ - ערעור נוער פלילי
 עס"ק - ערעור סכסוך קיבוצי
 ע"ע - ערעור עבודה
 עע"א - ערעור עתירת אסיר
 עע"ם - ערעור עתירה מנהלית
 עע"ר - ערר בעניין עיון בראיות התביעה
 עעת"א - ערעור עתירת אסיר
 ע"פ - ערעור פלילי
 עפ"א - ערעור פלילי אחר
 עפא"ע - ערעור פלילי אחר עדות קטין נפגע עבירה
 עפ"ג - ערעור פלילי - גזר דין
 עפג"ע - ערעור פלילי גזר דין עדות קטין נפגע עבירה
 עפ"ם - ערר על פסילה מנהלית
- עה"פ - בקשה לביטול עונש שהוטל בשל הפרעה
 ע"ו - ערעור על החלטת ועדה
 עז' - עיזבון
 ע"ח - ערר אחר
 עחד"פ - ערעור חדלות פירעון
 עחה"ס - ערעור חוק האזנות סתר
 עח"כ - עיון חוזר בעניין כלכלי
 עח"ע - ערר בעניין חילוט ערבויות
 עח"ר - ערר בעניין חילוט רכוש
 עח"ק - ערר על פי חוק המים, התשי"ט-1959
 עכ"ב - ערר עיכוב ביצוע
 ע"ל - תיק כספי - עליון
 על"ח - ערעור על פי חוק
 על"ע - ערעור לשכת עורכי הדין
 ע"מ - (1) ערעור משפחה; (2) ערעור מיסים
 עמ"א - עניינים מקומיים אחרים
 עמ"ה - ערעור מס הכנסה
 עמ"ח - ערעור לפי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י-1950
 עמ"י - ערר מעצר ימים
 עמל"ע - ערעור על בית דין משמעותי של לשכת עורכי הדין
 עמ"ם - (1) ערעור מעצר מנהלי; (2) ערעור מועצה משפטית
 עמ"ן - ערעור מנהלי
 עמ"פ - (1) ערעור מניעת פגישה עם עורך דין; (2) ערעור על החלטת רשם המפלגות

- עפמ"ק - ערעור פלילי על בית משפט לעניינים מקומיים
- עפ"ן - ערר על פסילת רישיון
- עפ"ס - ערעור פסלות שופט
- עפס"פ - ערעור פסלות שופט - פלילי
- עפ"ע - (1) ערעור פלילי על עדות קטין נפגע עבירה; (2) ערר בעניין פגישה עם עורך דין
- עפ"ר - ערעור פלילי רצח
- עפ"ת - ערעור פלילי תעבורה
- עצ"ם - ערר על צו מניעה - סגירה מנהלית לעסק
- ע"ק - ערר על החלטת קצין
- עק"ם - ערר על גובה קנס מנהלי
- עק"ן - ערעור על קובלנה פלילית ע"י הנאשם
- עק"פ - ערעור על קובלנה פלילית ע"י הקובל
- ע"ר - ערעור על החלטת רשם
- ע"א - ערעור על החלטת רשם - אזרחי
- ערג"ץ - ערעור על החלטת רשם - בג"ץ
- ע"ם - (1) ערעור לפי חוק הרשויות המקומיות (משמעת), התשל"ח - 1978; (2) ערעור על החלטת רשם - מנהלי
- ע"פ - ערעור על החלטת רשם - פלילי
- ע"ש - ערעור שונה
- עש"א - ערעור שונה אזרחי
- עש"ם - ערעור משמעת בעניין עובדי שירות המדינה
- עש"ר - ערעור על החלטת שר העבודה והרווחה
- עש"ת - ערעור שירות אסירים
- עש"ח - ערר על תפיסת חפצים (לפי סעיף 38א לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969)
- עש"ם - (1) עתירה מנהלית; (2) ערעור תפיסת מקרקעים
- עתפ"ב - ערעור תיק פלילי בנייה
- פ' - תיק פלילי
- פ"א - פרטי אירוע
- פ"ה - פסק דין הצהרתי
- פ"ח - פשע חמור
- פל' - עבירות תעבורה חמורות
- פל"א - תיק עבירות תעבורה חמורות אדום
- פל"ע - פיצויים לעובדים
- פ"מ - פסילת מועמד
- פמ"ר - פסילת משרד רישוי
- פע"ם - פיקוח על עברייני מין
- פ"פ - פיצויי פיטורין
- פקח' - פיקוח וחוקים אחרים
- פר' - איסור פרסום
- פר"ק - תיק פירוקים
- פש"ז - בקשה לשחזור תיק פלילי
- פש"ר - פשיטת רגל
- פ"ת - פניית תעבורה
- צ"א - צו אחר
- צב"ן - צו ביניים לנוקקות

- צ"ה - צו הריסה ללא הרשעה (לפי סעיף 212 לחוק התכנון הבניה, התשכ"ה-1965)
- צ"ו - צו עשה / צו מניעה (קבועים)
- צ"ח - צו חיפוש / צו כניסה
- צ"מ - צו מניעה - סגירה מנהלית לעסק
- ק"ג - קופת גמל
- ק"מ - קבלת מידע
- ק"פ - קובלנה פלילית
- רחד"פ - רשות ערעור חדלות פירעון
- רמ"ש - רשות ערעור משפחה
- ר"ע - רשות ערעור
- רע"א - רשות ערעור אזרחי
- רע"ב - (1) רשות ערעור בתי סוהר; (2) רשות ערעור על פסק בורר
- רע"ו - רשות ערעור על ועדה
- רע"ם - רשות ערעור מנהלי
- רע"ס - תיק רישוי עסקים
- רע"פ - רשות ערעור פלילי
- רעפ"א - רשות ערעור פיקוח אלקטרוני
- רע"ץ - רשות ערעור על החלטת ראש הוצאה לפועל
- רע"ר - רשות ערעור על החלטת רשם המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות
- רער"ץ - רשות ערעור על החלטת רשם ההוצאה לפועל
- רע"ש - רשות ערעור שונה
- רעת"א - רשות ערעור עתירת אסיר
- רעת"ח - בקשת רשות לערור על תפיסת חפצים (לפי סעיף 38א לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר
- וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969
- רצ"פ - רשות ערעור על הוצאה לפועל
- רת"ק - רשות ערעור תביעות קטנות
- ש' - שכירות
- שב"ד - בקשת שופט בעל דין בהליך אזרחי
- ש"מ - שכר מינימום
- שנ"א - בקשת שופט נאשם
- ש"ע - שכר עבודה
- שע"ם - שעות עבודה ומנוחה
- ש"ק - שחרור בערובה בהחלטת קצין
- ש"ש - שינוי שם
- ת' - תיק
- ת"א - (1) תיק אזרחי; (2) תיק אישות
- תאד"ם - תיק אזרחי דיון מהיר
- תא"ח - תיק אזרחי בסדר דין מיוחד
- תא"ם - תיק אזרחי בסדר דין מהיר
- תא"פ - תיק אפוטרופוסות
- תא"ק - תיק אזרחי בסדר דין מקוצר
- תא"ר - תובענה ארגונית בין עובד לארגון עובדים
- ת"ב - תביעת בוררות
- תב"כ - (1) תיק בחירות כלליות; (2) תיק בחירות לכנסת
- תב"ם - תיק בחירות מיוחדות
- תב"ע - תיק בית דין אזרחי לעבודה
- תב"ר - תביעה לפי חוק ביטוח בריאות ממלכתי
- ת"ג - תיק קביעת גיל
- תג"א - תביעת גברא

תמ"ר - תביעה ממוכנת בסדר דין רגיל	ת"ד - תאונת דרכים
תמ"ש - תיק משפחה	תד"א - תיק תאונת דרכים אדום
תנ"ג - תביעה נגזרת	תה"ג - תיק הסגרה
תנ"ז - תביעת נזקקות	תהוצל"פ - תיק הוצאה לפועל
ת"ע - תיק עיזבונות	תה"ן - תיק התרת נישואין
תע"א - תובענה ארגונית (בין עובד לארגון עובדים)	תה"ס - תיק הסכם
ת"פ - תיק פלילי	תו"ב - תכנון ובנייה - ועדות מקומיות
תפ"ב - תיק פלילי בנייה	תו"ח - תכנון ובנייה - ועדות מחוזיות
תפ"ח - תיק פשע חמור	תז"ם - תיק זמני
תפח"ע - תיק פלילי פשע חמור עדות קטין נפגע עבירה	ת"ח - (1) תביעת חפצא; (2) תיק המנהלה להסדרים במגזר החקלאי
תפ"ם - תביעה לפינוי מושכר שאינו לפי חוק הגנת הדייר	תח"פ - תיק לפי חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח-1957
תפ"ע - תיק פלילי עדות קטין נפגע עבירה	תח"ת - תיק תעבורה שהוגש בידי משרד התחבורה - מחלקת התביעות
תפ"ק - תיק פלילי קהילתי	ת"ט - תיק התנגדות לביצוע שטר
ת"צ - תובענה ייצוגית	תי"א - תיק אזרחי
ת"ק - (1) תביעות קטנות; (2) תיק קרקעות	תי"פ - תיק פלילי
תק"ם - תיק קנס מיוחד	ת"כ - תחרות כלכלית
תר"ם - תיק בחירות לרשויות מקומיות	תל"א - תיק לאיתור
ת"ת - (1) תיק תעבורה; (2) תיק ביצוע תביעה בהוצאה לפועל	תל"ב - תיק לאיתור - בג"ץ
תת"ח - תיק תחבורה	תלה"ם - תביעה לאחר הסדר התדייניות במשפחה
תת"ע - תיק תעבורה	תל"פ - תיק לאיתור - פלילי
תתע"א - תיק תעבורה אדום	ת"מ - תובענה מנהלית
תת"ק - תיק תעבורה קהילתי	תמה"ח - מינוי תומך החלטות
	תמ"ק - תביעה ממוכנת בסדר דין מקוצר

נספח ה:**סוגי ערכאות**

- בית המשפט העליון (אין לציין אותו ואת מקום מושבו)
 אזורי – (1) בית דין אזורי לעבודה; (2) בית דין רבני אזורי
 ארצי – בית הדין הארצי לעבודה (אין לציין את מקום מושבו)
 גדול – בית הדין הרבני הגדול (אין לציין את מקום מושבו)
 הגבלים עסקיים – בית הדין להגבלים עסקיים (אין לציין את מקום מושבו)
 הוצל"פ – ההוצאה לפועל
 חוזים אחידים – בית הדין לחוזים אחידים (אין לציין את מקום מושבו)
 ימאות – בית הדין לימאות (אין לציין את מקום מושבו)
 כניסה לישראל – בית הדין לעררים לפי חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952
 כלכלית – המחלקה הכלכלית
 מחוזי – בית המשפט המחוזי
 מים – בית הדין לענייני מים (אין לציין את מקום מושבו)
 מנהליים – בית משפט לעניינים מנהליים
 מקומיים – בית משפט לעניינים מקומיים
 משמורת שוהים – בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין
 משמעת עו"ד – בית הדין המחוזי למשמעת של לשכת עורכי הדין
 משמעת עו"ד ארצי – בית הדין הארצי למשמעת של לשכת עורכי הדין (אין לציין את מקום מושבו)
 משמעת עובדי המדינה – בית הדין למשמעת של עובדי המדינה
 משמעת שופטים – בית הדין למשמעת לשופטים (אין לציין את מקום מושבו)
 משפחה – בית משפט לענייני משפחה
 נוער – בית משפט לנוער (יש לציין גם את בית המשפט שבו יושב בית המשפט לנוער:
 נוער שלום או נוער מחוזי)
 ערעורים – (1) בית הדין הצבאי לערעורים (יש לציין "ערעורים צה"ל"); (2) בית המשפט
 הצבאי לערעורים
 צבאי – (1) בית דין צבאי מחוזי; (2) בית משפט צבאי של ערכאה ראשונה
 שכירות – בית משפט לשכירות
 שלום – בית משפט השלום

תביעות קטנות - בית משפט לתביעות קטנות
תחרות - בית הדין לתחרות (אין לציין את מקום מושבו)
תעבורה - בית משפט לתעבורה

נספח ו:

מקומות מושב הערכאות וקיצוריהם

פ"ת - פתח תקוה	ח' - חולון	א"י - אור יהודה
ק"ב - קריית ביאליק	חי' - חיפה	אי' - אילת
ק"ג - קריית גת	טב' - טבריה	אר' - אריאל
קצ' - קצרין	ט"כ - טול כרם	אש' - אשקלון
ק"ש - קריית שמונה	י-ם - ירושלים	אשד' - אשדוד
קר' - קרית	כ"ס - כפר סבא	ב"י - בת ים
ראשל"צ - ראשון לציון	מס' - מסעדה	בי"ש - בית שמש
ר"ג - רמת גן	מר' - מרכז; מרכז-לוד	ביש"א - בית שאן
ר"ה - רמת הגולן	נה' - נהריה	ב"ש - באר שבע
רח' - רחובות	נצ' - נצרת	די' - דימונה
רמ' - רמלה	נת' - נתניה	הר' - הרצליה
ת"א - תל אביב-יפו	עפ' - עפולה	חד' - חדרה

נספח ז:

סדרות פסקי דין ישראליים ומנדטוריים וקיצוריהן

פסיקה ישראלית

ה"מ - הלכות מסים
המשפט - קובץ פסקי דין של בתי המשפט המחוזיים
מאירי - פסקי דין בעניני שכירות בהוצאת א' מאירי
סביר - תקציר פסקי דין של בית המשפט העליון בעריכת נח סביר
פ"ד - פסקי-דין של בית המשפט העליון
פ"מ - "פסקים" של בתי המשפט המחוזיים ובתי משפט השלום
פ"מ(ת) - תמציות של פסקים של בתי המשפט. צורפו בסוף כרכי ה"פסקים"
פ"מ משפחה - "פסקים" של בתי המשפט לענייני משפחה
פ"ע - "פסקים" של בית המשפט העליון

- פב"ל – פסקי דין של בתי הדין לביטוח לאומי
 פד"א – פסקי דין אזרחיים
 פד"ה – פסקי דין של בית הדין הצבאי לערעורים כערכאת ערעור על בתי המשפט הצבאיים לפי תקנות ההגנה (שעת חירום), 1945
 פד"מ – פסקי דין בעניינים מנהליים
 פד"ע – פסקי דין של בתי הדין לעבודה
 פד"צ – פסקי דין נבחרים של בית הדין הצבאי לערעורים
 פד"ר – פסקי דין של בתי הדין הרבניים
 פדי"מ – פסקי דין משמעתיים של לשכת עורכי הדין
 פדמ"ס – פסקי דין בענייני מסים בהוצאת לשכת רואי החשבון
 פצ"ן – פסקי דין של בתי המשפט הצבאיים
 פש"מ – פסקי דין נבחרים של בתי המשפט הצבאיים בשטחים המוחזקים
 קפ"ד – קובץ פסקי דין אזרחיים

פסיקה מנדרטורית

- ALR – Annotated Law Reports (בית המשפט העליון)
 CLR – Current Law Reports (בית המשפט העליון)
 COJ – Collection of Judgements (מכל בתי המשפט)
 HLR – Haifa Law Reports (בית המשפט העליון)
 NLR – Northern Law Reports (בתי משפט מחוזיים)
 PLR – Law Reports of Palestine (מועצת המלך ובית המשפט העליון)
 SCDC – Selected Cases of the District Courts (בתי משפט מחוזיים)
 SCJ – Annotated Supreme Court Judgements (בית המשפט העליון)
 TALR – Law Reports of the District of Tel-Aviv (בתי משפט מחוזיים)
 אפ"ן – אוסף פסקי דין נבחרים של בית המשפט העליון
 המשפט – קובץ פסקי דין של בתי המשפט המחוזיים
 פת"א – אוסף פסקי דין של בית המשפט המחוזי בתל-אביב

נספח ח:

מדינות, אזורים חסות וערים בארצות הברית וקיצוריהם

שימו לב: במקרים מסוימים לא נקבע קיצור לשם המלא. הדבר צוין ברשימה זו.

Alabama – Ala.	Minnesota – Minn.
Alaska – Alaska (no abbreviation)	Mississippi – Miss.
American Samoa – Am. Sam.	Missouri – Mo.
Arizona – Ariz.	Montana – Mont.
Arkansas – Ark.	Nebraska – Neb.
Baltimore – Balt.	Nevada – Nev.
California – Cal.	New Hampshire – N.H.
Canal Zone – C.Z.	New Jersey – N.J.
Chicago – Chi.	New Mexico – N.M.
Colorado – Colo.	New York – N.Y.
Connecticut – Conn.	North Carolina – N.C.
Delaware – Del.	North Dakota – N.D.
District of Columbia – D.C.	Northern Mariana Islands – N. Mar. I.
Florida – Fla.	Ohio – Ohio (no abbreviation)
Georgia – Ga.	Oklahoma – Okla.
Guam – Guam (no abbreviation)	Oregon – Or.
Hawaii – Haw.	Pennsylvania – Pa.
Idaho – Idaho (no abbreviation)	Philadelphia – Phila.
Illinois – Ill.	Puerto Rico – P.R.
Indiana – Ind.	Rhode Island – R.I.
Iowa – Iowa (no abbreviation)	San Francisco – S.F.
Kansas – Kan.	South Carolina – S.C.
Kentucky – Ky.	South Dakota – S.D.
Los Angeles – L.A.	Tennessee – Tenn.
Louisiana – La.	Texas – Tex.
Maine – Me.	Utah – Utah (no abbreviation)
Maryland – Md.	Vermont – Vt.
Massachusetts – Mass.	Virgin Islands – V.I.
Michigan – Mich.	

Virginia – Va.

Wisconsin – Wis.

Washington – Wash.

Wyoming – Wyo.

West Virginia – W. Va.

נספח ט:

סדרות עיקריות של פסקי דין אמריקניים וקיצוריהן

בנספח זה הובאו סדרות עיקריות. רשימות מלאות של סדרות פסקי הדין נמצאות ב-
.Bluebook

פסיקת הערכאות הפדרליות

בית המשפט העליון: יש להעדיף הפניה לסדרה בשורה עליונה על פני הפניה לסדרה
בשורה תחתונה.

U.S. – United States Reporter

S. Ct. – Supreme Court Reporter

L. Ed., L. Ed. 2d – Lawyer's Edition

U.S.L.W. – United States Law Weekly

ערכאות נמוכות:

F., F.2d, F.3d – Federal Reporter

F. Cas. – Federal Cases

F. Supp., F. Supp. 2d, F. Supp 3d – Federal Supplement

F. App'x – Federal Appendix

פסיקת הערכאות של המדינות, של אזורי החסות ושל שבטים של אמריקנים ילידים

סדרות אזוריות: יש להעדיף הפניה לסדרות אלה על פני הפניה לסדרות מדינתיות.

A., A.2d – Atlantic Reporter (Connecticut, Delaware, District of Columbia, Maine, Maryland, New Hampshire, New Jersey, Pennsylvania, Rhode Island, Vermont)

N.E., N.E.2d – North Eastern Reporter (Illinois, Indiana, Massachusetts, New York, Ohio)

N.W., N.W.2d – North Western Reporter (Iowa, Michigan, Minnesota, Nebraska, North Dakota, South Dakota, Wisconsin)

P., P.2d, P.3d – Pacific Reporter (Alaska, Arizona, California, Colorado, Hawaii, Idaho, Kansas, Montana, Nevada, New Mexico, Oklahoma, Oregon, Utah, Washington, Wyoming)

S.E., S.E.2d – South Eastern Reporter (Georgia, North Carolina, South Carolina, Virginia, West Virginia)

S.W., S.W.2d, S.W.3d – South Western Reporter (Arkansas, Kentucky, Missouri, Tennessee, Texas)

So., So. 2d – Southern Reporter (Alabama, Florida, Louisiana, Mississippi)

סדרות אזכור ומדינתיות: יש להעדיף הפניה לסדרה אזכורית (המצויה בשורה עליונה) על פני הפניה לסדרה מדינתית (המצויה בשורות התחתונות). בין סדרות מדינתיות יש להעדיף הפניה לסדרה המצויה בשורה עליונה יותר על פני הפניה לסדרה המצויה בשורה תחתונה יותר.

Alabama –

So., So. 2d

Ala., Ala. App.

Alaska –

P.2d, P.3d

F., F.2d, F. Supp.

Alaska, Alaska Fed.

American Samoa –

Am. Samoa, Am. Samoa 2d

Arizona –

P., P.2d, P.3d

Ariz., Ariz. App.

Arkansas –

S.W., S.W.2d, S.W.3d

Ark., Ark. App.

California –

P., P.2d, P.3d

Cal., Cal. 2d, Cal. 3d, Cal. 4th

Cal. Rptr., Cal. Rptr. 2d

Canal Zone –

F. Supp.

Colorado –

P., P.2d, P.3d

Colo., Colo. App.

Connecticut –

A., A.2d

Conn., Conn. App., Conn. Supp.

Delaware –

A., A.2d

Del., Del. Cas.

District of Columbia –

A.2d

Florida –

So., So. 2d

Fla., Fla. Supp., Fla. Supp. 2d

Georgia –

S.E., S.E.2d

Ga., Ga. App.

Guam –

F. Supp.

Guam

Hawaii –

P.2d, P.3d

Haw., Haw. App.

Idaho –

P., P.2d, P.3d

Idaho

- Illinois –
N.E., N.E.2d
Ill., Ill. 2d, Ill. App., Ill. App. 2d,
Ill. App. 3d
- Indiana –
N.E., N.E.2d
Ind., Ind. App.
- Iowa –
N.W., N.W.2d
Iowa
- Kansas –
P., P.2d, P.3d
Kan., Kan. App., Kan. App. 2d
- Kentucky –
S.W., S.W.2d, S.W.3d
Ky., Ky. App.
- Louisiana –
So., So. 2d
La., La. App.
- Maine –
A., A.2d
Me.
- Maryland –
A., A.2d
Md., Md. App.
- Massachusetts –
N.E., N.E.2d
Mass.
- Michigan –
N.W., N.W.2d
Mich., Mich. App.
- Minnesota –
N.W., N.W.2d
Minn.
- Mississippi –
So., So. 2d
Miss., Miss. Dec.
- Missouri –
S.W., S.W.2d, S.W.3d
Mo., Mo. App.
- Montana –
P., P.2d, P.3d
Mont.
- Navajo Nation –
Navajo Rptr.
- Nebraska –
N.W., N.W.2d
Neb., Neb. App.
- Nevada –
P., P.2d, P.3d
Nev.
- New Hampshire –
A., A.2d
N.H.
- New Jersey –
A., A.2d
N.J., N.J.L., N.J. Super.
- New Mexico –
P., P.2d, P.3d
N.M.
- New York –
N.E., N.E.2d
N.Y., N.Y.2d, N.Y.S., N.Y.S.2d
- North Carolina –
S.E., S.E.2d
N.C., N.C. App.
- North Dakota –
N.W., N.W.2d
N.D., Dakota
- Northern Mariana Islands –
F. Supp.
N. Mar. I.
- Ohio –
N.E., N.E.2d

Ohio St., Ohio St. 2d, Ohio St. 3d, Ohio	Texas – S.W., S.W.2d, S.W.3d Tex.
Oklahoma – P., P.2d, P.3d Okla.	Utah – P., P.2d, P.3d Utah, Utah 2d
Oklahoma Native Americans – Okla. Trib.	Vermont – A., A.2d Vt.
Oregon – P., P.2d, P.3d Or., Or. App.	Virgin Islands – V.I.
Pennsylvania – A., A.2d Pa., Pa. Super.	Virginia – S.E., S.E.2d Va., Va. App.
Puerto Rico – P.R., P.R. Offic. Trans.	Washington – P., P.2d, P.3d Wash., Wash. 2d, Wash. App.
Rhode Island – A., A.2d R.I.	West Virginia – S.E., S.E.2d W. Va.
South Carolina – S.E., S.E.2d S.C.	Wisconsin – N.W., N.W.2d Wis., Wis. 2d
South Dakota – N.W., N.W.2d S.D., Dakota	Wyoming – P., P.2d, P.3d, Wyo.
Tennessee – S.W., S.W.2d, S.W.3d Tenn., Tenn. App.	

נספח י'**סדרות עיקריות של פסקי דין אנגליים וקיצוריהן**

בנספח זה הובאו סדרות עיקריות. רשימות מלאות של סדרות פסקי הדין נמצאות ב-
Bluebook.

סדרות מרכזיות: יש להעדיף הפניה לסדרות אלו על פני הפניה לסדרות אחרות.

AC – Appeal Cases (1890–date)

App. Cas. – Appeal Cases (1875–1890)

Ch – Chancery

Ch D – Chancery Division

P – Probate

PD – Probate Division

Fam – Family

QB – Queen’s Bench

QBD – Queen’s Bench Division

KB – King’s Bench

Crim. App. – Criminal Appeal Reports

סדרות נוספות:

WLR – Weekly Law Reports

All ER – All England Law Reports

All ER (Comm.) – All England Law Reports (Commercial)

Cr. App. R(S) – Criminal Appeal Reports (Sentencing)

Lloyd’s Rep. – Lloyd’s Law Reports

Lloyd’s List LR – Lloyd’s List Law Reports

The Times – Times Law Reports

TC – Reports of Tax Cases

Eng. Rep. – English Reports

מפתח עניינים

ההפניות הן למספרי הכללים.

23.12..... דוחות	33..... אור-קולי
26..... דוקטורטים	אזכור
37.2..... שם המקור	38.4..... ביטויים מקדימים לו
1.6..... הדגשה	38.2..... בתוך משפט
32.4..... הודעות לתקשורת	38.1.2..... הסבר עליו
23.11..... הוצאה לאור	1.2..... מבנהו
14..... הוראות	38.1.3, 38.1.1..... מיקומו
2.2..... הפניה ספציפית	38.3, 38.2..... פיסוק אחריו
ג..... קיצורים	37..... אזכור חוזר
החלטות	37.8..... הפניה ספציפית
15..... של גופים שלטוניים	37.5, 37.2..... חיקוקים
של ערכאות שיפוטיות ראו פסיקה	37.3..... כינוי מקוצר
3..... הכרזה העצמאות	37.2..... מאמרים
הליכים שיפוטיים	37.6..... מאמרים בספרים
18.2.2..... הליכי ביניים	37.9..... מקורות לועזיים
20.2, 19.2, 18.2.1..... מספר	37.2..... ספרים
סוג..... 20.2, 19.2, 18.2.1..... נספח ד	37.2..... פסיקה
קיצורים..... נספח ד	37.2..... שם המקור
22.1..... תלויים ועומדים	24.8, 23.5.4..... איורים
14..... הנחיות	אינטרנט ראו מרשתת
הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	9..... אמנות
14..... ופרקליט המדינה	37.5..... אזכור חוזר
17.2..... הסכמים קיבוציים	2.2..... הפניה ספציפית
הערות סיום	37.2..... שם המקור
24.8, 23.5.4..... הפניה ספציפית להן	25..... אנציקלופדיות – ערכים בהן
38.5..... סימון	32.5..... ארכיונים
קיצורים בהן..... 1.5, נספח א	38.4..... ביטויים מקדימים לאזכור
הערות שוליים	29..... [ה]ברית החדשה
24.8, 23.5.4..... הפניה ספציפית להן	28.4..... גמרא
38.5..... סימון	10..... דבר המלך במועצה
קיצורים בהן..... 1.5, נספח א	8.1..... דברי הכנסת
	6.3..... הצעות חוק

37.2.....	שם המקור	38.1.2.....	הפניה ספציפית
4.7.....	חוקי תקציב	37.8.....	באזכור חוזר
4, 2.....	חוקים	24.8, 23.5.4.....	הערות סיום
37.5.....	אזכור חוזר	24.8, 23.5.4.....	הערות שוליים
36.3.....	אנגליה	33.5.....	חומר אור-קולי
36.2.....	ארצות הברית	2.2.....	חיקוקים
12.....	בשטחים המוחזקים	24.8.....	מאמרים
2.2.....	הפניה ספציפית	34.2.6.....	מרשתת
4.7.....	חוקי תקציב	2.2.....	סעיפים בחיקוקים
10.....	מנדטוריים	24.8, 23.5.3.....	סעיפים בספרות
11.....	עותמניים	28.6.2 ..	ספרות חז"ל וספרות רבנית
37.2.....	שם המקור	23.5.....	ספרים
27.....	חיבורים שלא פורסמו	18.9.....	פסיקה
2.....	חיקוקים	6.....	הצעות חוק
37.5.....	אזכור חוזר	37.5.....	אזכור חוזר
2.2.....	הפניה ספציפית	6.3.....	דברי הכנסת
36.3, 36.2, 36.1, 35.....	זרים	6.5.....	דברי הסבר
10.....	מנדטוריים	2.2.....	הפניה ספציפית
11.....	עותמניים	10.....	מנדטוריות
2.3.....	שם החיקוק	6.4.....	פרטיות שלא פורסמו
37.2.....	שם המקור	37.2.....	שם המקור
2.5, 2.4.....	שנים	6.2.....	תיקונים עקיפים
5, 2.....	חקיקת משנה	32.3.....	הרצאות
2.2.....	הפניה ספציפית	32.1.....	התכתבויות
10.....	מנדטורית	8.3.....	ועדות הכנסת
24.8, 23.5.4.....	טבלאות	17.1, 15.8.....	ועדות לתכנון ובנייה
7, 2.....	טיוטות תקנות	8.3.....	ועדות משנה של הכנסת
37.5.....	אזכור חוזר	23.14.....	[ה]חב"ק
2.2.....	הפניה ספציפית		חוברות ראו ספרים
37.2.....	שם המקור	24.6.....	כתבי עת
33.5, 33.4, 33.2.....	טלויזיה	16.....	חוות דעת
37.3, 37.1.....	כינוי מקוצר	14.....	חוזרים
	כנסת	36.1.....	חוקות – ארצות הברית
6.....	הצעות חוק	4.3.....	חוקי יסוד
8.3.....	ועדות	37.5.....	אזכור חוזר

34.2.....	מדיה חברתית	8.3.....	ועדות משנה
	מהדורות	8.3 ,8.1.....	פרוטוקולים
28.6.3.....	ספרות חז"ל		כרכים
23.9 ,23.6.....	ספרים	24.5	כתבי עת
8.2.....	מועצת המדינה הזמנית	23.4	ספרים
8.2.....	מועצת העם	18.7.....	פסיקה
	מחברים ראו גם שמות		כתבות ראו מאמרים
32.1.2.....	התכתבויות	22.2.....	כתבי טענות
24.2.....	מאמרים	24	כתבי עת ראו גם מאמרים
23.2.4.....	מוסדות	24.6	חברות
34.2.2.....	מרשתת	24.5	כרכים
28.6.1.....	ספרות חז"ל	24.10	מקוונים
23.2.....	ספרים	18.6.4	פסקי דין בהם
23.2.2.....	ריבוי מחברים	24.4.....	שמות
23.2.3.....	תארים		לא פורסם
25.....	מילונים	6.4	הצעות חוק פרטיות
32.1	מכתבים	27.....	חיבורים
	מספרים ראו גם עמוד ראשון	20.....	פסקי דין
1.10	טווח	8.3.....	פרוטוקולים
24.8 ,23.5.2 ,18.9	עמודים	37.7.....	להלן
18.5.....	מפריד בין צדדים בפסק דין	37.7.....	לעיל
1.3	מקור שפורסם בכמה מקומות	19.....	מאגרי מידע - פסקי דין בהם
32.5.....	מקורות ארכיוניים	24	מאמרים
	מקורות זרים ראו מקורות לועזיים	34.2 ,34.1 ,24.10.....	במרשתת
36 ,35.....	מקורות לועזיים	24.11.....	בספרים
37.9.....	אזכור חוזר	37.6.....	אזכור חוזר
36.3 ,36.2 ,36.1 ,35.....	חיקוקים	35.2.....	בערבית
36.7	מאמרים	24.8	הפניה ספציפית
36.8.....	מאמרים בספרים	24.2	מחברים
35.2.....	ספרות בערבית	24.7	עמוד ראשון
36.6.....	ספרים	37.2.....	שם המקור
36.5 ,36.4 ,35.....	פסקי דין	24.3	שמות
קיצורים.... נספח ח, נספח ט, נספח י		24.3.3	שמות משניים
37.2.....	שם המקור	24.9	שנים
28.2.....	מקרא	3.....	מגילת העצמאות

23.....ספרים	23.11 מרכז המחקר והמידע של הכנסת
34.1.....במרשתת	34.....מרשתת
35.2.....בערבית	34.2.....אתרים
23.11.....הוצאה לאור	34.2.6.....הפניה ספציפית
23.5.....הפניה ספציפית	34.2.8, 34.1.....כתובות
23.4.....כרכים	34.2.....מדיה חברתית
36.6.....לועזיים	34.....מקורות בעברית
24.11.....מאמרים בספרים	34.2.....מקורות לא רשמיים
37.6.....אזכור חוזר	36.9.....מקורות לועזיים
23.9, 23.6.....מהדורות	34.1.....מקורות מודפסים
23.2.....מחברים	34.1.....מקורות רשמיים
23.8.....מתרגמים	34.2.....עמודים
23.11.....סדרות	14.....משטרת ישראל - פקודות והוראות
23.7.....עורכים	28.3.....משנה
18.6.3.....פסקי דין בספרים	משפט, חברה ותרבות (סדרה וכתב
37.2.....שם המקור	24.12.1.....(עת)
23.3.....שמות	28.....משפט עברי
23.3.3.....שמות משניים	פסקי דין רבניים.....18, 19, 20
23.9.....שנים	23.8.....מתרגמים
33.5, 33.4, 33.1.....סרטים	4.6.....נוסח חדש
26.....עבודות אקדמיות	6.....הצעות
37.2.....שם המקור	4.5.....נוסח משולב
23.7, 18.6.3.....עורכים	23.13.....ניירות עמדה
עיתונות ראו גם מאמרים	16.....נציבות תלונות הציבור על שופטים
24.5.4.....כרכים	23.11.....סדרות ספרים
24.4.....שמות	19.5, 18.6.....סדרות פסיקה
24.5.3.....תאריכים	קיצורים.....נספח ז, נספח ט, נספח י
עמוד ראשון	28.6.....ספרות חז"ל
6.1.....הצעות חוק	28.6.2.....הפניה ספציפית
24.7.....מאמרים	31.....מאמרים
18.8.....פסיקה	28.6.3.....מהדורות
2.8.....רשומות	31.....ספרים כלליים
עמודים ראו גם עמוד ראשון	28.6.1.....שמות
24.8, 23.5.2, 18.9.....הפניה ספציפית	ספרות רבנית ראו ספרות חז"ל

33.3.....	בתוכניות רדיו	18.3.....	ערכאות
24.12.2.....	פרשת השבוע (כתב עת)	21.2.....	מנדטוריות
	צדדים בפסקי דין	18.3.....	מקום מושב
18.5.....	מפריד ביניהם		קיצורים
18.4.....	שמות	25.....	ערכים במילונים ובאנציקלופדיות
14.....	צה"ל – פקודות והוראות	38.3, 38.1.1.....	פסוקית אזכור
5, 2.....	צווים		פסיקה
2.2.....	הפניה ספציפית	36.4.....	ארצות הברית
10.....	מנדטוריות	18.6.4.....	בכתבי עת
2.6.....	קובצי חקיקה	19.....	במאגרי מידע
9.1, 6.1, 4.2.....	הפניה אליהם	18.6.2, 18.6.1.....	בסדרות
	קיצורים	18.6.3.....	בספרים
2.7.....	שנים	18.9.....	הפניה ספציפית
30.....	[ה]קוראן	36.5, 35.....	זרה
	קיצורים	20, 19, 18.....	ישראלית
1.7.....	בהערות שוליים	37.3.....	כינוי מקוצר
	הוראות	21.....	מנדטוריות
	הליכים	20.....	שלא פורסמה
	מדינות ארצות הברית	37.2.....	שם המקור
	מקומות מושב ערכאות	18.10.....	שנים
	סדרות פסיקה אמריקניות	20.3, 19.3.....	תאריך מתן פסק הדין
	סדרות פסיקה אנגליות	14.....	פקודות
	סדרות פסיקה ישראליות	2.2.....	הפניה ספציפית
	סוגי הליכים		קיצורים
	ערכאות		נרשם
	פקודות		פרוטוקולים
18.4.8, 18.4.7.....	צדדים בפסקי דין	22.3.....	של דיונים בבתי משפט
	קובצי חקיקה	8.3, 8.1.....	של הכנסת
1.7.....	שמות	8.3.....	של ועדות הכנסת
32.2.....	ראיונות	8.3.....	של הממשלה
33.5, 33.4, 33.3.....	רדיו	8.2.....	של מועצת המדינה הזמנית
	רשומות ראו קובצי חקיקה	8.2.....	של מועצת העם
15.6, 14.4.....	רשות התחרות		פרקים
	רשם הפטנטים, המדגמים וסימני	2.2.....	בחוקים
15.7.....	המסחר	23.5.3.....	בספרים
		33.2.....	בתוכניות טלוויזיה

32.2.4.....	ראיונות	14.....	שב"ס - פקודות והוראות
34.2.9	תגובות במרשתת	37.7.....	שם
2.2.....	תוספת לחוק	37.2, 37.1.....	שם המקור
28.2.....	תורה	1.7.....	שמות
26.....	תזות	34.2.5	אתרים במרשתת
37.2.....	שם המקור	32.1.2.....	כותבי מכתבים
7, 2.....	תזכירי חוק	24.5.3, 23.4.2.....	כרכים
37.5.....	אזכור חוזר	24.4.....	כתבי עת
2.2.....	הפניה ספציפית	24.3.....	מאמרים
37.2.....	שם המקור	24.2, 23.2.....	מחברים
4.2.....	תיקוני חקיקה	32.2.2.....	מראיינים
4.4.....	תיקונים עקיפים	32.1.2.....	נמענים
6.2.....	הצעות	28.6.1.....	ספרות חז"ל
4.4.....	תיקונים עקיפים	23.3.....	ספרים
	תוכניות	34.2.3	עמודים במרשתת
17.1.....	ועדות לתכנון ובנייה	18.4.....	צדדים בפסקי דין
33.5, 33.4, 33.2.....	טלוויזיה	24.3.3, 23.3.3.....	שמות משניים
33.5, 33.4, 33.3.....	רדיו		שנים ראו גם תאריכים
28.4.....	תלמוד בבלי	2.5, 2.4.....	חיקוקים
28.5.....	תלמוד ירושלמי	24.9.....	מאמרים
28.2.....	תנ"ך	23.9.....	ספרים
	תפקידים	1.11.....	עבריות
32.1.2.....	כותבי מכתבים	18.10.....	פסיקה
23.2.3.....	מחברים	2.7.....	קובצי חקיקה
32.2.3.....	מראיינים		תאריכים ראו גם שנים
32.1.2.....	נמענים	15.4.....	החלטות
13.....	תקנון הכנסת	17.2.....	הסכמים קיבוציים
13.....	תקנונים	32.1.4.....	התכתבויות
5, 2.....	תקנות	16.3.....	חוות דעת
2.2.....	הפניה ספציפית	32.1.4.....	מכתבים
10.....	מנדטוריות	34.2.7.....	מרשתת
13.....	[ה]תקשי"ר	24.5.3.....	עיתונות
24.8, 23.5.4.....	תרשימים	20.3, 19.3.....	פסיקה שלא בדפוס
		27.....	פרסום צפוי